

การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2564

The Administration of National Libraries of ASEAN Member Countries

Miss Prissana Toomchaiyaporn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Information Science

School of Liberal Arts

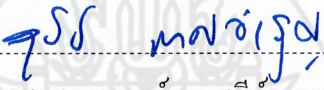
Sukhothai Thammathirat Open University

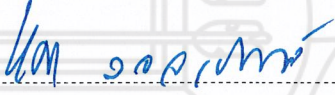
2021

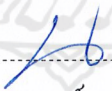
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน
ชื่อและนามสกุล นางสาวปริศนา ตุ่มชัยพร
แขนงวิชา สารสนเทศศาสตร์
สาขาวิชา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ชุติมา สัจจานันท์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา เขียวแก้ว

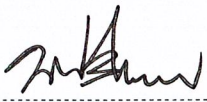
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2564

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ กาศจำรูญ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ชุติมา สัจจานันท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา เขียวแก้ว)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศิริราม)

๓๑๒-๒๗

ชื่อวิทยานิพนธ์ การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

ผู้วิจัย นางสาวปริศนา ตุ่มชัยพร รหัสนักศึกษา 2591000217 **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(สารสนเทศศาสตร์) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ชุตินา สัจจามันท์

(2) รองศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา เขียวแก้ว **ปีการศึกษา** 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน และ (2) วิเคราะห์การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูลหลัก คือ เอกสารเกี่ยวกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 215 รายการ และผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 9 ประเทศ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึก และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า (1) หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนมีพัฒนาการอย่างยาวนาน โดยหอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์เป็นหอสมุดแห่งชาติที่ก่อตั้งเป็นแห่งแรก (พ.ศ. 2471) และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย ก่อตั้งหลังสุด (พ.ศ. 2523) หอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่วางรากฐานการก่อตั้งโดยผู้ปกครองอาณานิคมตะวันตก รองลงมาก่อตั้งโดยสถาบันกษัตริย์ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ ได้แก่ กฎหมาย เทคโนโลยีสารสนเทศ และเครือข่ายความร่วมมือ (2) หอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีบทบาทและพันธกิจในฐานะสถาบันทางวัฒนธรรมของชาติ มุ่งเน้นการพัฒนาและสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐ ส่วนใหญ่สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการบริหารและการดำเนินงาน ทุกแห่งจัดหาทรัพยากรสารสนเทศโดยได้รับตามกฎหมาย มีคอลเล็กชันพิเศษ เอกสารต้นฉบับตัวเขียนและหนังสือหายาก มีบริการการอ่านและบริการบรรณานุกรมแห่งชาติ และมีเครือข่ายความร่วมมือระดับชาติและภูมิภาค สิงคโปร์และมาเลเซียเป็นสองประเทศที่มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งส่งผลถึงสถานภาพและโครงสร้างการบริหารงาน และผลงานของหอสมุดแห่งชาติ ทั้งสองประเทศในระดับสากล

คำสำคัญ หอสมุดแห่งชาติ การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ ประเทศสมาชิกอาเซียน

Thesis title: The Administration of National Libraries of ASEAN Member Countries

Researcher: Miss Prissana Toomchaiyaporn; **ID:** 2591000217

Degree: Master of Arts (Information Science);

Thesis advisors: (1) Dr.Chutima Sacchanand, Professor Emeritus;

(2) Dr.Jantima Kheokao, Associate Professor; **Academic year:** 2021

Abstract

The objectives of this study were (1) to study the development of National Libraries of ASEAN member countries, and (2) to analyze the administration of National Libraries of ASEAN member countries.

The study was conducted using documentary and qualitative research. The key information sources were 215 administrative documents of National Libraries of ASEAN member countries, and the directors from the National Libraries of nine ASEAN member countries. The research instruments included a data recording form and an interview form. For data analysis, qualitative data were analyzed using content analysis while quantitative data were analyzed using percentages.

The research findings were as follows: (1) the National Libraries of ASEAN member countries have developed over a long period of time. The first National Library was founded in the Philippines in 1928, while the National Library of Indonesia was the latest founded in 1980. Most National Libraries were established by western colonizers, followed by the monarchy. Factors affecting the development of the National Libraries were laws, information technology and cooperation networks. (2) All National Libraries played important national roles and made it their mission to be represented as the cultural institution of their respective nations, focusing on the development and preservation of information resources as the Nations' wisdom and cultural heritage. Most National Libraries were government agencies, under the Ministries of Culture. There were laws related to library management and operations. The acquisition of resources was determined by legal deposit law. Every National Library offered special collections of manuscripts and rare books, public reading services, national bibliography services, and had built national and international collaboration networks. Singapore and Malaysia were the two ASEAN countries that have National Library Acts, which affected the status, administrative organization structure, and performance of the National Libraries in those two countries at a global level.

Keywords: National Libraries, National Library Administration, ASEAN Member Countries

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. ชูติมา สัจจามันท์ แห่งงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และรองศาสตราจารย์ ดร. จันทิมา เขียวแก้ว คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดตลอดมาจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ กาศจำริญ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนผู้อำนวยการและอดีตผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติที่กรุณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณาจารย์จากแขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัย เพื่อนบรรณารักษ์จากโครงการฝึกอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดเด็กและเยาวชนอาเซียน ประจำปี 2558 ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติอาเซียนเพิ่มเติม เพื่อนนักศึกษา กัลยาณมิตร และผู้เกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่าน และท้ายสุดขอขอบคุณครอบครัวที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ปริศนา ตุ่มชัยพร

ธันวาคม 2564

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย.....	5
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติ.....	7
การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ.....	9
พัฒนาการหอสมุดแห่งชาติ.....	15
หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
แหล่งข้อมูลหลัก.....	49
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
การนำเสนอข้อมูล.....	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
ตอนที่ 1 พัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน	55
ตอนที่ 2 การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน	75
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
สรุปการวิจัย	91
อภิปรายผล	99
ข้อเสนอแนะ	102
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	113
ก รายงานบรรณานุกรมของเอกสารเกี่ยวกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของ ประเทศสมาชิกอาเซียน	114
ข รายนามผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน	134
ค ข้อมูลพื้นฐานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน	136
ง รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	161
จ เครื่องมือการวิจัย	163
ฉ ตัวอย่างหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	172
ช ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย	174
ประวัติผู้วิจัย	177

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	ผู้วางรากฐานการก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน..... 59
ตารางที่ 4.2	พัฒนาการด้านสถานภาพ สังกัด และ โครงสร้างการบริหารหอสมุดแห่งชาติของ ประเทศสมาชิกอาเซียน..... 61
ตารางที่ 4.3	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิก อาเซียน..... 69
ตารางที่ 4.4	การจัดทำแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติประเทศ สมาชิกอาเซียน 72
ตารางที่ 4.5	พันธกิจหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน 75
ตารางที่ 4.6	วิสัยทัศน์หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน..... 77
ตารางที่ 4.7	โครงสร้างการบริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน..... 78
ตารางที่ 4.8	งบประมาณหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน..... 79
ตารางที่ 4.9	บุคลากรหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน 80
ตารางที่ 4.10	อาคารสถานที่หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน..... 80
ตารางที่ 4.11	การสื่อสารและประชาสัมพันธ์หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน 81
ตารางที่ 4.12	รางวัลและเกียรติคุณหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน 82
ตารางที่ 4.13	การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน 83
ตารางที่ 4.14	การสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศหอสมุดแห่งชาติของประเทศ สมาชิกอาเซียน 84
ตารางที่ 4.15	การบริการของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียน 85
ตารางที่ 4.16	กิจกรรมของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียน..... 86
ตารางที่ 4.17	การเป็นสมาชิกสมาคมและองค์กรทางวิชาชีพ และเครือข่ายความร่วมมือหอสมุด แห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน 88

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 4.1 ปีที่ก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน	60

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หอสมุดแห่งชาติมีความสำคัญในฐานะสถาบันทางวัฒนธรรมของชาติที่เป็นศูนย์กลางการรวบรวม จัดเก็บ และสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาที่คนในชาติสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อเป็นองค์ความรู้และมรดกภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรมของชาติ และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการวิจัยและวัฒนธรรม (Lor, 1998; IFLA, 1997; Lor, Sonnekus & Elizabeth, 1997) การเป็นสถานที่สำหรับจัดแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศที่ให้การสนับสนุนความรู้เพื่อการขับเคลื่อนงานด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาชุมชน พลเมือง และเป็นผู้นำด้านวิชาชีพห้องสมุดของประเทศ (Stephens, 2016; Brindley, 2002) พัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ เสมือนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญของประเทศถึงความมีอารยธรรมและความเจริญรุ่งเรืองของชาติ การเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของประเทศในการเก็บรวบรวมและสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาของชาติไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หอสมุดแห่งชาติแต่ละประเทศมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง โดยเฉพาะด้านการศึกษา พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแต่ละประเทศ (Stephens, 2016) ปรับขยายบทบาทหน้าที่ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัล (Landry, 2017; Lor, 2003)

ประเทศสมาชิกอาเซียน ได้ก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศ ยกเว้นประเทศบรูไน ดารุสซาลาม ไม่มีหอสมุดแห่งชาติ และรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกันภายใต้องค์การวิชาชีพระดับภูมิภาค คือ สภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Congress of Southeast Asian Librarians - CONSAL) ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ และวิชาชีพด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์อย่างต่อเนื่อง (Nasir, 2018) สนับสนุนวิสัยทัศน์ของอาเซียน ด้วยการเป็นเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาอย่างมีพลวัต ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยประชากรอาเซียนสามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเข้าถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, 2563) มีบทบาทสอดคล้องและสนับสนุนวิสัยทัศน์ของอาเซียนด้วยการ

เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสนับสนุนภารกิจด้านสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของอาเซียน

การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติให้ก้าวสู่ความสำเร็จ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยรวม แต่มีเป็นรายประเทศ ในประเด็นต่าง ๆ และมีงานวิจัยด้านการจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติ โดยสหพันธ์ระหว่างประเทศ ว่าด้วยสมาคมห้องสมุดและสถาบัน (IFLA) ซึ่งมีหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย เมียนมา สิงคโปร์ เวียดนาม และอินโดนีเซีย เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Varlamoff & Plassard, 2004) ผลการวิจัยพบว่าหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นแห่งเดียวในอาเซียน ที่มีแผนรับภัยพิบัติและมีการปรับปรุงแผนทุกปี ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติของ ประเทศสมาชิกอาเซียนในประเด็นเฉพาะด้าน พบว่ามีงานวิจัยด้าน โครงสร้างเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Lixin & Aye, 2016) และด้านเครือข่ายความร่วมมือห้องสมุดดิจิทัลอาเซียน (ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล, 2563) ผลการวิจัยพบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งนำระบบ คอมพิวเตอร์มาใช้ในการดำเนินงาน และมีเว็บไซต์ห้องสมุด มีความร่วมมือด้วยการเชื่อมโยงข้อมูล ดิจิทัลระหว่างระบบห้องสมุดดิจิทัลอาเซียนกับระบบห้องสมุดดิจิทัลของหอสมุดแห่งชาติประเทศ สมาชิกอาเซียน เพื่อให้เป็นแหล่งข้อมูลมรดกทางภูมิปัญญาของภูมิภาคอาเซียน ในรูปดิจิทัล และความสำเร็จในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติจากการสนับสนุนและมีความร่วมมือกับ หน่วยงานทั้งในระดับชาติและภูมิภาค

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นรายประเทศใน ประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการคอลเล็กชัน (สุคนธ์ทิพย์ จันทะสุน, 2560; นิโบล เหมินทคุณ, 2520) ผลการวิจัยพบว่าหอสมุดแห่งชาติไทยมีการจัดการ คอลเล็กชันพิเศษหนังสือหายากและหนังสือตัวเขียน โดยมีการจัดหาด้วยวิธีการจัดซื้อ การบริจาค และการทำสำเนา มีการจัดหมวดหมู่ จัดเก็บในระบบชั้นเปิดและชั้นปิด มีเครื่องมือช่วยค้นและ บริการการอ่าน การสงวนรักษาใช้วิธีการแปลงให้อยู่ในรูปดิจิทัลและการทำสำเนา ด้านการบริการ ส่วนใหญ่ศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับผู้ใช้และการใช้บริการ (วนัสสุดา ดิษยบุตร, 2553; พรทิพย์ ยิ้มวิไล, 2549; เนาวรัตน์ ปัญญางาม, 2543, กนกอร ศักดาเดช, 2541) ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้บริการ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและนักศึกษา มีวัตถุประสงค์การใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าในการทำวิจัย วิทยานิพนธ์ และรายงาน ทั้งนี้พบว่าผู้ใช้บริการที่มีอายุ เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในห้องบริการต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ด้านการบริการสารสนเทศลักษณะพิเศษ (รวิวรรณ พุฒซ็อน, 2557) พบว่าให้บริการกำหนดเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือและวารสาร

และการจัดแจ้งการพิมพ์แก่ผู้พิมพ์ มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามลักษณะงานร่วมกับสำนักพิมพ์ รูปแบบการให้บริการใช้ระบบสารสนเทศทางทางด้านมรดกศิลปวัฒนธรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service)

หอสมุดแห่งชาติลาว พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติลาว (จันสี พวงสุเกต, 2544; บัวไข เฟิงพระจันทร์, 2540) ผลการวิจัยพบว่าระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2539 หอสมุดแห่งชาติลาวเปลี่ยนแปลงสถานภาพและสังกัดบ่อยครั้ง โดยแรกก่อตั้งเป็นแผนกหนึ่งของกรมศิลปากร สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และมีพัฒนาการดีขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันมีสถานภาพเป็นกองสังกัดกรมพิมพ์จำหน่าย หอสมุดและป้าย กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลและทุนสนับสนุนจากรัฐบาลต่างประเทศและองค์การสากล บุคลากรมีความขาดแคลนทั้งจำนวนและความรู้ด้านวิชาชีพ และยังไม่มีความหมายหอสมุดแห่งชาติ

หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ (Luyt, 2009) ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง 3 ประการ ที่มีผลต่อการพัฒนาระบบห้องสมุดของสิงคโปร์ ประกอบด้วย การสืบทอดระบบอาณานิคมของเศรษฐกิจที่มีพ่อค้าเป็นศูนย์กลาง ความหลากหลายของชาติพันธุ์ และสถานการณ์ทางภูมิศาสตร์การเมืองของประเทศ โดยปัจจัยเหล่านี้เป็นแรงผลักดันสำคัญในการทำให้เกิดการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าของสังคมโลก แม้จะขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการบริหารงาน (กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์, ม.ป.ป.) พบว่าหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์อยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board Act 1995) มีสถานภาพเป็นหน่วยงานอิสระที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น และอยู่นอกกรอบการบริหารราชการ มีอิสระทางการเงิน กำกับดูแลโดยกระทรวงข้อมูล ข่าวสารและศิลปะ ด้านการบริการและนวัตกรรมการให้บริการ (Wirtz & Menkhoff, 2018; Lin & Luyt, 2014; Wong & Cha, 2008; Tan & Foo, 2006; Foo, Wu & Lim, 2005) พบว่าหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมชั้นนำระดับโลกด้านห้องสมุดที่หลากหลายด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง โดยดำเนินงานภายใต้ต้น โยบายแผนแม่บทพัฒนาห้องสมุดระยะยาวที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาห้องสมุด ทั้งนี้พบว่าพระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงองค์การบริการภาครัฐ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริการของห้องสมุดในสิงคโปร์ด้วยเช่นกัน

หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติ (Perwati & Salim, 2018; Irhamni, 2017; Irhamni &

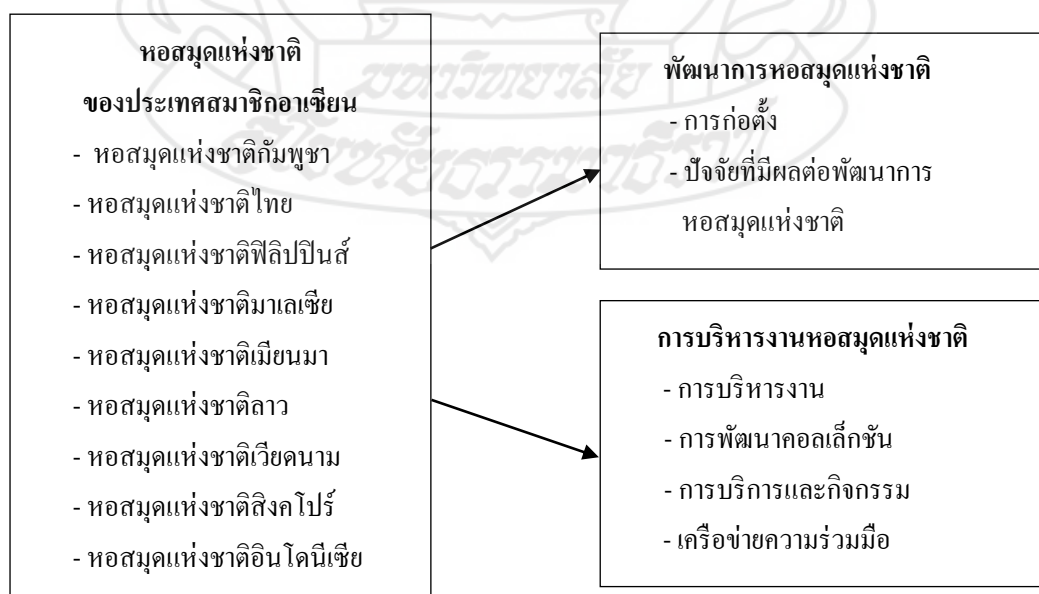
Husna, 2017) ผลการวิจัยพบว่าหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียมีการพัฒนาระบบสืบค้น Indonesia One Search เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการในการค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศของอินโดนีเซีย โดยใช้เทคนิคการเก็บเกี่ยวข้อมูลจากคลังจัดเก็บ 3,500 แห่ง ห้องสมุด 400 แห่ง และหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์ในอินโดนีเซีย มีการพัฒนาแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ดิจิทัลผ่านแอปพลิเคชัน และการพัฒนาระบบคลัง e-Deposit ในการรวบรวมและจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาของชาติในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนในภาพรวม ผู้วิจัยในฐานะบรรณารักษ์สังกัดหอสมุดแห่งชาติ จึงสนใจศึกษาพัฒนาการและการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยผลที่ได้จากการศึกษาและข้อเสนอแนะจะใช้เป็นประโยชน์เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติเป็นแนวทางการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยรวม และโดยเฉพาะการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาพัฒนาการและการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน รวม 9 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เมียนมา ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ไม่รวมประเทศบรูไนดารุสซาลาม เนื่องจากไม่มีหอสมุดแห่งชาติ

5. ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

5.1 ข้อมูลพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ศึกษาและรวบรวมจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ

5.2 ข้อมูลการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ณ พ.ศ. 2564

6. ข้อจำกัดในการวิจัย

การเข้าถึงข้อมูลได้จากเอกสารภาษาอังกฤษและการสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ ทั้งนี้มีข้อจำกัดด้านภาษาในการเข้าถึงข้อมูลของแต่ละประเทศ เนื่องจากข้อมูลบางส่วนเป็นภาษาประจำชาติ

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 พัฒนาการหอสมุดแห่งชาติ หมายถึง การก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียน ประกอบด้วย ผู้วางรากฐานการก่อตั้ง ปีที่ก่อตั้ง สถานภาพ สังกัด และโครงสร้างการบริหาร และปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ

7.2 การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ หมายถึง การบริหารงาน ประกอบด้วย พันธกิจ วิสัยทัศน์ โครงสร้างการบริหาร งบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ และรางวัลและเกียรติคุณ การพัฒนาคอลเล็กชัน การบริการและกิจกรรม และเครือข่ายความร่วมมือ

8. ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการบริหารจัดการหอสมุดแห่งชาติ อันจะนำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ ดังนี้

8.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติ

8.2 เป็นแนวทางสำหรับหอสมุดแห่งชาติในการนำเสนอภาครัฐในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ รวมถึงกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ หรือกฎหมายห้องสมุด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอสมุดแห่งชาติ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติ
2. การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ
3. พัฒนาการหอสมุดแห่งชาติ
4. หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติ

1.1 ความหมายและความสำคัญ

หอสมุดแห่งชาติ เป็นห้องสมุดที่จัดตั้งโดยรัฐบาล ทำหน้าที่เป็นห้องสมุดของประเทศ มีความรับผิดชอบพิเศษแตกต่างจากห้องสมุดประเภทอื่น มักกำหนดไว้ในกฎหมายห้องสมุดและระบบสารสนเทศของชาติ มีข้อกำหนดแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะความสำคัญในฐานะสถาบันทางวัฒนธรรมของชาติที่เป็นศูนย์กลางการรวบรวม จัดเก็บ และสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาที่คนในชาติสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อเป็นองค์ความรู้และมรดกภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรมของชาติ และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการวิจัยและวัฒนธรรมในระดับประเทศ (Opara, Ugwuogu & Ugocha, 2018; Lor, 1998; IFLA, 1997; Lor & Sonnekus, 1997)

1.2 บทบาทและหน้าที่

หอสมุดแห่งชาติในแต่ละประเทศมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแต่ละประเทศ (Stephens, 2016) ทั้งนี้สมาพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมห้องสมุดและสถาบัน (1997) ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติที่สำคัญไว้หลายประการ ได้แก่ การรวบรวม จัดเก็บ และสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติทั้งรูปแบบสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนเนื้อหาดิจิทัลจากสื่อใหม่ (Breeding, 2011) เพื่ออนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลัง ผ่านหน้าที่ตามกฎหมาย Legal Deposit การเป็น

ศูนย์กลางการให้บริการอ้างอิงเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย การบริการข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติ การสนับสนุนและส่งเสริมนโยบายทางด้านวัฒนธรรมของชาติ เป็นผู้นำในการรณรงค์การรู้หนังสือของชาติ เป็นตัวแทนระดับชาติสำหรับกิจกรรมและโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านห้องสมุด นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐบาลในระดับประเทศ และมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนานโยบายด้านสารสนเทศระดับชาติ รวมถึงการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานและการประสานงานกิจกรรมห้องสมุดและระบบสารสนเทศของประเทศ และในบางโอกาสยังให้การสนับสนุนต่อความต้องการข้อมูลของฝ่ายนิติบัญญัติโดยตรง

นอกจากนี้ยังพบว่ามีความคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติที่สำคัญใน 3 มิติ ได้แก่ (Lor, 2003; Lor & Sonnekus, 1997)

1) ด้านการจัดการคอลเล็กชันและการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ โดยการรวบรวม จัดทำ จัดเก็บ และสงวนรักษา รวมถึงการใช้ประโยชน์จากมรดกภูมิปัญญาของชาติที่มีคุณค่า เพื่อให้บริการอ้างอิง ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยให้กับประชาชนในชาติ ตลอดจนทำหน้าที่ในการรวบรวมและให้บริการบรรณานุกรม และเป็นหน่วยงานบรรณานุกรมแห่งชาติ เป็นศูนย์กลางของชาติในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาของชาติ

2) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของห้องสมุดในระดับชาติ เพื่อสนับสนุนการทำงานของห้องสมุดและหน่วยงานสารสนเทศของประเทศ และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงคอลเล็กชันของห้องสมุดในระดับสากล มีการปรับขยายบทบาทหน้าที่ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัล และสร้างขีดความสามารถระดับชาติในด้านบริการห้องสมุดและสารสนเทศ รวมถึงการให้บริการอื่น ๆ ได้แก่ การสนับสนุน การฝึกอบรม ให้คำแนะนำแก่ห้องสมุดอื่น ๆ และดำเนินการวิจัยเพื่อส่งเสริมการให้บริการข้อมูลแก่ประชาชน ตลอดจนวางแผนและประสานงานบริการห้องสมุด เพื่อให้มั่นใจว่าห้องสมุดและทรัพยากรสารสนเทศได้รับการพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

3) ด้านการให้บริการระดับชาติแบบครบวงจร ให้ความสำคัญกับผู้ใช้บริการอย่างครอบคลุมทั่วประเทศ ไม่จำกัดแค่การบริการภายในห้องสมุดหรือในเขตเมืองหลวง โดยมีเป้าหมายคือ การส่งมอบบริการให้กับผู้ใช้ทั่วประเทศผ่านทางเครือข่ายของหอสมุดแห่งชาติ

นอกจากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น หอสมุดแห่งชาติในศตวรรษที่ 21 ได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัลที่ส่งผลต่อบทบาทและหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติหลายประการ เช่น การรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลและสื่อใหม่ผ่านการรวบรวมทาง E - Legal Deposit หรือ E - Deposit (Landry, 2017) การอนุรักษ์ด้วยการจัดเก็บ

รักษาเว็บถาวร (Web archiving) ซึ่งเป็นการเก็บรักษาสารสนเทศมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านเว็บดิจิทัลให้คงอยู่ถาวรเพื่อใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต (วชิราภรณ์ คลังธนบูรณ์ และจินดารัตน์ เบอรพันธุ์, 2562; Bingham & Byrne, 2021) การปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่เพื่อการบริหารจัดการและการออกแบบบริการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้ในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสม (Tan, 2019) รวมถึงภารกิจในด้านอื่น ๆ ได้แก่ การสนับสนุนการวิจัย การเป็นสถานที่สำหรับจัดแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศ การสนับสนุนความรู้ด้านเศรษฐกิจ การสนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและพลเมือง และการเป็นผู้นำด้านวิชาชีพห้องสมุดของประเทศ (Brindley, 2002)

2. การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ

การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งปรากฏในแนวปฏิบัติสำหรับหอสมุดแห่งชาติ และแนวปฏิบัติสำหรับข้อกำหนดการให้บริการของหอสมุดแห่งชาติ โดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดไว้นั้น ครอบคลุมด้านพันธกิจ บทบาท และหน้าที่ โครงสร้างการบริหาร งบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ กฎหมาย การจัดการคอลเล็กชัน การบริการ และเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้ (Lor, 2003; Lor & Sonnekus, 1997; Sylvestre, 1987)

2.1 ด้านพันธกิจ บทบาทและหน้าที่

หอสมุดแห่งชาติมีพันธกิจ บทบาท และหน้าที่ ครอบคลุมด้านการรวบรวม จัดหา จัดเก็บ สงวนรักษา และอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประกอบด้วยสื่อที่ตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ ผ่านการรวบรวม โดยกฎหมาย Legal Deposit ที่แต่ละประเทศกำหนดไว้ รวมทั้งการควบคุมและเผยแพร่บรรณานุกรมแห่งชาติ ตลอดจนให้บริการอ้างอิง ศึกษาค้นคว้า และวิจัยให้กับประชาชนในชาติ เป็นศูนย์กลางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาระบบห้องสมุดและการจัดการ โครงสร้างพื้นฐานของห้องสมุดในระดับชาติ และสนับสนุนการทำงานของห้องสมุดและหน่วยงานสารสนเทศอื่นๆ ของประเทศ (Lor, 2003; Lor & Sonnekus, 1997) ซึ่งจะเห็นได้ว่าพันธกิจ บทบาท และหน้าที่ ส่วนใหญ่ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรมและการศึกษา อย่างไรก็ตามพบว่าหอสมุดแห่งชาติบางแห่งนั้นมีพันธกิจในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ยังมีบางแห่งที่มีภารกิจหลักในการสนับสนุนและให้บริการรัฐสภา เช่น หอสมุดแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา และหอสมุดแห่งชาติโคเอทของญี่ปุ่น เป็นต้น (Landry, 2017)

อย่างไรก็ตามไม่ได้มีมาตรฐานใดที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติอย่างชัดเจน เนื่องจากหอสมุดแห่งชาติในแต่ละประเทศมีความแตกต่างที่หลากหลาย ซึ่งสิ่งที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาตินั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ขนาดของห้องสมุด ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สภาพสังคม ภูมิศาสตร์ และการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ (Stephens; 2016) นอกจากนี้ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทในสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัล ส่งผลให้หอสมุดแห่งชาติในศตวรรษที่ 21 ต้องพิจารณาและทบทวนบทบาทใหม่ของตนเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศประเภทดิจิทัลและสื่อใหม่ ผ่านการรวบรวมทางกฎหมาย E - Legal Deposit หรือมีการออกแบบการบริการที่เน้นการบูรณาการร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น (Tan, 2019; Landry, 2017; Lor, 1998)

2.2 ด้านโครงสร้างการบริหาร

หอสมุดแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งโดยรัฐบาล โดยส่วนใหญ่มักอยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงหรือกรมที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของหอสมุดแห่งชาติตามที่แต่ละประเทศกำหนดไว้ โดยงานที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของหอสมุดแห่งชาติมีหลายประการ เช่น งานด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ด้านห้องสมุด พิพิธภัณฑสถาน และจดหมายเหตุ ด้านการสื่อสารและสารสนเทศ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ และด้านการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้รัฐบาลของประเทศอาจพิจารณาให้เหมาะสมกับกลุ่มของภารกิจ เช่น หากมุ่งเน้นงานด้านการศึกษา อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม หอสมุดแห่งชาติอาจอยู่ภายใต้สังกัดงานด้านวัฒนธรรม หากมุ่งเน้นให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ อาจพิจารณาให้อยู่ภายใต้สังกัดงานด้านการสื่อสารและสารสนเทศ หรือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือหากมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการระดับชาติอย่างครอบคลุมแก่ประชาชนทั่วไป อาจอยู่ภายใต้สังกัดงานด้านการศึกษา หรือการพัฒนาชุมชน เป็นต้น (Lor & Sonnekus, 1997)

นอกจากนี้ตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ ยังมีข้อกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาของหอสมุดแห่งชาติ เพื่อให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการดำเนินงาน หรือหากเป็นหอสมุดแห่งชาติที่มีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระ คณะกรรมการหอสมุดแห่งชาตินั้นมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการโดยตรง โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ อาจกำหนดให้อยู่ในตำแหน่งอธิบดี (Director - General), บรรณารักษ์แห่งชาติ (National Librarian) หรือผู้อำนวยการ

(Director) ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการ สถานภาพ และโครงสร้างการบริหารของ หอสมุดแห่งชาติแต่ละแห่ง (Lor & Sonnekus, 1997; Sylvestre, 1987)

2.3 ด้านงบประมาณ

หอสมุดแห่งชาติได้รับการจัดสรรงบประมาณหลักจากรัฐบาล ทั้งนี้อาจมีรายได้จาก แหล่งอื่น ๆ เช่น การบริจาค การระดมทุน เงินรายได้จากการดำเนินการเชิงพาณิชย์ ดอกเบี้ยจากการ ลงทุน ค่าเช่าหรือค่าสิทธิที่จ่ายให้กับการบริการ ค่าปรับที่เรียกเก็บสำหรับการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข การใช้บริการ ค่าธรรมเนียมและค่าบริการที่เรียกเก็บสำหรับการใช้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ของบริการต่าง ๆ และกองทุนบริหารหอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น (Lor & Sonnekus, 1997)

2.4 ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากรหอสมุดแห่งชาติ ประกอบด้วยบุคลากร 2 ประเภท ได้แก่ บุคลากร ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพด้านบรรณารักษศาสตร์ ได้แก่ บรรณารักษ์ หรือนักเอกสารสนเทศ และบุคลากร ที่ไม่ใช่วิชาชีพทางด้านบรรณารักษศาสตร์ หรือบุคลากรสายสนับสนุน เช่น บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ในสำนักงานเลขานุการ งานผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ หรือ ตำแหน่งเฉพาะวิชาชีพ เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา นักประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยบุคลากรส่วนใหญ่เป็นข้าราชการหรือ พนักงานของรัฐ (Lor & Sonnekus, 1997)

2.5 ด้านอาคารสถานที่

อาคารหอสมุดแห่งชาติหลายแห่งเป็นอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ นั้น ๆ หรือถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานเฉลิมฉลองความยิ่งใหญ่ของรัฐหรือของกษัตริย์ หอสมุดแห่งชาติในทวีปยุโรปหลายแห่งมีพัฒนาการมาจากห้องสมุดของราชวงศ์ อาคารหอสมุด แห่งชาติมักเป็นอาคารเอกเทศ และตั้งอยู่ในเขตเมืองหลวง หรือใจกลางเมือง เป็นพื้นที่ที่ประชาชน สามารถเข้าถึงได้ง่าย และมักอยู่ใกล้กับอาคารประจำชาติที่มีชื่อเสียงอื่น ๆ เช่น รัฐสภา มหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑสถาน หอจดหมายเหตุ เป็นต้น

ขนาดของอาคารหอสมุดแห่งชาติและพื้นที่ใช้สอย ควรมีความเหมาะสมและคำนึงถึง การขยายบริการในอนาคตที่สามารถรองรับการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างของ อาคารมีความคงทนและแข็งแรง เนื่องจากต้องรองรับทรัพยากรสารสนเทศจำนวนมาก และมีการ ควบคุมทางกายภาพ เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ และความชื้นสำหรับการจัดเก็บและสงวนรักษา ทรัพยากรสารสนเทศ นอกจากนี้ระบบรักษาความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการวางตำแหน่ง ผังของอาคาร และความปลอดภัยของทรัพยากรสารสนเทศมรดกภูมิปัญญาของชาติ บุคลากร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ใช้บริการห้องสมุด (Sylvestre, 1987)

อย่างไรก็ตาม หอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่ในยุคศตวรรษที่ 21 มีแนวโน้มในการสร้างอาคารใหม่เพื่อขยายการบริการ หรือปรับปรุงอาคารเดิมให้มีพื้นที่ทางกายภาพและประโยชน์ใช้สอยที่รองรับเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบห้องสมุดสมัยใหม่ (Lor, 1998)

2.6 ด้านกฎหมาย

กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานและการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ ได้แก่ กฎหมายหอสมุดแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมสิ่งพิมพ์ โดยกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act) มีความแตกต่างจากกฎหมายระดับชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด (Wainwright & Batonyi, 1996) เป็นกฎหมายที่ประกาศใช้เพื่อจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติ ประกอบด้วย ข้อกำหนดในการจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติ รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ หรือคณะกรรมการที่ปรึกษาของหอสมุดแห่งชาติ การกำหนดอำนาจหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติ โครงสร้างการบริหารงาน ผู้บริหาร การจัดการด้านการเงิน แนวทางในการดำเนินงาน และข้อกำหนดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยกฎหมายหอสมุดแห่งชาติของหอสมุดแห่งชาติแต่ละแห่งมีข้อกำหนดและรายละเอียดแตกต่างกันไป (Lor & Sonnekus, 1997; Sylvestre, 1987)

นอกจากกฎหมายหอสมุดแห่งชาติแล้ว กฎหมายหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ คือ กฎหมายการรวบรวมสิ่งพิมพ์ (Legal Deposit Act) เป็นกฎหมายที่กำหนดให้ผู้พิมพ์หรือผู้ที่รับผิดชอบการพิมพ์จัดส่งสิ่งพิมพ์ให้กับหอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดอื่น หรือหน่วยงานที่เป็นตัวแทนในการจัดเก็บและรวบรวมสิ่งพิมพ์ของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมและสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาของชาติ แต่ละประเทศมีชื่อเรียกกฎหมายนี้แตกต่างกันไป การใช้กฎหมายนี้จัดเป็นกระบวนการหนึ่งในการตรวจสอบการพิมพ์ และเป็นการประกันในการเข้าถึงรายการข้อมูลสาธารณะในระบบสากลอีกด้วย (Jason, 1991) นอกจากนี้ในบางประเทศ กฎหมายนี้ยังทำหน้าที่ในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ การตรวจสอบ การจัดหาสิ่งพิมพ์เพื่อการแลกเปลี่ยน การควบคุมบรรณานุกรม การจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล การจัดหาและควบคุมคลังสิ่งพิมพ์ของชาติ การเข้าถึงข้อมูลสิ่งพิมพ์ในระบบสากล และมีความเกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการหมายเลขมาตรฐานสากลของสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ อย่างไรก็ตามกฎหมายนี้มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไปตามหลักเกณฑ์ของแต่ละประเทศ รวมทั้งปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง กฎหมาย สังคม การศึกษา และประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศอีกด้วย (Lariviere, 2000; Lor, 1998; Lor & Sonnekus, 1997)

โดยทั่วไปกฎหมายการรวบรวมสิ่งพิมพ์นี้ครอบคลุมสิ่งพิมพ์ทุกประเภทที่จัดพิมพ์ขึ้นในประเทศนั้น ๆ (Sylvestre, 1987) ทว่าปัจจุบันได้ขยายขอบเขตครอบคลุมทรัพยากรสารสนเทศ

ดิจิทัล สื่อใหม่ และเว็บไซต์ ผ่านการรวบรวมในรูปแบบ E - Legal Deposit (วชิราภรณ์ คลังธนบุรณ์ และจินดารัตน์ เบอรพันธุ์, 2562; Stephens, 2016; Lor, 1998)

2.7 ด้านการจัดการคอลเล็กชัน

หอสมุดแห่งชาติมีวิธีการหลักในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศโดยการได้รับตามกฎหมาย Legal Deposit ในขณะที่ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภาษาต่างประเทศมักได้มาจากการจัดซื้อ แลกเปลี่ยน หรือได้รับเป็นของขวัญ การรวบรวมและสงวนรักษาไว้เพื่อเป็นคลังมรดกภูมิปัญญาของชาติครอบคลุมทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท ได้แก่ สิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หอสมุดแห่งชาติบางแห่งมีการรวบรวมและจัดเก็บวัตถุต่าง ๆ เช่น เหยี่ยว แสตมป์ ศิลาจารึก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่วนใหญ่จะพบได้ในพิพิธภัณฑ์หรือหอจดหมายเหตุ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายการรวบรวมและการจัดเก็บที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ทั้งในความครอบคลุม และตามอาณัติ หรือแนวปฏิบัติของสถาบัน อย่างไรก็ตาม หอสมุดแห่งชาติมีคอลเล็กชันพิเศษที่สำคัญคือ เอกสารต้นฉบับตัวเขียน เอกสารส่วนบุคคลที่มีความสำคัญระดับชาติ และหนังสือหายาก ซึ่งเป็นวรรณกรรมของชาติที่หอสมุดแห่งชาติรวบรวมไว้ตั้งแต่อดีต นอกจากนี้หอสมุดแห่งชาติบางแห่งยังได้รับมอบหมายให้เก็บรักษาเอกสารของนักเขียนที่สำคัญ นักแต่งเพลง รัฐบาล และบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในด้านต่าง ๆ (Sylvestre, 1987) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบว่าสื่อใหม่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย และหอสมุดแห่งชาติมีการดำเนินการรวบรวมสื่อใหม่เพื่อสร้างคอลเล็กชันดิจิทัลของตนด้วยเช่นกัน (Landry, 2017; Stephens, 2016)

นอกจากนี้ หอสมุดแห่งชาติยังมีการสร้างการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่รวบรวมไว้ โดยการจัดทำและเผยแพร่บรรณานุกรมของทรัพยากรสารสนเทศเหล่านั้น โดยให้บริการผ่านรูปแบบแคตตาล็อกของหอสมุดแห่งชาติ และการจัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติ (Sylvestre, 1987)

ด้านการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติ ครอบคลุมวิธีการอนุรักษ์ด้วยวิธีการดั้งเดิม โดยการอนุรักษ์กระดาษและการซ่อมแซมตัวเล่ม และการนำเทคโนโลยีมาใช้โดยการถ่ายโอนข้อมูลหรือการแปลงไฟล์ของข้อความและรูปภาพให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล นอกจากนี้ยังมีวิธีการควบคุมทางกายภาพ ด้วยการควบคุมอุณหภูมิและความชื้นของอาคาร การใช้กล่องและซองที่ปราศจากกรดในการจัดเก็บเอกสารและสิ่งพิมพ์ เป็นต้น ทั้งนี้การสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการรักษาทรัพยากรสารสนเทศมรดกภูมิปัญญาของชาติให้คงสภาพอยู่ได้อย่างยาวนาน ดังนั้นหอสมุดแห่งชาติควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และแผนการดำเนินงานระยะยาว รวมถึงแผนการรับมือจากภัยพิบัติ และควรมีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการอนุรักษ์ (Landry, 2017; Stephens, 2016; Sylvestre, 1987)

2.8 ด้านการบริการ

บริการของหอสมุดแห่งชาติมาจากการใช้ประโยชน์จากคอลเล็กชันที่เก็บรวบรวมไว้ โดยจัดให้มีบริการพื้นฐาน ได้แก่ บริการการอ่าน บริการเพื่อการอ้างอิง บริการเพื่อการสนับสนุน การวิจัย บริการสหบรรณานุกรม และบรรณานุกรมแห่งชาติ นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีบริการอื่น ๆ เช่น บริการการยืมระหว่างห้องสมุด บริการส่วนบุคคลสำหรับผู้ใช้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือผู้ทุพพลภาพ บริการสำหรับผู้พิมพ์ และการจัดแสดงนิทรรศการถาวรหรือนิทรรศการพิเศษเพื่อเผยแพร่ความรู้จากคอลเล็กชันมรดกภูมิปัญญาของชาติ รวมทั้งเผยแพร่งานด้านวัฒนธรรมหรือวิทยาศาสตร์ที่สำคัญของชาติด้วย (Lor, 2003; Landry, 2017; Stephens, 2016; Sylvestre, 1987)

อย่างไรก็ตาม จากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แนวโน้มในอนาคต หอสมุดแห่งชาติจะมีบริการที่เผยแพร่ผ่านรูปแบบออนไลน์เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้ใช้บริการในสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัลมากยิ่งขึ้น โดยผู้ให้บริการสามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติผ่านรูปแบบออนไลน์ได้อย่างสะดวก (Landry, 2017; Stephens, 2016)

2.9 ด้านเครือข่ายความร่วมมือ

หอสมุดแห่งชาติมีความร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ภายในประเทศ และมีความร่วมมือกับห้องสมุดทุกประเภทเพื่อพัฒนาและประสานงานเพื่อการบริการระดับชาติ นอกจากนี้ยังมีการทำงานร่วมกับห้องสมุดในภูมิภาค และหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หน่วยงานเอกสารสนเทศ หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑสถาน และคลังข้อมูลงานวิจัย ด้านความร่วมมือระดับนานาชาติ หอสมุดแห่งชาติมีหน้าที่อย่างเป็นทางการในการทำงานร่วมกับสถาบันต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากนี้หอสมุดแห่งชาติหลายแห่งยังมีบทบาทในการร่วมพัฒนาเกี่ยวกับระบบสารสนเทศแห่งชาติและนโยบายด้านห้องสมุดของชาติ

อย่างไรก็ตาม พบว่าความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลในด้านการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือของหอสมุดแห่งชาติ โดยพบว่ามีความร่วมมือระหว่างกันในการพัฒนาห้องสมุดดิจิทัล รวมถึงการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลร่วมกันมากขึ้น เป็นต้น (Landry, 2017; Sylvestre, 1987)

3. พัฒนาการหอสมุดแห่งชาติ

จากการทบทวนวรรณกรรมจะกล่าวถึงหอสมุดแห่งชาติที่สำคัญของโลกตามลำดับ พัฒนาการและการก่อตั้ง ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติอังกฤษ หอสมุดแห่งชาติสหรัฐอเมริกา หอสมุดแห่งชาติออสเตรเลีย และหอสมุดแห่งชาติจีน ดังนี้

3.1 หอสมุดแห่งชาติอังกฤษ

หอสมุดแห่งชาติอังกฤษ (British Library) มีรากฐานมาจากห้องสมุดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอังกฤษ (Library of British Museum) จัดตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1753 พร้อมกับแผนกการพิมพ์ของพิพิธภัณฑสถาน (Museum's Department of Printed Books) เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของอังกฤษ ตลอดจนเก็บรักษาข้อมูลทางวัฒนธรรมที่สำคัญทั่วโลกเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งประชาชนสามารถเข้าใช้บริการได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ห้องสมุดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอังกฤษได้ถูกจัดว่าเป็นแหล่งรวบรวมสิ่งพิมพ์ในสหราชอาณาจักรไว้มากที่สุดทั้งในรูปแบบหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ แผนที่ และเนื้อเพลง

ในช่วงศตวรรษที่ 1900 ได้มีการจัดตั้งห้องสมุดด้านต่าง ๆ ขึ้นในสหราชอาณาจักรเป็นจำนวนมาก ต่อมาในช่วง ค.ศ. 1969 - 1971 คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ (National Libraries Committee) ได้นำเสนอร่างกฎหมายเพื่อจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติ (British Library) ขึ้น โดยมีแนวคิดว่ากฎหมายนี้จะได้อำนาจแก่รัฐบาลในการดำเนินการเพื่อให้ระบบการบริการของห้องสมุดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (British Library Act 1972) ได้ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาใน ค.ศ. 1972 และจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติอังกฤษขึ้นใน ค.ศ. 1973 การจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติอังกฤษนี้ได้ส่งผลให้มีการรวมหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหอสมุดแห่งชาติอังกฤษ ได้แก่ แผนกห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานอังกฤษ ห้องสมุดอ้างอิงด้านวิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์แห่งชาติ ห้องสมุดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หอสมุดกลางแห่งชาติ สำนักงานวิทยาศาสตร์และสารสนเทศทางเทคโนโลยี แผนกบริการบรรณานุกรมแห่งชาติ ห้องสมุดและจดหมายเหตุแห่งสำนักงานอินเดีย และสถาบันบันทึกเสียงแห่งชาติ (จิราณูวัฒน์ ชาญญะเจริญ, ม.ป.ป.)

หอสมุดแห่งชาติอังกฤษ หรือ British Library ถูกจัดตั้งให้มีฐานะเป็นหอสมุดแห่งชาติของสหราชอาณาจักร โดยพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ (British Library Act 1972) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่ในการเก็บรักษาเอกสารสำคัญและจดหมายเหตุของประเทศ และให้บริการแก่สาธารณะ เป็นศูนย์กลางของห้องสมุดในสหราชอาณาจักร และเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายในฐานะตัวแทนของรัฐบาลในการพัฒนาระบบห้องสมุดและระบบข้อมูลข่าวสารในสหราชอาณาจักร

ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เมื่อแรกก่อตั้งได้แบ่งแผนงานออกเป็น 5 แผนก ได้แก่ แผนกบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า แผนกบริการให้ยืมหนังสือ แผนกบริการทางบรรณานุกรม แผนกวิจัยและพัฒนา และกองอำนาจการกลาง โดยแผนงานทั้ง 5 แผนกนั้นประกอบด้วยหน่วยงานส่วนหนึ่งที่ถูกรวมเข้ากับหอสมุดแห่งชาติเมื่อครั้งแรกจัดตั้ง

หอสมุดแห่งชาติอังกฤษมีความโดดเด่นด้านทรัพยากรสารสนเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวมต้นฉบับและเอกสารสำคัญที่เก่าแก่ของโลกไว้เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันตั้งอยู่ ณ กรุงลอนดอน และมีสาขาที่เมืองบอสตันสปา ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของอังกฤษ หอสมุดแห่งชาติอังกฤษมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้ (British Library, 2020)

- 1) ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดูแล สร้าง และสงวนรักษาคอลเล็กชันของสหราชอาณาจักรที่พิมพ์เผยแพร่ ทั้งสิ่งพิมพ์ ต้นฉบับตัวเขียน และเนื้อหาดิจิทัล
- 2) ทำหน้าที่สนับสนุนการวิจัยทุกประเภท
- 3) ทำหน้าที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรมด้านธุรกิจของประเทศให้เกิดความก้าวหน้าและเติบโต
- 4) มีส่วนร่วมในการสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่น่าจดจำให้กับทุกคน
- 5) สร้างแรงบันดาลใจให้คนหนุ่มสาวและผู้เรียนในทุกช่วงวัย
- 6) ทำงานร่วมกับพันธมิตรทั่วโลกเพื่อพัฒนาความรู้และความเข้าใจซึ่งกันและกัน

หอสมุดแห่งชาติอังกฤษมีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (British Library Act) ที่บังคับใช้เพื่อการดำเนินงานของห้องสมุดในฐานะเป็นศูนย์กลางระดับชาติ เพื่อการอ้างอิง การศึกษา การรวบรวมบรรณานุกรม และบริการสารสนเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และมนุษยศาสตร์ นอกจากนี้ยังกำหนดจุดประสงค์ตามกฎหมายห้องสมุดในด้านการบริการแก่สาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสถาบันการศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ และห้องสมุด หอสมุดแห่งชาติอังกฤษมีกฎหมายเพื่อการได้รับและรวบรวมสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่ในสหราชอาณาจักร และใน ค.ศ. 2013 ได้ประกาศใช้กฎหมายเพื่อรวบรวมและจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเว็บไซต์ (British Library, 2020)

หอสมุดแห่งชาติอังกฤษ มีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีกระทรวงกระทรวงดิจิทัล วัฒนธรรม สื่อมวลชน และกีฬา มีโครงสร้างการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร โดยการดำเนินงานอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของคณะกรรมการห้องสมุด (British Library Board) และมีสภาที่ปรึกษา (Advisory Councils) ให้คำแนะนำในการดำเนินงาน มีประธานบริหาร (Chief Executive) ดำรงตำแหน่งสูงสุดในการกำกับดูแลหน่วยงานโดยตรง รวมถึงงานด้านการตลาด การพัฒนาและระดมทุน งานด้านการจัดการและพัฒนาด้าน

กลยุทธ์ โดยมีหัวหน้าบรรณารักษ์ (Chief Librarian) ทำหน้าที่ดูแลงานด้านการจัดการคอลเล็กชัน และหัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการ (Chief Operating Officer) ทำหน้าที่ดูแลงานด้านฝ่ายสนับสนุนต่าง ๆ ของหอสมุดแห่งชาติ (British Library, 2020)

3.2 หอสมุดแห่งชาติสหรัฐอเมริกา

หอสมุดแห่งชาติสหรัฐอเมริกา หรือ หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (The Library of Congress) เป็นสถาบันทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่สุดของสหรัฐอเมริกา ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติห้องสมุดเมื่อ ค.ศ. 1800 เป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านการวิจัยและสารสนเทศทางด้านนิติบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา มีฐานะเป็นทั้งหอสมุดแห่งชาติและหอสมุดของรัฐสภา ตั้งอยู่ในกรุงวอชิงตัน ดี. ซี. สหรัฐอเมริกา (Library of Congress, 2021)

การดำเนินการของห้องสมุดในช่วงแรก เป็นการรวบรวมข้อมูลเอกสารจากรัฐสภา และจัดหาหนังสือจากประเทศอังกฤษ ต่อมาได้รวมห้องสมุดส่วนตัวของอดีตประธานาธิบดี โทมัส เจฟเฟอร์สัน ซึ่งเป็นห้องสมุดที่มีขนาดใหญ่เป็น 2 เท่า ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน และเปลี่ยนรูปแบบจากห้องสมุดที่ให้บริการข้อมูลของรัฐสภาเป็นห้องสมุดที่ให้บริการค้นคว้าอ้างอิงทั่วไป (Library of Congress, 2019) ใน ค.ศ. 1870 รัฐสภาได้ประกาศใช้กฎหมายย้ายกองทะเบียนลิขสิทธิ์ (Registry of Copyright) มาไว้ที่หอสมุดรัฐสภา ทำให้คอลเล็กชันของห้องสมุดเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ หอสมุดแห่งชาติสหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งข้อมูลด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของประเทศ มีความโดดเด่นในด้านการเป็นศูนย์รวบรวมความรู้ทุกสาขาวิชา ปัจจุบันมีทรัพยากรสารสนเทศให้บริการมากกว่า 151 ล้านรายการ โดยครึ่งหนึ่งจัดหาจากต่างประเทศ จำนวนกว่า 470 ภาษา ประกอบด้วย หนังสือ ดนตรีฉบับตัวเขียน แผนที่ ภาพถ่าย แอบบันท์กเสียง ฟิล์ม ไมโครฟิล์ม และทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล 31.4 ล้านรายการ มีหน่วยงานในต่างประเทศ จำนวน 6 หน่วยงาน ซึ่งมีหน้าที่จัดการรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศตามภารกิจที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังได้จัดทำระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือแบบรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification) ออกเผยแพร่ และพิมพ์บัตรรายการตามระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันออกจำหน่าย เป็นศูนย์สหบรรณานุกรมของห้องสมุดทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ให้บริการจัดห้องสมุดสำหรับผู้พิการทางสายตา บริการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ และจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมด้านดนตรีและวรรณกรรมอย่างต่อเนื่อง (Library of Congress, 2020)

หอสมุดแห่งชาติสหรัฐอเมริกามีวิสัยทัศน์ คือ การมีส่วนร่วมในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับรัฐสภาและประชาชนชาวอเมริกัน ด้วยการเป็นคลังความรู้และความคิดสร้างสรรค์อย่างสากลและยั่งยืน มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

1) จัดหา จัดเก็บ สงวนรักษาเอกสารตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสงวนรักษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ ต้นฉบับตัวเขียนที่ทรงคุณค่า และเป็นมรดกทางปัญญาแก่คนรุ่นหลัง ตลอดจนรวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ที่สร้างสรรค์ชิ้นใหม่ สำหรับเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ที่เป็นสากล

2) เป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงและวิจัยของรัฐสภาและชาวอเมริกัน และเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลทางบรรณานุกรม สำหรับผู้บริหาร นักการเมือง และนักกฎหมาย

3) บริการ วิเคราะห์ และจัดทำรายการของวัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จัดทำบรรณานุกรม และสหบรรณานุกรม และเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกับห้องสมุดอื่น ๆ ตลอดจนส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัยของประชาชนทั่วไปทุกสาขาอาชีพ และพัฒนางานในด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

4) พัฒนาระบบการจัดหมวดหมู่และการทำรายการของห้องสมุด โดยได้รับความร่วมมือจากห้องสมุดขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา เช่น ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดอุดมศึกษา

5) เป็นศูนย์กลางในการบริการการอ่าน และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรักหนังสือและการอ่าน

ด้านโครงสร้างการบริหาร หอสมุดแห่งชาติสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้การบริหารงานของรัฐสภาแห่งสหรัฐอเมริกา (Congress) มีผู้บริหารสูงสุด คือหัวหน้าบรรณารักษ์แห่งรัฐสภา และแบ่งหน่วยงานเป็นฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้ (Library of Congress, 2019)

1) สำนักงานบรรณารักษ์ ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการวางแผนกลยุทธ์ การสื่อสาร และงานด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภา

2) สำนักปฏิบัติการ ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านงบประมาณ การจัดการสัญญาและการอินเทอร์เน็ต ทรัพยากรบุคคล การสนับสนุนด้านการบริการ และการดูแลรักษาความปลอดภัย

3) สำนักงานสารสนเทศ ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการวางแผนกลยุทธ์ด้านดิจิทัล และการจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

4) สำนักงานบริการข้อมูลรัฐสภา ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับรัฐสภา

5) ห้องสมุดกฎหมาย ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย

6) สำนักงานบริการห้องสมุด รับผิดชอบงานด้านการจัดหา การจัดทำรายการ บรรณานุกรม การจัดการคอลเล็กชัน การบริการ และการสงวนรักษาและการอนุรักษ์

7) หน่วยบริการกิจกรรมภายนอกในระดับชาติและนานาชาติ

8) สำนักงานลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกา ดำเนินการด้านลิขสิทธิ์การตรวจสอบและลิขสิทธิ์

3.3 หอสมุดแห่งชาติออสเตรเลีย

หอสมุดแห่งชาติออสเตรเลีย (National Library of Australia) เดิมมีรากฐานมาจากห้องสมุดรัฐสภาของเครือจักรภพ (Commonwealth Parliamentary Library) จัดตั้งขึ้นโดยรัฐสภาแห่งเครือจักรภพเมื่อ ค.ศ. 1901 เพื่อใช้เป็นห้องสมุดรัฐสภาของรัฐบาลกลางและห้องสมุดประชาชน การดำเนินการในระยะแรกให้บริการเฉพาะแก่สมาชิกรัฐสภา ต่อมาใน ค.ศ. 1907 ได้มีการขยายขอบเขตการให้บริการของห้องสมุดแก่ประชาชนในลักษณะของหอสมุดแห่งชาติโดยใช้หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (The Library of Congress) ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ มีการวางรากฐานเพื่อรองรับการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติในอนาคต เช่น การเก็บรวบรวมและการจัดการข้อมูลเอกสารต่าง ๆ โดยตรากฎหมาย The Petherick Collection Act ใน ค.ศ. 1911 และกฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyright Act 1912) ใน ค.ศ. 1912 เพื่อประโยชน์ในการจัดหาและเก็บรวบรวมเอกสารสำคัญและมีคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศในแถบมหาสมุทรแปซิฟิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ต่อมาได้มีการตรากฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act 1960) และจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติออสเตรเลียอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1960 โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักนายกรัฐมนตรี หอสมุดแห่งชาติออสเตรเลียเป็นห้องสมุดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศออสเตรเลีย มีบทบาทและหน้าที่ในการเป็นแหล่งข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม เก็บรวบรวมรักษาเอกสารที่เป็นมรดกวัฒนธรรมและมีความสำคัญระดับชาติของออสเตรเลีย ตลอดจนเอกสารที่สำคัญของประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศออสเตรเลีย จัดให้มีบริการต่างๆ ของห้องสมุดให้กับประชาชน รวมถึงบริการทางบรรณานุกรม และบริการเพื่อวัตถุประสงค์ของห้องสมุดรัฐสภา เจ้าหน้าที่เครือจักรภพและหน่วยงานสาธารณะต่างๆ ตลอดจนให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาด้านบรรณารักษศาสตร์ทั้งในประเทศและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (National Library of Australia, 2020)

หอสมุดแห่งชาติออสเตรเลียมีสถานภาพระดับกรม สังกัดกระทรวงการสื่อสารและศิลปะ มีอธิบดีหอสมุดแห่งชาติเป็นผู้บริหารสูงสุด ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการสภาที่ปรึกษาหอสมุดแห่งชาติ (Library Council) แบ่งโครงสร้างการบริหารตามหน้าที่การงาน โดยแบ่งออกเป็น 5 งาน ได้แก่ งานด้านคอลเล็กชัน งานด้านสัญญา งานด้านความร่วมมือ งานด้านการจัดการองค์กร และงานด้านดิจิทัล (National Library of Australia, 2020)

3.4 หอสมุดแห่งชาติจีน

หอสมุดแห่งชาติจีน (National Library of China) เดิมคือหอสมุดจิงซีอู สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1909 หลังจากจีนใหม่ได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1949 ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นหอสมุด

แห่งชาติปักกิ่ง และจัดตั้งเป็นหอสมุดแห่งชาติประเทศจีน เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1998 ตั้งอยู่ ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน (Li, 2009)

ช่วงแรกของการวางรากฐานการก่อตั้ง หอสมุดแห่งชาติจีนเป็นอาคารที่เก็บสะสมหนังสือของพระราชสำนัก มิใช่เป็นห้องสมุดที่ให้บริการแก่สาธารณชนตามความหมายในสมัยปัจจุบัน พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมจีน หอสมุดแห่งชาติจีนได้พัฒนามาเป็นห้องสมุดสาธารณะที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย และเป็นคลังหนังสือแห่งชาติของจีน มีทรัพยากรสารสนเทศมากกว่า 37 ล้านรายการ เป็นศูนย์แห่งสิ่งพิมพ์ขององค์การสหประชาชาติและรัฐบาลต่างประเทศ และมีคอลเล็กชันวรรณกรรมและทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ มากกว่า 115 ภาษา จากทั่วโลก

หอสมุดแห่งชาติจีนมีความโดดเด่นในเรื่องทรัพยากรสารสนเทศที่มีความเก่าแก่ โดยเอกสารต้นฉบับและหนังสือจำนวนมากที่เก็บสะสมไว้ในราชสำนักยังคงถูกเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี หนังสือที่เก่าแก่ที่สุดเป็นหนังสือที่แกะสลักบนกระดองเต่าสมัยราชวงศ์ซาง มีมากกว่า 35,000 ฉบับ มีประวัติราว 3,000 ปี นอกจากนี้ยังมีร่างต้นฉบับของ จื่อหลงเจี้ยน โดย ซิมา กวาง ซึ่งเป็นงานอ้างอิงบุกเบิกในวิชาประวัติศาสตร์จีน ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1084 ในสมัยราชวงศ์ซ่ง ในรูปแบบของบันทึกประวัติศาสตร์จีนตั้งแต่ 403 ปี ก่อนคริสตกาล ถึง ค.ศ. 959 หนังสือจีนโบราณและหายากมากกว่า 270,000 เล่ม หนังสือจีนพิมพ์แบบดั้งเดิมกว่า 1,640,000 เล่ม ชิ้นส่วนของหินซีปิง คลาสสิกของราชวงศ์ซัน โดยซัวหยงและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น (National Library of China, 2020)

หอสมุดแห่งชาติจีน มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้ (National Library of China, 2020)

- 1) การรวบรวมและเก็บรักษาสิ่งพิมพ์ในประเทศและต่างประเทศ
- 2) การประสานงานด้านการเก็บรักษาและอนุรักษ์เอกสารระดับชาติ
- 3) การให้ข้อมูลและบริการอ้างอิงแก่รัฐบาลกลาง หน่วยงานระดับชาติ องค์กรทางสังคม และประชาชนทั่วไป
- 4) การวิจัยด้านบรรณารักษศาสตร์และวิชาชีพห้องสมุด
- 5) ให้คำแนะนำสำหรับห้องสมุดอื่นๆ ในประเทศจีน

หอสมุดแห่งชาติจีนมีสถานภาพระดับกรม สังกัดกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มีผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติเป็นผู้บริหารสูงสุด และเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีขนาดใหญ่ จึงมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารมากกว่า 30 งาน โดยแบ่งโครงสร้างการบริหารตามลักษณะงานและหน้าที่

4. หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศของสมาชิกอาเซียนที่จัดตั้งหอสมุดแห่งชาติมีจำนวน 9 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ไทย กัมพูชา ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ เมียนมา มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ดังนี้

4.1 หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์

หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ (National Library of the Philippines) มีรากฐานมาจากพิพิธภัณฑสถานและห้องสมุดแห่งฟิลิปปินส์ (Museo Biblioteca de Filipinas) ก่อตั้งโดยรัฐบาลเจ้าอาณานิคมแห่งสเปน เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2430 (National Library of Philippines, 2020) มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมผลงานที่เกี่ยวข้องกับฟิลิปปินส์ (Filipiniana) เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2434 ต่อมาในช่วงยุคสงครามฟิลิปปินส์ - อเมริกัน (Filipino - American War) สหรัฐอเมริกาเข้ายึดครองฟิลิปปินส์แทนที่สเปน ห้องสมุดแห่งนี้จึงได้ปิดทำการลง (Morallos, 1998) ขณะเดียวกันได้มีการก่อตั้งห้องสมุดเคลื่อนที่ของชาวอเมริกัน (American Circulating Library - ACL) ขึ้นในกรุงมะนิลาเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2443 โดยสมาคมห้องสมุดเคลื่อนที่ของชาวอเมริกันแห่งกรุงมะนิลา (American Circulating Library Association of Manila) การบริหารงานห้องสมุดดำเนินการโดยสมาคมฯ คอลเล็กชันส่วนหนึ่งจากพิพิธภัณฑสถานและห้องสมุดแห่งฟิลิปปินส์ที่ปิดบริการจึงได้ถูกบริจาคให้กับสมาคมฯ นี้ (Agudelo, 2014) ต่อมาสมาคมฯ ได้โอนย้ายห้องสมุดให้กับรัฐบาลอเมริกัน (Morallos, 1998) ภายหลังการรับมอบห้องสมุดนี้อยู่ภายใต้การบริหารงานของสำนักการศึกษาโดยรัฐบาลอเมริกัน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลงานพิพิธภัณฑสถานและห้องสมุดประชาชนของฟิลิปปินส์ (National Library of Philippines, 2020) จนเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2451 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติฉบับที่ 1849 มีคำสั่งให้รวมห้องสมุดของรัฐบาลทั้งหมดในฟิลิปปินส์ เข้ากับห้องสมุดของสมาคมและจัดตั้งเป็นห้องสมุดประชาชนแห่งฟิลิปปินส์ มีสถานภาพเป็นหน่วยงานอิสระที่บริหารงานโดยคณะกรรมการห้องสมุด การบริหารงานห้องสมุดแบ่งออกเป็น 4 แผนก ได้แก่ แผนกกฎหมาย แผนกวิทยาศาสตร์ แผนกยืม - คืน และแผนกสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับฟิลิปปินส์ (Morallos, 1998)

พ.ศ. 2461 รัฐบาลตราพระราชบัญญัติหมายเลข 2572 เพื่อรวมห้องสมุดประชาชนแห่งฟิลิปปินส์เข้ากับหน่วยงานอีก 2 แห่ง ได้แก่ กองจดหมายเหตุ สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้า และห้องสมุดกฎหมายแห่งรัฐสภาฟิลิปปินส์ เพื่อจัดตั้งเป็นห้องสมุดและพิพิธภัณฑสถานแห่งฟิลิปปินส์ (National Library of Philippines, 2012) หลังจากนั้นใน พ.ศ. 2471 ได้ประกาศแยกงานพิพิธภัณฑสถานออกจากงานห้องสมุด และเปลี่ยนชื่อห้องสมุดและพิพิธภัณฑสถานแห่งฟิลิปปินส์เป็น “หอสมุดแห่งชาติ” (National Library of Philippines, 2020)

พ.ศ. 2490 ฟิลิปปินส์ได้รับเอกราชจากสหรัฐอเมริกา รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้มีคำสั่งให้เปลี่ยนหอสมุดแห่งชาติเป็นสำนักงาน ภายใต้การบริหารงานของสำนักประธานาธิบดี โดยใช้ชื่อเรียกว่าสำนักห้องสมุดประชาชน (Drake, 2003) บทบาทหน้าที่มุ่งเน้นงานด้านการบริหารจัดการ หอสมุดมากกว่าหน้าที่ด้านการสนับสนุนภารกิจงานทางด้านวัฒนธรรม ในช่วงนี้มีการรวบรวม และฟื้นฟูคอลเล็กชันสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับฟิลิปปินส์ (Filipiniana) อย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยฟิลิปปินส์ได้รับเอกสารสำคัญด้านประวัติศาสตร์บางส่วนกลับคืนจากเจ้าอาณานิคมที่เคยปกครอง ในอดีต เช่น เอกสารบันทึกและจดหมายบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับ José Rizal นักเขียนและนักปฏิวัติทางการเมืองฟิลิปปินส์ถูกส่งคืนจากรัฐบาลสเปน เอกสารการปฏิวัติฟิลิปปินส์ (PRP) หรือ Philippine Insurgent Records (PIR) จำนวน 400,000 รายการ ถูกส่งคืน โดยสหรัฐอเมริกา การได้รับเอกสารกลับคืนนี้ทำให้ทรัพยากรสารสนเทศในคอลเล็กชัน Filipiniana มีความสมบูรณ์และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (Morallos, 1998)

พ.ศ. 2507 รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ประกาศพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ ฉบับที่ 3873 เพื่อเปลี่ยนชื่อหอสมุดจาก “สำนักห้องสมุดประชาชน” เป็น “หอสมุดแห่งชาติ” (The National Library - TNL) อีกครั้ง (National Library of Philippines, 2012) ภายหลังจากเปลี่ยนชื่อ หอสมุดแห่งชาติมีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การรวบรวมสิ่งพิมพ์ของชาติตามกฎหมายที่มีการประกาศใช้ใน พ.ศ. 2518 และการจัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติของฟิลิปปินส์ (Morallos, 1998)

ต่อมารัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสาธารณรัฐหมายเลข 10087 (Republic Act No. 10087) ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ จัดตั้งหอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ (National Library of Philippines - NLP) ขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 โดยเป็นหน่วยงานทางวัฒนธรรม มีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระ ภายใต้การบริหารของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมและศิลปะแห่งชาติ (National Commission for Culture and the Arts - NCCA) สังกัดสำนักเลขาธิการประธานาธิบดี มีภารกิจครอบคลุมทั้งงานของหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดประชาชน โดยบทบาทและหน้าที่ด้านงานหอสมุดแห่งชาติ กำหนดให้เป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของประเทศฟิลิปปินส์ จัดบริการเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อให้เกิดความงอกงามทางปัญญาของประชาชนชาวฟิลิปปินส์ และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (National Library of Philippines, 2020)

4.2 หอสมุดแห่งชาติไทย

หอสมุดแห่งชาติไทย (National Library of Thailand) มีรากฐานสืบเนื่องมาจากพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกิจการของหอสมุดที่มีอยู่แล้ว 3 หอ คือ หอพระสมุดวชิรญาณ หอพระมณฑิยธรรม และหอพุทธศาสนสังคหะ เข้าเป็นหอสมุดใหญ่สำหรับพระนคร และให้อยู่ในความอุดหนุนของรัฐบาลโดยตรง โดยได้จัดตั้งและพระราชทานนามหอสมุดแห่งนี้ว่า “หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร” เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2448 (กรมศิลปากร, 2528)

หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครมีโครงสร้างการปกครองตามคตินิยมของหอพระสมุดหลวงในประเทศทางตะวันตก บริหารงานโดยคณะกรรมการ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลือกลงและแต่งตั้งตามแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร ได้รับการพัฒนาและอุปถัมภ์โดยสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ตลอดมา นับตั้งแต่ก่อตั้งทั้งการวางรากฐานการบริหารกิจการและการดำเนินงาน (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548)

พ.ศ. 2469 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกฐานะกรรมการหอพระสมุดขึ้นเป็นราชบัณฑิตยสภา ให้มีหน้าที่จัดการหอพระสมุดพิพิธภัณฑสถาน และงานอื่น ๆ ของราชบัณฑิตยสภา งานของหอพระสมุด จึงรวมเข้าอยู่ในหน้าที่แขนงหนึ่งของราชบัณฑิตยสภาแต่นั้นมา (กรมศิลปากร, 2528) ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยใน พ.ศ. 2476 รัฐบาลมีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการ และมีพระราชบัญญัติจัดตั้งกรมศิลปากร และกำหนดให้หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร มีฐานะเป็นกองหอสมุด สังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้เปลี่ยนชื่อจาก “หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร” เป็น “หอสมุดแห่งชาติ” ตั้งแต่นั้นมา (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548)

หอสมุดแห่งชาติไทยมีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ สังกัด และโครงสร้างการบริหารงานบ่อยครั้ง ใน พ.ศ. 2481 มีพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งส่วนราชการในกรมศิลปากรใหม่ ในช่วงเวลานี้ กองหอสมุดหายไป และถูกลดฐานะไปอยู่ใต้กองวรรณคดี ระยะนี้มีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การดำเนินการรวบรวมสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ในราชอาณาจักรไทยตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 เพื่อให้บริการและเก็บรักษาไว้ในคลังพิพิธภัณฑสถานเพื่อเป็นพยานเอกสารเมื่อมีหมายศาลขอมา (กรมศิลปากร, 2528) นอกจากนี้ยังได้มีการเปิดสาขาหอสมุดแห่งชาติตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค ผลการดำเนินงานปรากฏว่าใน พ.ศ. 2485 มีสาขาหอสมุดแห่งชาติถึง 45 แห่ง ต่อมาใน พ.ศ. 2495 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม โดยจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้น และโอนกรมศิลปากรไปสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม กองวรรณคดีเปลี่ยนชื่อเป็นกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ โดยงานด้านหอสมุดยังคงไว้เป็นแผนกอยู่ภายใต้กองวรรณคดี

เช่นเดิม จนใน พ.ศ. 2504 กระทรวงวัฒนธรรมถูกยุบเลิก กรมศิลปากรจึงได้ย้ายไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และจัดตั้งกองหอสมุดแห่งชาติขึ้นใหม่อีกครั้ง จนถึง พ.ศ. 2540 จึงได้มีการยกระดับสถานภาพเป็นสำนักหอสมุดแห่งชาติ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548)

พ.ศ. 2545 รัฐบาลประกาศจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นอีกครั้ง และได้โอนงานกรมศิลปากร ซึ่งเดิมสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมาอยู่ภายใต้กระทรวงวัฒนธรรม โดยหอสมุดแห่งชาติมีสถานภาพเทียบเท่าสำนัก และยังคงสังกัดกรมศิลปากรเช่นเดิม (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548) ต่อมาใน พ.ศ. 2550 กรมศิลปากรได้ปรับปรุงโครงสร้างใหม่เพื่อลดขนาดการบริหารส่วนกลาง โดยโอนหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคให้อยู่ในความรับผิดชอบและการบริหารงานของสำนักศิลปากรทั้ง 15 เขต (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2555)

หอสมุดแห่งชาติไทยมีพัฒนาการมาโดยลำดับ ทั้งด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านการบริการด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ การขยายสาขาออกไปสู่ประชาชนในภูมิภาคทั่วทุกภาคของประเทศไทย ตลอดจนความร่วมมือกับต่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากล (หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2534) ด้านงานเทคนิค มีการนำระบบการจัดหมวดหมู่ตามมาตรฐานสากลมาใช้เมื่อ พ.ศ. 2508 โดยใช้ระบบทศนิยมดิวอี้ และมีการพัฒนารูปแบบหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการและนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในระบบงานห้องสมุดตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดยเริ่มแรกใช้ในการพัฒนาระบบงานบรรณานุกรมแห่งชาติ นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลวารสารระหว่างชาติแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน พ.ศ. 2519 และเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรมศิลปากร, 2528)

หอสมุดแห่งชาติไทยสังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม มีบทบาทและหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาติ มุ่งเน้นการให้บริการโดยจัดให้มีบริการพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งบริการส่งเสริมการอ่าน การศึกษา ค้นคว้า และวิจัยแก่ประชาชน เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย ดำเนินงานด้านเทคนิควิชาการบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศตามหลักมาตรฐานสากล ตลอดจนให้การฝึกอบรมแก่บุคลากรของหน่วยงานและสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเป็นผู้นำด้านวิชาชีพห้องสมุด (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2563)

4.3 หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา

หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา (National Library of Cambodia) เดิมคือหอสมุดกลางแห่งกรุงพนมเปญ (The Central Library of Phnom Penh หรือ Bibliothèque Centrale) ก่อตั้งขึ้นเมื่อ

พ.ศ. 2464 โดยผู้ปกครองอาณาจักรเขมรฝรั่งเศสแห่งอินโดจีน (National Library of Cambodia, 2009) วัตถุประสงค์การจัดตั้งหอสมุดกลางแห่งกรุงพนมเปญในขณะนั้นเพื่อให้เป็นศูนย์อำนาจการของหอจดหมายเหตุและหอสมุดแห่งอินโดจีน เพื่อเก็บรวบรวมและอนุรักษ์ผลงานมรดกภูมิปัญญาที่เป็นภาษากัมพูชา งานที่จัดทำขึ้นโดยชาวกัมพูชา และผลงานในคาบสมุทรอินโดจีน รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกัมพูชาที่เป็นต้นฉบับภาษาฝรั่งเศส โดยเก็บรวบรวมทั้งในประเทศกัมพูชา และประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน จนถึง พ.ศ. 2497 ประเทศกัมพูชาได้รับเอกราช และเป็นอิสระจากการปกครองของฝรั่งเศส รัฐบาลกัมพูชาจึงจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติกัมพูชาขึ้นอย่างเป็นทางการ (Jarvis, 1995)

ภายหลังการจัดตั้ง หอสมุดแห่งชาติกัมพูชาได้ดำเนินการและพัฒนาอย่างรวดเร็ว แนวคิดในการเก็บรวบรวมและอนุรักษ์ผลงานมรดกภูมิปัญญาของชาติที่วางรากฐานจากเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสได้พัฒนามาเป็นกฎหมายเพื่อการรวบรวมสิ่งพิมพ์ (Loi fixant le Dépôt légal) ใน พ.ศ. 2499 (Jarvis, 1995) ในช่วงนี้สังคมกัมพูชามีวัฒนธรรมการอ่านที่รุ่งเรือง มีการจัดพิมพ์หนังสือ และจัดตั้งห้องสมุดท้องถิ่น จนถึงต้น พ.ศ. 2513 เกิดสงครามกลางเมืองกัมพูชา พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาหรือเขมรแดง ได้ยึดอำนาจและโค่นล้มรัฐบาลกัมพูชา ในช่วงการปกครองของเขมรแดงนี้ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชาได้รับผลกระทบและเกิดความสูญเสียเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่เก็บรักษาองค์ความรู้ มรดกภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติโดยตรง จึงเป็นเป้าหมายหนึ่งของเขมรแดงที่ต้องการทำลายหลักฐานทางด้านวัฒนธรรม และบันทึกข้อมูลบรรณานุกรมของหนังสือทั้งหมดถูกนำไปทิ้งและเผาทำลาย (Hoeven, 1996)

เมื่อสิ้นสุดยุคเขมรแดง หอสมุดแห่งชาติกัมพูชาได้เปิดทำการอีกครั้งเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2523 ภายใต้การบริหารงานของกรมวัฒนธรรมมวลชน กระทรวงวัฒนธรรม และได้รับการช่วยเหลือฟื้นฟูจากหน่วยงานภายนอกและองค์กรจากต่างประเทศหลายแห่ง ในช่วงนี้มีการตรากฎหมายลิขสิทธิ์ขึ้น ซึ่งได้รับการดูแลโดยหน่วยงานต่างกระทรวง ได้ส่งมอบหนังสือที่ได้รับตามกฎหมายให้กับหอสมุดแห่งชาติกัมพูชา รวมถึงสำนักพิมพ์และหน่วยงานรัฐบาลที่จัดพิมพ์หนังสือต่างให้การสนับสนุนในการส่งสำเนาสิ่งพิมพ์ ทำให้หอสมุดแห่งชาติกัมพูชามีจำนวนทรัพยากรสารสนเทศเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามได้มีหน่วยงานอีกหลายหน่วยงานที่มีส่วนสนับสนุนด้านทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติกัมพูชา เช่น หอสมุดแห่งชาติออสเตรเลียและมูลนิธิเอเชีย (Bywater, 1997) โดยใน พ.ศ. 2536 เริ่มมีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการดำเนินงานของห้องสมุด รวมถึงการจัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติ (Jarvis, 1995)

หอสมุดแห่งชาติกัมพูชาสังกัดกรมวัฒนธรรมการอ่านและสิ่งพิมพ์ กระทรวงวัฒนธรรมและศิลปากร มีบทบาทและหน้าที่ในการรวบรวม สงวนรักษา และให้บริการการเข้าถึง

ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ บริการข้อมูลและเอกสารเพื่อสนับสนุนการศึกษาและวิจัยในประเทศกัมพูชา สนับสนุนการทำงานของห้องสมุดอื่น ๆ รวมถึงประสานงานการแบ่งปันทรัพยากรและการยืมระหว่างห้องสมุดทุกประเภทในกัมพูชา (National Library of Cambodia, 2021)

4.4 หอสมุดแห่งชาติลาว

หอสมุดแห่งชาติลาว (National Library of Laos) มีรากฐานมาจากสถาบันหอสมุดศาสนาพุทธ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2481 โดยสมเด็จพระเจ้าเพชรราช โปรดให้รวบรวมหนังสือผูกโบราณ หนังสือธรรมและหนังสือบาลี คัมภีร์พระไตรปิฎก ตลอดจนสิ่งพิมพ์ภาษาฝรั่งเศส อังกฤษ ลาว ไทย เขมร และเวียดนาม เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในการศึกษาค้นคว้า นับได้ว่าเป็นหอสมุดแห่งแรกของลาว สถาบันนี้ตั้งอยู่ในหอพระแก้ว อยู่ในพระอุโบสถ์ของสถาบันกษัตริย์และคณะพุทธบัณฑิตยสภา อย่างไรก็ตามในช่วงก่อน พ.ศ. 2497 ประเทศลาวยังเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส นอกจากสถาบันหอสมุดศาสนาพุทธแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีห้องสมุดใดที่เก็บรวบรวมเอกสารที่เป็นตัวเล่ม เนื่องจากสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นในประเทศลาวต้องส่งไปเก็บรวบรวมที่ประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นคลังจัดเก็บสิ่งพิมพ์ในคาบสมุทรอินโดจีนของอาณานิคมฝรั่งเศส ส่วนที่ยังมีเหลือไว้ในประเทศลาวมีจำนวนน้อยมาก และเป็นเอกสารที่ชาวฝรั่งเศสเก็บไว้ เพราะเป็นเอกสารทางราชการของฝรั่งเศส ต่อมาสถาบันหอสมุดศาสนาพุทธได้ถูกโอนให้อยู่ในความดูแลของรัฐบาลลาว ภายใต้สังกัดกรมวรรณคดี กระทรวงวัฒนธรรม (บัวไข เพ็งพระจันทร์, 2540)

พ.ศ. 2497 มีการจัดตั้งหอสมุดกรมศิลปากรขึ้น จากนั้นได้ขนย้ายหนังสือและสิ่งพิมพ์ที่เป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส ลาว ไทย เวียดนาม และเขมร จากสถาบันหอสมุดศาสนาพุทธไปจัดเก็บยังหอสมุดกรมศิลปากร ต่อมาหอสมุดกรมศิลปากรนี้ได้ยกฐานะเป็นหอสมุดแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2499 โดยมีสถานะภาพเป็นแผนกหนึ่งของกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ การจัดตั้งหอสมุดครั้งแรกได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างประเทศหลายแห่ง ได้แก่ มูลนิธิรอกกี เฟลเลอร์ มูลนิธิเอเชีย หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน และองค์การยูเนสโก จนถึง พ.ศ. 2512 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกับหอสมุด และจัดตั้งเป็นกรมหอสมุดและพิพิธภัณฑสถานแห่งราชอาณาจักรลาว ในช่วงนี้มีการประกาศใช้กฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อบังคับใช้ในการรวบรวมสิ่งพิมพ์ของชาติ มีการจัดหมวดหมู่หนังสือตามระบบมาตรฐานสากล มีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ หอสมุดแห่งชาติลาวมีบทบาทสำคัญอยู่ในสังคมลาว และดำเนินงานมาจนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง และสถาปนาประเทศลาวเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 (บัวไข เพ็งพระจันทร์, 2540)

พ.ศ. 2519 หอสมุดแห่งชาติเริ่มเปิดให้บริการอีกครั้ง เดิมจากกรมหอสมุดและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมหอสมุดพิพิธภัณฑสถานและวัตถุโบราณ สังกัดกระทรวงศึกษา กีฬา และวัฒนธรรม จนถึง พ.ศ. 2526 ได้มีการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาล กรมหอสมุดพิพิธภัณฑสถานและวัตถุโบราณ ได้แยกออกเป็นสองกรม คือ กรมหอสมุด และกรมพิพิธภัณฑสถาน และได้มีพระราชบัญญัติของรัฐบาลให้หอสมุดแห่งชาติไปขึ้นตรงต่อกระทรวงวัฒนธรรม โดยอิงตามประเทศสังคมนิยมต่าง ๆ ที่ได้จัดทำกันมา หอสมุดแห่งชาติภายหลังการปฏิรูประบบราชการในขณะนั้นมีสถานภาพเป็นเพียงแผนกหนึ่งที่อยู่ภายใต้การบริหารงานของกรมหอสมุดสโมสรและวัฒนธรรมมหาชน สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม และดำเนินงานมาจนถึง พ.ศ. 2532 รัฐบาลจึงได้จัดตั้งให้เป็นหอสมุดแห่งชาติอีกครั้งอย่างเป็นทางการ มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานใหม่ ในช่วงนี้หอสมุดแห่งชาติมีสถานภาพเทียบเท่ากรม ขึ้นตรงต่อกระทรวงวัฒนธรรม ผลจากการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานใหม่ ทำให้การดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติในช่วงนี้มีระบบ และมีการแบ่งงานที่ชัดเจนขึ้น มีการขยายการบริการด้วยระบบห้องสมุดเคลื่อนที่ไปยังโรงเรียนตามแขวงต่าง ๆ (บัวไข เฟื่องพระจันทร์, 2540)

ต่อมา พ.ศ. 2534 หอสมุดแห่งชาติถูกลดฐานะให้มีสถานภาพเทียบเท่ากอง และย้ายไปสังกัดกรมวัฒนธรรมมหาชน ในช่วงนี้มีการดำเนินการปรับปรุงห้องสมุดประจำแผนกวัฒนธรรม แผนกศึกษา ซึ่งเปิดให้บริการมาแล้ว และจัดเตรียมเพื่อที่จะสร้างให้เป็นสาขาของหอสมุดแห่งชาติประจำแขวงต่าง ๆ โดยให้แผนกวัฒนธรรมแขวงเป็นผู้รับผิดชอบ ต่อมาใน พ.ศ. 2536 กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมได้มีการปรับปรุงโครงสร้างภายใน หอสมุดแห่งชาติถูกย้ายมาสังกัดกรมพิมพ์จำหน่าย หอสมุด และป้าย มีสถานภาพเทียบเท่ากอง สังกัดกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม (บัวไข เฟื่องพระจันทร์, 2540) หอสมุดแห่งชาติลาวมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ระหว่าง พ.ศ. 2542-2552 มีการดำเนินการสร้างคอลเล็กชันดิจิทัลเพื่อการสงวนรักษาเอกสารต้นฉบับ และจัดให้มีบริการที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยในระยะแรกของการพัฒนาคอลเล็กชันได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานในต่างประเทศ (National Library of Laos, 2021)

หอสมุดแห่งชาติลาวสังกัดกรมสิ่งพิมพ์ กระทรวงสารสนเทศ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีห้องสมุดสาขาครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาค จำนวน 5 แห่ง มีภารกิจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ส่งเสริมการอ่านเพื่อการพัฒนา และส่งเสริมความเป็นเลิศขององค์กรเพื่อสร้างสังคมแห่งความรู้สำหรับประชาชนลาว ทั้งนี้รัฐบาลลาวได้ประกาศใช้กฎหมายห้องสมุดลาวเมื่อ พ.ศ. 2555 ซึ่งมีข้อกำหนดครอบคลุมเกี่ยวกับองค์กร โครงสร้าง และการจัดการห้องสมุดทั่วประเทศลาว ทั้งนี้รวมถึงการรวบรวมสิ่งพิมพ์ของประเทศลาวด้วย (National Library of Laos, 2021)

4.5 หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม

หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม (National Library of Vietnam) เดิมคือห้องสมุดประชาชนกลางแห่งอินโดจีน (The Central Public Library of Indochina) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2460 โดย อัลแบร์ต โสโร (Albert Sarraut) ข้าหลวงใหญ่ชาวฝรั่งเศสแห่งอินโดจีน วัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งห้องสมุดประชาชนกลางแห่งอินโดจีนให้เป็นหอจดหมายเหตุกลางและห้องสมุดกลางแห่งอินโดจีน เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2462 เป็นห้องสมุดที่ใหญ่ที่สุดในอินโดจีน บริหารงานโดยรัฐบาลเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ต่อมาใน พ.ศ. 2465 ผู้สำเร็จราชการแห่งอินโดจีนได้ประกาศใช้กฎหมายเพื่อรวบรวมผลงานทางด้านวัฒนธรรมในอินโดจีน และจัดตั้งแผนกที่รับผิดชอบหน้าที่นี้โดยตรง มีหน้าที่รวบรวมหนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร และแผนที่ที่ตีพิมพ์ในอินโดจีนทั้งหมดมาจัดเก็บและให้บริการ ทำให้ห้องสมุดมีจำนวนทรัพยากรเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว (National Library of Vietnam, 2021)

ต่อมารัฐบาลชั่วคราวของเวียดนาม โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ในช่วงนี้มีเหตุการณ์ที่สำคัญคือได้มีการร่างกฎหมายเพื่อการรวบรวมสิ่งพิมพ์อีกครั้ง โดยในปีต่อมาประธานาธิบดีโฮจิมินห์ได้ลงนามและประกาศใช้กฎหมายเพื่อการรวบรวมสิ่งพิมพ์ที่เป็นมรดกวัฒนธรรมของเวียดนาม มีข้อกำหนดให้สำนักพิมพ์ต้องจัดส่งสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ใหม่ให้กับหอสมุดแห่งชาติ

ท่ามกลางสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของเวียดนาม ต่อมารัฐบาลเวียดนาม ได้โอนย้ายหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม ไปสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2501 และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการลงรายการและจัดหมวดหมู่ โดยใช้ระบบการจัดหมวดหมู่ของห้องสมุดในเขตสหภาพโซเวียต และเผยแพร่ตารางการจัดหมวดหมู่สำหรับห้องสมุดจังหวัด ใน พ.ศ. 2529 เริ่มมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงาน โดยใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติ มีการนำระบบสืบค้นมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการ และสร้างระบบเครือข่ายที่เชื่อมโยงกับห้องสมุดของเทศบาลและจังหวัด มีการจัดตั้งแผนกเพื่อรับผิดชอบและดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับห้องสมุดอื่น ๆ ของเวียดนาม (National Library of Vietnam, 2021; Lixin & Aye, 2016)

พ.ศ. 2543 คณะกรรมการสมัชชาแห่งชาติได้ประกาศจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติเวียดนามเป็นห้องสมุดกลางของประเทศ ภายหลังจากการจัดตั้งนี้ หอสมุดแห่งชาติเวียดนามได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมและองค์กรทางวิชาชีพหลายแห่ง ได้แก่ สหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด (IFLA) สภามรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (CONSAL) การประชุมผู้อำนวยการ

หอสมุดแห่งชาติ (CDNL) การประชุมผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติเอเชียและโอเชียเนีย (CDNL-AO) เครือข่ายห้องสมุดดิจิทัลแห่งชาติของผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศส (RFBNN) มีการดำเนินการด้านความร่วมมือระหว่างประเทศกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส มูลนิธิเอเชีย หอสมุดแห่งชาติอื่น ๆ ในประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นต้น (National Library of Vietnam, 2021)

หอสมุดแห่งชาติเวียดนามสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว มีบทบาทและหน้าที่ในการรวบรวมและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ จัดหาและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการใช้ประโยชน์ของสังคม รวบรวมและเผยแพร่บรรณานุกรมแห่งชาติของเวียดนาม ดำเนินการวิจัยด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และจัดหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพ ให้คำแนะนำแก่บรรณารักษ์ทั่วประเทศ และเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับห้องสมุดทั้งในประเทศและต่างประเทศ (National Library of Vietnam, 2021)

4.6 หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (National Library of Singapore) มีรากฐานมาจากห้องสมุดสิงคโปร์ (The Singapore Library) จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2388 โดยการริเริ่มของเซอร์ สแตมฟอร์ด ราฟเฟิลส์ (Sir Stamford Raffles) ผู้แทนของรัฐบาลอาณานิคมอังกฤษ และผู้บุกเบิกการก่อตั้งเมืองสิงคโปร์ เพื่อให้บริการห้องสมุดสาธารณะแก่ประชาชน (Tan, 2019)

ต่อมาใน พ.ศ. 2392 รัฐบาลเจ้าอาณานิคม มีแนวคิดในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานของเจ้าอาณานิคม จึงเริ่มมีการวางรูปแบบการดำเนินงานพิพิธภัณฑสถานร่วมกับงานของห้องสมุดสิงคโปร์ และจัดตั้งเป็นห้องสมุดและพิพิธภัณฑสถานราฟเฟิลส์ (The Raffles Library and Museum) เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2417 (Tan, 2019) มีการรวบรวมและสะสมวัตถุของหายาก และผลงานทางวิชาการที่เป็นมรดกวัฒนธรรมของมลายูและสิงคโปร์ (National Library of Singapore, 2020) ห้องสมุดและพิพิธภัณฑสถานราฟเฟิลส์ดำเนินการมาจนถึงช่วงที่ญี่ปุ่นเข้ายึดครองสิงคโปร์ใน พ.ศ. 2485 จึงอยู่ในความครอบครองของญี่ปุ่น จนเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2488 สิงคโปร์กลับมายู่ภายใต้การปกครองของกองทัพอังกฤษ ห้องสมุดจึงเปิดให้บริการแก่สาธารณชนอีกครั้ง ในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2488 ภายใต้การบริหารของอังกฤษ การดำเนินงานในระยะนี้มีแผนงานเพื่อปรับปรุงการบริการแก่ประชาชน เช่น การจัดตั้งสาขาห้องสมุด เพื่อสร้างการเข้าถึงที่กว้างขวางสำหรับประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงการจัดตั้งห้องสมุดสาธารณะที่ให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งแนวคิดการจัดตั้งห้องสมุดที่ให้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากนายลี กง เจียน (Lee Kong Chian) ในการก่อตั้งอาคารหอสมุดแห่งใหม่บนถนนสแตมฟอร์ดในปี พ.ศ. 2500 (National Library of Singapore, 2020) ซึ่งในปีเดียวกันนี้รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายหอสมุดแห่งชาติราฟเฟิลส์ (The Raffles National Library Ordinance No. 31 of 1957) มีผล

บังคับใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2501 กำหนดให้หอสมุดแห่งชาติให้บริการประชาชนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และมีหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมสิ่งพิมพ์ทั้งหมดที่พิมพ์และเผยแพร่ในสิงคโปร์ (Tan, 2019)

อาคารหอสมุดแห่งชาติรัฟเฟิลส์ (The Raffles National Library) เปิดให้บริการบนถนนสแตมฟอร์ด ใน พ.ศ. 2503 (National Library of Singapore, 2020) หอสมุดมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานทั้งหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดประชาชน (Salim, 2003) ในระยะนี้หอสมุดแห่งชาติได้ขยายการให้บริการโดยการจัดตั้งห้องสมุดภูมิภาค 3 แห่ง ห้องสมุดชุมชน 20 แห่ง และห้องสมุดชุมชนสำหรับเด็ก 15 แห่ง รวมถึงการให้บริการผ่านระบบคอมพิวเตอร์ นอกเหนือจากการให้บริการข้อมูลด้วยหนังสือแล้ว ยังให้บริการข้อมูลในรูปแบบอื่นด้วย เช่น ข้อมูลจากสื่อโสตทัศนวัสดุ และบริการค้นคว้าข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์, ม.ป.ป.)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปริมาณข้อมูลที่เพิ่มขึ้นและเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการของชาวสิงคโปร์ในศตวรรษที่ 21 และอนาคตได้ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับโครงสร้างองค์กรของตนเอง โดยใน พ.ศ. 2538 กระทรวงสารสนเทศและศิลปะ (Ministry for Information and the Arts) ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการทบทวนห้องสมุด 2000 (Library 2000 Review Committee) เพื่อทำหน้าที่ศึกษาและกำหนดรูปแบบของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ในอนาคตขึ้น โดยผลการศึกษาของคณะกรรมการดังกล่าว (Library 2000 Report) ได้แนะนำให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board) เพื่อทำหน้าที่ดูแลและบริหารงานห้องสมุดต่าง ๆ ในประเทศสิงคโปร์ โดยมีเป้าหมายหลักคือ การขยายความสามารถในการเรียนรู้ของประชาชน และเพิ่มพูนความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการทำให้ห้องสมุดนั้นง่ายต่อการเข้าถึง และง่ายต่อการใช้งาน ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นจากผลการศึกษาของคณะกรรมการทบทวนห้องสมุด 2000 คือ การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการทำให้ห้องสมุดสาธารณะภายในประเทศเป็นแหล่งข้อมูลความรู้เพื่อสนับสนุนนโยบายในการผลักดันประเทศสิงคโปร์ไปสู่ประเทศที่อาศัยความรู้เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Knowledge - Based Economic) โดยมีการแก้ไขกฎหมายในประเด็นที่สำคัญ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board) ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ 1995 (National Library Board Act 1995) เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการระดับชาติในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาระบบห้องสมุดสาธารณะของประเทศสิงคโปร์ (กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์, ม.ป.ป.)

สืบเนื่องจากแผนยุทธศาสตร์ห้องสมุด 2000 ที่สนับสนุนให้สิงคโปร์ก้าวสู่การเป็นประเทศเศรษฐกิจฐานความรู้อย่างเต็มรูปแบบ ตามด้วยแผนยุทธศาสตร์ห้องสมุด 2010 ที่ให้ความสำคัญกับสารสนเทศดิจิทัล จนถึงแผนยุทธศาสตร์ห้องสมุด 2020 เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพลิกโฉมห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ให้เป็นห้องสมุดระดับโลกสำหรับประชาชนสิงคโปร์ และแผนยุทธศาสตร์พัฒนาห้องสมุดและหอจดหมายเหตุ 2025 (Libraries and Archives Blueprint 2025) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาห้องสมุดและหอจดหมายเหตุของสิงคโปร์ฉบับปัจจุบันที่มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับพันธมิตรและชุมชนสิงคโปร์ (National Library Board of Singapore, 2022)

หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ มีการพัฒนาที่โดดเด่นด้านนวัตกรรมห้องสมุด โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการห้องสมุด ใน พ.ศ. 2543 มีการเปิดตัวระบบการจัดการห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์แบบบูรณาการระบบแรกของโลกโดยใช้เทคโนโลยีคลื่นความถี่วิทยุ ต่อมาใน พ.ศ. 2548 ได้เปิดอาคารหอสมุดแห่งชาติที่ถนนวิกตอเรีย คอลเล็กชันของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์จึงได้ถูกย้ายจากอาคารเดิมบนถนนสแตมปีฟอร์ดมายังอาคารแห่งใหม่นี้ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีการส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย กิจกรรมที่สำคัญและโดดเด่น ได้แก่ การรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศแก่ประชาชนทั่วประเทศภายใต้กิจกรรม S.U.R.E. (Tan, 2019) และการรณรงค์กระตุ้นให้คนรักการอ่านผ่านกิจกรรม READ Singapore ซึ่งได้รับแนวคิดมาจากโครงการ One Book One City ที่จัดในสหรัฐอเมริกา ยุโรป และออสเตรเลีย โดยผู้จัดจะคัดเลือกหนังสือดีมา 1 เล่ม แล้วรณรงค์ให้คนในเมืองเดียวกันอ่านหนังสือเล่มเดียวกัน กิจกรรมนี้สามารถนำไปต่อยอดการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องในสิงคโปร์ได้หลากหลาย เช่น กิจกรรม 10,000 Fathers Reading! KidsRead! Read and Reap Mobile READ เป็นต้น (Paker, 2013)

หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ สังกัดกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ บริหารงานโดยคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ 1995 (National Library Board Act 1995) ซึ่งปัจจุบันพระราชบัญญัตินี้ได้ปรับปรุงแก้ไขหลายครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม พฤติกรรมของผู้ใช้บริการ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยฉบับล่าสุดแก้ไขเมื่อ พ.ศ. 2562 เพื่อให้หอสมุดแห่งชาติสามารถรวบรวมสิ่งพิมพ์ดิจิทัลและจัดเก็บรักษาเว็บถาวรของสิงคโปร์ได้ตามกฎหมาย (Tan, 2019) หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีบทบาทและหน้าที่ในการมุ่งพัฒนาสร้างชาติให้เป็นชาติแห่งความรู้ เน้นการส่งเสริมการอ่าน การเรียนรู้ และการรู้สารสนเทศ ผ่านบริการของหอสมุดแห่งชาติและเครือข่ายของห้องสมุดประชาชนที่สามารถเข้าถึงและเชื่อมต่อได้ทั่วทุกมุมโลก กระตุ้นให้ประชาชนเกิดการรับรู้

และตระหนักเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสิงคโปร์ผ่านกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ รวมถึงการรวบรวมคอลเล็กชันที่เกี่ยวกับสิงคโปร์ในระดับภูมิภาค (National Library of Singapore, 2020)

4.7 หอสมุดแห่งชาติเมียนมา

หอสมุดแห่งชาติเมียนมา (National Library of Myanmar) มีรากฐานสืบเนื่องมาจากห้องสมุดประชาชนแห่งแรกของเมียนมา ชื่อ ห้องสมุดเบอร์นาร์ด (Bernard Free Library) ก่อตั้งโดยเซอร์ชาร์ล เอ็ดเวิร์ด เบอร์นาร์ด (Sir Charles Edward Bernard) ผู้สำเร็จราชการประเทศเมียนมา เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2426 หลังจากเมียนมาได้รับอิสรภาพจากอังกฤษใน พ.ศ. 2495 รัฐบาลได้จัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมแห่งสหภาพ และได้โอนมอบห้องสมุดเบอร์นาร์ดให้อยู่ภายใต้การบริหารของกระทรวงในฐานะองค์กรของรัฐ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2495 ต่อมาใน พ.ศ. 2507 กระทรวงสหภาพวัฒนธรรมได้จัดตั้งห้องสมุดแห่งรัฐ (State Library) ภายใต้ชื่อ หอสมุดรัฐพิพิธภัณฑ หอศิลป์ และโรงละครที่ Jubilee Hall ในเมืองย่างกุ้ง ห้องสมุดของรัฐได้รับมอบคอลเล็กชันจากห้องสมุดเบอร์นาร์ด ซึ่งประกอบด้วยสิ่งพิมพ์ใน ค.ศ. 1900 จากยุโรป หนังสือของประเทศแถบเอเชียตะวันออก และต้นฉบับเอกสารตัวเขียนจากพระราชวังมันทะเลย์ (National Library of Myanmar, 2020)

ต่อมาใน พ.ศ. 2507 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดการปฏิวัติของเมียนมา รัฐบาลได้จัดตั้งห้องสมุดของรัฐขึ้นเป็น “หอสมุดแห่งชาติ” (National Library of Myanmar, 2020) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าหอสมุดแห่งชาติจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เก็บรวบรวมทรัพยากรที่มีค่าและหายากของเมียนมา แต่ก็ยังไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมจากรัฐบาลที่ปกครองต่อๆ มา เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณและไม่มีการก่อสร้างอาคารหอสมุดแห่งชาติที่เหมาะสม ตั้งแต่ พ.ศ. 2495 หอสมุดแห่งชาติได้ถูกย้ายถึงสี่ครั้งไปยังอาคารต่าง ๆ ในเมืองย่างกุ้ง ทำให้ไม่ได้รับความนิยมนักจากประชาชน นักเรียน นักวิชาการ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในการเข้าใช้บริการ (Kaung, 2012)

ต่อมาใน พ.ศ. 2553 กระทรวงวัฒนธรรมได้จัดสรรงบประมาณให้หอสมุดแห่งชาติเพื่อสร้างอาคารหอสมุดแห่งชาติใหม่ที่เนปิดอว์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงแห่งใหม่ของเมียนมา และเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 (National Library of Myanmar, 2020) นอกจากนี้หอสมุดแห่งชาติเมืองเนปิดอว์และหอสมุดแห่งชาติเมืองย่างกุ้ง หอสมุดแห่งชาติยังมีสาขาอยู่ในรัฐทั้ง 7 รัฐ ได้แก่ รัฐมอญ (Mon) รัฐชาน (Shan) รัฐยะไข่ (Rakhine) รัฐกะฉิ่น (Kachin) รัฐชิน (Chin) รัฐกะยา (Kayah) และรัฐกะเหรี่ยง (Kayein) ซึ่งหอสมุดแห่งชาติสาขานั้นมีการดำเนินงานร่วมกับงานพิพิธภัณฑของรัฐด้วย นอกจากนี้ยังมีสาขาหอสมุดแห่งชาติในเขตการปกครองครอบคลุมทั้ง 7 เขต ของประเทศ เช่น เขตย่างกุ้ง (Yangon) เขตมันทะเลย์ (Mandalay) และเขตอิรวดี (Ayeyarwaddy) เป็นต้น (ทอง, 2555)

หอสมุดแห่งชาติเมียนมาสังกัดกรมโบราณคดี พิพิธภัณฑ์ และหอสมุดแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม มีบทบาทและหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่สำคัญของประเทศเมียนมา โดยเก็บรวบรวมสิ่งตีพิมพ์ทั้งหมดของประเทศผ่านกฎหมายการพิมพ์ (Printing and Publishing Law 2014) รวมถึงต้นฉบับตัวเขียนที่หายาก เพื่อรักษามรดกภูมิปัญญาของชาติ และการค้นคว้าวิจัย รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมทั้งต้นฉบับตัวเขียนและฉบับพิมพ์ เผยแพร่สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับเมียนมาจากประเทศอื่น ๆ รวมถึงการให้คำแนะนำด้านวิชาชีพแก่ห้องสมุดอื่น ๆ ในประเทศเมียนมา (National Library of Myanmar, 2020)

4.8 หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย

หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย (National Library of Malaysia) เมื่อแรกก่อตั้งใน พ.ศ. 2509 เป็นเพียงแผนกบริการของหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารงานของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ มีหน้าที่รวบรวมและสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศของมาเลเซียตามกฎหมายพระราชบัญญัติสงวนรักษาหนังสือ 1966 (The Preservation of Book Act 1966) ต่อมาใน พ.ศ. 2514 รัฐบาลมาเลเซียรวมงานหอสมุดแห่งชาติและงานจดหมายเหตุเข้าด้วยกัน จัดตั้งเป็นกรมจดหมายเหตุและหอสมุดแห่งชาติ ระหว่างนั้นรัฐบาลได้ร่างกฎหมายเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติและบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน ซึ่งกฎหมายดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act 1972) ได้ผ่านมติเห็นชอบจากรัฐสภา ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2515 ภายหลังจากการดำเนินการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ หอสมุดแห่งชาติจึงแยกออกจากกรมจดหมายเหตุและหอสมุดแห่งชาติ และได้จัดตั้งขึ้นเป็นกรมหอสมุดแห่งชาติในเดือนมกราคม พ.ศ. 2520 สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม เยาวชน และกีฬา (Jaafar, 2003)

หอสมุดแห่งชาติมาเลเซียมีพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act 1972) ในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงาน พระราชบัญญัตินี้ได้ปรับปรุงแล้วจำนวน 2 ครั้ง (พ.ศ. 2530 และ พ.ศ. 2549) เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าในศตวรรษที่ 21 และได้บังคับใช้พระราชบัญญัติรวบรวมวัสดุห้องสมุด (Deposit of Library Material Act 1986) เมื่อ พ.ศ. 2529 แทนที่พระราชบัญญัติสงวนรักษาหนังสือ (The Preservation of Book Act 1966) เพื่อการเก็บรวบรวมและสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศมรดกภูมิปัญญาของมาเลเซีย

หอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเริ่มมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานเมื่อ พ.ศ. 2521 ภายใต้งานรณรงค์สำหรับระบบการจัดหมวดหมู่และลงรายการด้วยคอมพิวเตอร์ร่วมกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการลงรายการด้วยระบบ MALMARC (Malaysian Machine Readable Catalogue) โดยความสนับสนุนขององค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) หลังจากนั้นเริ่มมีการใช้ในการดำเนินงานจัดทำบรรณานุกรมหนังสือพิมพ์

และฐานข้อมูลนิตยสาร ต่อมาใน พ.ศ. 2528 ได้รับการสนับสนุนจากองค์การวิจัยเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ (IDRC) ในการติดตั้งระบบ MINISIS เพื่อใช้ในการจัดทำบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง ของมาเลเซีย และใน พ.ศ. 2533 มีการนำระบบการสืบค้นบรรณานุกรมแบบออนไลน์มาใช้ให้บริการ นอกจากนี้รัฐบาลมาเลเซียยังได้มีการกำหนดนโยบายแห่งชาติสำหรับการบริการห้องสมุดและ สารสนเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของห้องสมุดอื่น ๆ ในมาเลเซียด้วย

หอสมุดแห่งชาติมาเลเซียสังกัดกระทรวงท่องเที่ยว ศิลปะ และวัฒนธรรม เป็นผู้นำ ด้านวิชาชีพห้องสมุดของมาเลเซีย ทำหน้าที่รวบรวมและสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศของชาติ อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งปัจจุบัน และอนาคต เพิ่มพูนประสิทธิภาพการส่งมอบทรัพยากรสารสนเทศผ่านการบริการห้องสมุด เพื่อ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (National Library of Malaysia, 2020)

4.9 หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย

หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย (National Library of Indonesia) มีรากฐานสืบเนื่องมาจาก สมาคมศิลปะและวิทยาศาสตร์แห่งปัตตาเวีย (Batavian Society of Arts and Sciences) ก่อตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2321 โดยรัฐบาลเจ้าอาณานิคมดัตช์ วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งสมาคม เพื่อการวิเคราะห์สภาพสังคม วัฒนธรรม ชาติพันธุ์วิทยา รวมถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของ หมู่เกาะอินเดียนตะวันออก ภายหลังจากอินโดนีเซียได้รับเอกราชและประกาศอิสรภาพใน พ.ศ. 2493 สมาคมได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันวัฒนธรรมอินโดนีเซีย ดำเนินการจนถึง พ.ศ. 2505 จึงถูกยุบเลิก งานห้องสมุดถูกย้ายให้อยู่ในความดูแลของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม (Massil, 1989)

ใน พ.ศ. 2504 แผนพัฒนาหอสมุดแห่งชาติถูกรวมอยู่ในแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับแรก ของอินโดนีเซีย แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนใดๆ จนถึง พ.ศ. 2516 ได้มีการนำเสนอแนวคิด สำหรับแผนพัฒนาหอสมุดแห่งชาติอีกครั้ง และได้รับการสนับสนุนให้ใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้ง หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียใน พ.ศ. 2521 (Massil, 1989)

ภายหลังจากนั้น หอสมุดแห่งชาติได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาของ คณะรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 โดยรวม ห้องสมุด 4 แห่ง เข้าด้วยกัน ได้แก่ 1) ห้องสมุดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 2) ห้องสมุดการเมือง สังคม และ ประวัติศาสตร์ 3) ห้องสมุดแห่งกรุงจาการ์ตา และ 4) ศูนย์ข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติและคลัง สิ่งพิมพ์ และมีชื่อทางการว่า Perpustakaan Nasional Republik นอกจากนี้การจัดตั้งระบบห้องสมุด แห่งชาติแล้ว ยังมอบอำนาจให้หอสมุดแห่งชาติมีหน้าที่ในการรวบรวมสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายอีกด้วย (National Library of Indonesia, 2020)

หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่ได้อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงใด แต่อยู่ในการกำกับดูแลของประธานาธิบดีอินโดนีเซีย โดยผ่านสำนักเลขาธิการแห่งรัฐ และปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การประสานงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแห่งชาติ โดยมีผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติเป็นผู้บริหารสูงสุด (National Library of Indonesia, 2020) มีบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจจากพระราชบัญญัติหอสมุด 2550 (Library Act 2007 หรือ *Undang - Undang* Number 43 Year 2007) ทำหน้าที่ในการพัฒนากิจการที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดในประเทศอินโดนีเซียให้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ (Fitriani, 2019) ทบทวนและพัฒนานโยบายระดับชาติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด จัดสร้างศูนย์บริการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ และสร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านห้องสมุดต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในวิชาชีพห้องสมุด มุ่งเน้นการสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับประชาชนในประเทศ พัฒนาห้องสมุดทุกประเภท ปรับปรุงคุณภาพและความหลากหลายของเทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการ พัฒนาบุคลากร และพัฒนาคอลเล็กชันเพื่อการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชาติ รวมถึงการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกของหอสมุดแห่งชาติ (National Library of Indonesia, 2020)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยตรง พบเพียงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติ พบว่ามีงานวิจัยในต่างประเทศ เป็นการศึกษาด้านบทบาท หน้าที่ และภารกิจของหอสมุดแห่งชาติในยุคศตวรรษที่ 21 (Lor, 2003; Landry, 2017; Stephens, 2016; Lor, 1998) ผลการวิจัยพบว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ ดังนี้

5.1.1 ด้านพันธกิจ บทบาท และหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติ พบว่าส่วนใหญ่มีพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรมและการศึกษา และบางแห่งมีพันธกิจในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ยังมีหอสมุดแห่งชาติที่มีภารกิจหลักในการสนับสนุนและ

ให้บริการรัฐสภา เช่น หอสมุดแห่งชาติสหรัฐอเมริกา และหอสมุดแห่งชาติไคเอทของญี่ปุ่น เป็นต้น (Landry, 2017; Stephens, 2016)

ด้านบทบาทและหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติ พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับการรวบรวมและการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาของชาติ โดยมุ่งเน้นภารกิจหลัก 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการคอลเล็กชัน การควบคุมบรรณานุกรม และการสงวนรักษา นอกจากนี้ยังพบว่าหอสมุดแห่งชาติมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาชีพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนามาตรฐานห้องสมุดของชาติ รวมถึงการส่งเสริมการอ่านและการรู้สารสนเทศ หอสมุดแห่งชาติบางประเทศมีหน้าที่รับผิดชอบด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของห้องสมุด โดยมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและนำเสนอนโยบายระดับชาติและนานาชาติในประเด็นต่าง ๆ เช่น ลิขสิทธิ์ อนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ การพัฒนามาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเอกสารสำคัญของชาติ ตลอดจนนโยบายด้านการพัฒนาห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ของประเทศ

นอกจากนี้ยังพบว่าแนวโน้มในอนาคต หอสมุดแห่งชาติต้องมีการปรับบทบาทและหน้าที่ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดิจิทัล เช่น การรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศประเภทดิจิทัลและสื่อใหม่ ผ่านการรวบรวมทางกฎหมาย E - Legal Deposit หรือ E - Deposit เป็นต้น (Landry, 2017; Stephens, 2016)

อย่างไรก็ตามไม่ได้มีมาตรฐานใดกำหนดบทบาทและหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติที่ชัดเจน เนื่องจากหอสมุดแห่งชาติในแต่ละประเทศมีความแตกต่างและรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งสิ่งที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ขนาดของห้องสมุด ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สภาพสังคม และการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ (Stephens; 2016) นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจุบันหอสมุดแห่งชาติจำนวนมากยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาบทบาทใหม่ของตน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่และโครงสร้างองค์กร เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ นโยบายของรัฐบาล และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยปัจจัยเหล่านี้นำไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ของหอสมุดแห่งชาติเพื่อการบริหารงานและการดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้น (Lor, 1998)

5.1.2 ด้านงบประมาณ หอสมุดแห่งชาติได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล และพบว่าข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ได้รับมีผลกระทบกับการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติ ด้วยข้อจำกัดนี้หอสมุดแห่งชาติมีความพยายามในการแก้ปัญหาด้านงบประมาณ เช่น การปรับโครงสร้างองค์กรด้วยการลดจำนวนพนักงาน การวางแผนนโยบายที่ชัดเจนในการพิจารณาการลงทุนกับผลิตภัณฑ์และบริการของห้องสมุด การลดเวลาเปิดทำการ การระงับหรือยกเลิกการบริการบางประเภท หรืออาจให้มีการกำหนดการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของห้องสมุดบางประเภท ตลอดจนมี

การดำเนินการห้องสมุดเชิงพาณิชย์ทั้งทางกายภาพและออนไลน์ เช่น มีการจำหน่ายหนังสือและของที่ระลึก (Lor, 1998) นอกจากนี้ยังพบว่าหอสมุดแห่งชาติหลายแห่งมีความเชี่ยวชาญในการเป็นผู้นำให้กับกลุ่มห้องสมุดในการยื่นข้อเสนอขอรับทุนสนับสนุนเพื่อนำมาพัฒนาห้องสมุดจากมูลนิธิหรือผู้บริจาคจากต่างประเทศ (Landry, 2017; Stephens, 2016)

5.1.3 ด้านอาคารสถานที่ พบว่าหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่มีอาคารเป็นเอกเทศ และมีแนวโน้มในการสร้างอาคารใหม่หรือปรับปรุงอาคารให้มีพื้นที่ทางกายภาพและประโยชน์ใช้สอยที่รองรับกับเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบห้องสมุดสมัยใหม่ (Lor, 1998)

5.1.4 ด้านกฎหมาย พบว่ามีกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ (Stephens, 2016; Lor, 1998) ได้แก่

1) กฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (National Library Legislation) เป็นกฎหมายที่จัดตั้งและกำหนดแนวทางการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด ได้รับความสนใจในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศแถบยุโรปตะวันออก ซึ่งเป็นประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสภาพแวดล้อม การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

2) กฎหมายเกี่ยวกับการรวบรวมสิ่งพิมพ์ (Legal Deposit) โดยหอสมุดแห่งชาติทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่ผลิตขึ้นในประเทศตามกฎหมาย เพื่อเก็บรวบรวมและสงวนรักษาไว้เป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติ ปัจจุบันได้ขยายขอบเขตครอบคลุมทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลและสื่อใหม่ ผ่านการรวบรวมในรูปแบบ E - Legal Deposit โดยพบว่ามีแนวโน้มในการรวบรวมและจัดเก็บเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ สื่อโสตทัศนวัสดุ (Audiovisual) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) สื่อกระจายเสียง (Broadcast media) และเว็บไซต์ (Website) การได้รับและรวบรวมสื่อประเภทสิ่งพิมพ์จะมีสัดส่วนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามหอสมุดแห่งชาติยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับการออกกฎหมายเพื่อการรวบรวมสื่อใหม่ ทั้งด้านวิธีการกำหนดการรับฝาก การจัดการสื่อ ความพร้อมในการจัดเก็บและสงวนรักษา ตลอดจนปัญหาด้านลิขสิทธิ์

5.1.5 ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ พบว่าหอสมุดแห่งชาติมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ (social media) มีการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ของหอสมุดแห่งชาติ เช่น รายงานประจำปี วารสาร บรรณานุกรมแห่งชาติ จดหมายข่าวหรือข่าวห้องสมุดออนไลน์ และเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสารสนเทศที่ห้องสมุดให้บริการ รวมถึงการใช้สื่อใหม่และวิกิพีเดียในการเผยแพร่ทรัพยากรสารสนเทศด้วย (Landry, 2017; Stephens, 2016)

5.1.6 ด้านการพัฒนาคอลเล็กชัน การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมาจากการได้รับตามกฎหมาย (Legal Deposit) โดยการรวบรวมทรัพยากร

สารสนเทศมีข้อกำหนดทางกฎหมายที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศที่ได้รับ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีสื่ออื่น ๆ ได้แก่ เสียง โน้ตเพลง โปสเตอร์ สื่อโสตทัศนวัสดุ แผ่นที่ และโปสการ์ด นอกจากนี้ผลการวิจัยมีข้อค้นพบว่า ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา หอสมุดแห่งชาติมีการดำเนินการจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ผ่านการรวบรวมตามกฎหมาย E - legal deposit โดยทรัพยากรสารสนเทศที่ได้รับมากที่สุดคือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ รองลงมา คือ เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และสื่อดิจิทัลประเภทต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ บล็อก เสียง การสตรีมมิ่งวิดีโอ และสื่อกระจายเสียง นอกจากนี้ยังพบว่าหอสมุดแห่งชาติมีความมุ่งมั่นในการสร้างคอลเล็กชันดิจิทัลที่แข็งแกร่ง ซึ่งครอบคลุมสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย ได้แก่ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสังคมออนไลน์ วัสดุบันทึกเสียง สื่อกระจายเสียง และวิดีโอสตรีมมิ่ง (Landry, 2017; Stephens, 2016)

ด้านการจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศพบว่าหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่ใช้ระบบทศนิยมดิวอี้ และมีรูปแบบการลงรายการที่เป็นมาตรฐานสากล เช่น AACR, MARC21, RDA ทั้งนี้หอสมุดแห่งชาติบางแห่งพัฒนารูปแบบการจัดหมวดหมู่และหัวเรื่องโดยอิงตามภาษาของประเทศตนเองหรือกลุ่มประเทศใกล้เคียง (Landry, 2017)

ด้านการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ พบว่าหอสมุดแห่งชาติมีการจัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในภารกิจหลัก โดยจัดทำและเผยแพร่ผ่านระบบออนไลน์ ความท้าทายสำหรับหอสมุดแห่งชาติคือการจัดทำรายการอย่างรวดเร็วหลังจากได้รับทรัพยากรสารสนเทศนั้น เพื่อให้รายการนั้นทันกับการบริการและปรากฏในบรรณานุกรมแห่งชาติ ซึ่งหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการจัดทำระเบียบข้อมูลและเมทาดาตาด้วยตนเอง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดแห่งแรกที่ได้รับทรัพยากรสารสนเทศตามกฎหมาย รวมถึงมีการจัดทำบรรณานุกรมเพื่อการบริการ นอกจากนี้ยังพบว่าหอสมุดแห่งชาติบางแห่งมีการจัดซื้อข้อมูลเมทาดาตาและข้อมูลสำเร็จรูป และมีแนวโน้มในการใช้บรรณานุกรมอัตโนมัติมากขึ้น แนวโน้มใหม่อย่างหนึ่งที่พบในการนำเสนอข้อมูลเมทาดาตาคือการทำให้ข้อมูลพร้อมใช้งานได้อย่างอิสระแก่ห้องสมุดอื่น ๆ หรือนักวิจัย เพื่อประโยชน์ในการนำกลับมาใช้ใหม่ (Landry, 2017)

5.1.7 ด้านการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศ พบว่าหอสมุดแห่งชาติเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีส่วนร่วมและมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลและสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศของชาติ เพื่ออนุรักษ์ไว้สำหรับคนรุ่นหลังและสำหรับผู้ใช้ในปัจจุบัน ความท้าทายสำหรับหอสมุดแห่งชาติคือการตรวจสอบว่าทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภทได้รับการอนุรักษ์และสงวนรักษาที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าทรัพยากรสารสนเทศจะถูกเก็บรักษาไว้อย่าง

ครบถ้วนสมบูรณ์ และยังคงมีความเสี่ยงด้านการสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล ซึ่งต้องใช้ทรัพยากรและงบประมาณ ตลอดจนความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

หอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่มีวิธีการสงวนรักษาและการอนุรักษ์อย่างน้อยหนึ่งวิธี โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการควบคุมสภาพแวดล้อมและการจัดเก็บที่ควบคุมได้ เช่น การควบคุมอุณหภูมิ ความชื้น แสงสว่าง นอกจากนี้ยังมีวิธีการอื่นที่ใช้ คือ การลดกรด การอบฆ่าแมลง การอนุรักษ์และซ่อมแซมด้วยการเย็บเล่ม และเสริมปก การจัดเก็บในวัสดุที่ไร้กรด การสำเนาเอกสาร การทำสำเนาไมโครฟิล์ม การทำสำเนาดิจิทัล การแปลงข้อมูล การสงวนรักษาแบบดิจิทัล การประเมินความเสี่ยง และการวางแผนเพื่อป้องกันภัยพิบัติที่ทันสมัย และมีการแบ่งปันข้อมูลการสงวนรักษาและการอนุรักษ์ของตนกับสถาบันอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบว่าปัจจุบันหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่ใช้วิธีการสงวนรักษาแบบดิจิทัล โดยการแปลงทรัพยากรสารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล และการถ่ายโอนเอกสารจากรูปแบบไมโครฟิล์มเป็นดิจิทัล สำหรับหอสมุดแห่งชาติที่ไม่ได้ใช้วิธีการสงวนรักษาแบบดิจิทัลหรือกำลังพัฒนาระบบ ส่วนใหญ่เป็นหอสมุดแห่งชาติที่มีขนาดเล็ก หรือตั้งอยู่ในแถบแอฟริกาและเอเชียที่ยังประสบปัญหาการสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านเทคนิค และจากการวิจัยยังพบว่าหอสมุดแห่งชาติมีกลยุทธ์ในการสงวนรักษาแบบดิจิทัลที่เผยแพร่สู่สาธารณะ และมีส่วนน้อยที่ใช้มาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อรองรับนโยบายการสงวนรักษาแบบดิจิทัล (Landry, 2017)

5.1.8 ด้านการบริการ พบว่าหอสมุดแห่งชาติมีบริการการอ่านภายในห้องสมุด บริการเพื่อการสนับสนุนการวิจัยและการใช้เป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนการประกอบธุรกิจ บริการสำหรับผู้พิการ บริการสำหรับผู้พิมพ์ ได้แก่ บริการข้อมูลบรรณานุกรมสำหรับสิ่งพิมพ์ (CIP) บริการเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) เลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN) และเลขมาตรฐานสากลของสิ่งพิมพ์ด้านดนตรี (ISMN) บริการการยืมระหว่างห้องสมุด และบริการสหบรรณานุกรมและบรรณานุกรมแห่งชาติ นอกจากนี้หอสมุดแห่งชาติจะเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยแบบดั้งเดิมแล้ว แนวโน้มในอนาคตหอสมุดแห่งชาติจะมีบริการที่ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติได้มากยิ่งขึ้น โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาหรือวิจัยเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเปิดประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมแก่ผู้ใช้บริการ และมุ่งเน้นให้หอสมุดแห่งชาติเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของประเทศ โดยเป็นทั้งศูนย์ข้อมูลและพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมของประเทศ (Lor, 2003; Landry, 2017; Stephens, 2016)

ด้านกิจกรรม พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ทรัพยากรสารสนเทศและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดนิทรรศการเพื่อสร้างความมีชีวิตชีวาของคอลเล็กชันที่หลากหลาย และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการศึกษา

เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือและการอ่าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและเป็นที่ต้องการมากที่สุด ขณะที่การจัดแสดงนิทรรศการเสมือน การเยี่ยมชมห้องสมุด และการอบรมเชิงปฏิบัติการมีการดำเนินการในหอสมุดแห่งชาติมากกว่าครึ่งหนึ่งจากทุกภูมิภาค หอสมุดแห่งชาติในยุโรปและอเมริกาเหนือมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรม Hackathon ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ใช้ประโยชน์จากข้อมูล และการเข้าถึงแบบเปิด และรูปแบบของกิจกรรมที่มีแนวโน้มในการเติบโตมากขึ้นในอนาคตคือ กิจกรรมที่เผยแพร่ผ่านรูปแบบออนไลน์ (Landry, 2017; Stephens, 2016)

5.1.9 ด้านเครือข่ายและความร่วมมือ พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีความร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ภายในประเทศ และมีความร่วมมือกับห้องสมุดทุกประเภทเพื่อพัฒนาและประสานงานเพื่อการบริการในระดับชาติ โดยเครือข่ายระดับชาติของหอสมุดแห่งชาติ ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดประชาชน มหาวิทยาลัย และพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีการทำงานร่วมกับห้องสมุดในภูมิภาค และหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หน่วยงานเอกสารสนเทศ หอจดหมายเหตุ และคลังข้อมูลงานวิจัย ด้านความร่วมมือในระดับนานาชาติ หอสมุดแห่งชาติมีหน้าที่อย่างเป็นทางการในการทำงานร่วมกับสถาบันต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเครือข่ายความร่วมมือหลักมี 2 แห่ง ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบว่าหอสมุดแห่งชาติหลายแห่งมีบทบาทในการร่วมพัฒนาเกี่ยวกับระบบสารสนเทศแห่งชาติและนโยบายด้านห้องสมุดของชาติ (Landry, 2017)

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติในภาพรวมของอาเซียน

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติในภาพรวมของอาเซียน พบว่ามีการวิจัยในประเทศที่ศึกษาในประเด็นเครือข่ายความร่วมมือห้องสมุดดิจิทัลของอาเซียน (ประสิทธิ์ชัยเลิศรัตนเคหกาล, 2563) และงานวิจัยในต่างประเทศ ศึกษาในประเด็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติอาเซียน (Lixin & Aye, 2016) และการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Varlamoff & Plassard, 2004) ผลการวิจัยพบว่า

5.2.1 ด้านเครือข่ายความร่วมมือห้องสมุดดิจิทัลของอาเซียน หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนมีเครือข่ายความร่วมมือด้านห้องสมุดดิจิทัลภายใต้โครงการห้องสมุดดิจิทัลแห่งอาเซียน (ASEAN Digital Library) โดยมีแนวคิดเพื่อดำเนินการอนุรักษ์ สงวนรักษา และพัฒนาการเข้าถึงเนื้อหาความรู้มรดกภูมิปัญญาแห่งชาติอาเซียน ด้วยการพัฒนาระบบห้องสมุดดิจิทัลอาเซียนในการเชื่อมโยงข้อมูลดิจิทัลของหอสมุดแห่งชาติอาเซียนรวมเข้าไว้ด้วยกัน สำหรับเป็นแหล่งข้อมูลมรดกทางภูมิปัญญาของภูมิภาคอาเซียนในรูปแบบดิจิทัล ได้แก่ หนังสือ หนังสือหายาก เอกสารต้นฉบับตัวเขียน รูปภาพ แผนที่ หนังสือพิมพ์ วารสาร ไฟล์เสียง วิดีทัศน์ และข้อมูล

อื่น ๆ โดยใช้มาตรฐานสากลเมทาตาต่าง ๆ เช่น มาตรฐาน Dublin Core, MARC21, HTML, XML มาตรฐานโปรโตคอล OAIPMH เป็นต้น ในการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าไว้ให้บริการร่วมกันผ่านเว็บไซต์ห้องสมุดดิจิทัลอาเซียนที่สามารถสืบค้นได้ผ่านหน้าจอเดียว (Single Search) ซึ่งผู้ใช้ทั่วโลกสามารถเข้าถึงเนื้อหาด้านมรดกภูมิปัญญาของชาติในกลุ่มประเทศอาเซียนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ทุกเวลา และทุกสถานที่ เป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ช่วยส่งเสริมการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คนในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งช่วยพัฒนาต่อยอดด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจในประเทศภูมิภาคอาเซียนให้มีความมั่นคง (ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเกทกาล, 2563)

5.2.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติในอาเซียน จากผลการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพและการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการและบริการของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติลาว หอสมุดแห่งชาติเมียนมา หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม พบว่าหอสมุดแห่งชาติที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้แห่งแรก คือ หอสมุดแห่งชาติไทย โดยมีการนำมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ลำดับต่อมาคือหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม หอสมุดแห่งชาติลาว หอสมุดแห่งชาติเมียนมา (ย่างกุ้ง) หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ และหอสมุดแห่งชาติเมียนมา (เนปีดอว์) ทั้งนี้พบว่าหอสมุดแห่งชาติของประเทศอาเซียนมีความต้องการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกันตามปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ภาษา การศึกษา อัตราการรู้หนังสือ และโครงสร้างโทรคมนาคม

ด้านระบบห้องสมุดอัตโนมัติ พบว่าหอสมุดแห่งชาติเวียดนามเป็นแห่งแรกที่นำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ ลำดับต่อมาคือหอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์และหอสมุดแห่งชาติไทย ส่วนหอสมุดแห่งชาติลาวและเมียนมายังคงอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำระบบ

ด้านการบริการพบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่ง มีบริการผ่านระบบออนไลน์ ได้แก่ บริการข้อมูลผ่านเว็บไซต์ห้องสมุด บริการสืบค้นรายการบรรณานุกรมของทรัพยากรสารสนเทศด้วยระบบออนไลน์ บริการฐานข้อมูล และส่วนใหญ่มีพื้นที่สำหรับให้บริการอินเทอร์เน็ต

ด้านโครงสร้างพื้นฐานพบว่าหอสมุดแห่งชาติเวียดนามมีจำนวนคอมพิวเตอร์สำหรับให้บริการมากที่สุด และหอสมุดแห่งชาติลาวมีจำนวนคอมพิวเตอร์น้อยที่สุด หอสมุดแห่งชาติทุกแห่งสามารถเชื่อมต่อด้วยระบบอินเทอร์เน็ตได้ และส่วนใหญ่มีอุปกรณ์รองรับการใช้งาน หอสมุดแห่งชาติแต่ละแห่งมีการใช้เทคโนโลยีซอฟต์แวร์และการดูแลฐานข้อมูลที่แตกต่างกัน การเชื่อมต่อด้วยระบบ Wireless และ DSL ได้รับความนิยมนมากที่สุด

ด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ พบว่ามีการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ หอสมุดแห่งชาติทุกแห่งใช้ Facebook ในการบริการข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ใช้ รองลงมาคือ Twitter และ YouTube ตามลำดับ

ด้านปัญหาพบว่าส่วนใหญ่ขาดงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินงานและการพัฒนา โดยงบประมาณส่วนใหญ่ของหอสมุดแห่งชาติได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล และบางประเทศได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานพันธมิตร โดยเฉพาะองค์กรเอกชนและสถานทูต นอกจากนี้ปัญหาด้านงบประมาณ ยังพบว่าบุคลากรยังขาดทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีข้อเสนอแนะในด้านนโยบายเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศและบริการ โดยควรมีการจัดทำงบประมาณสำหรับการสนับสนุนกิจกรรมและการพัฒนาเนื้อหาดิจิทัล และบรรณารักษ์ควรมีทักษะและความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย มีความรู้ด้านการจัดการข้อมูลดิจิทัลและการจัดการความรู้

ด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุดดิจิทัลในอาเซียน ควรมีความร่วมมือและสนับสนุนโดยหอสมุดแห่งชาติและสมาคมห้องสมุดของแต่ละประเทศ รวมถึงสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (CONSAL) ซึ่งเป็นสมาคมวิชาชีพระดับภูมิภาค (Lixin & Aye, 2016)

5.2.3 ด้านการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมห้องสมุดและสถาบัน (IFLA) ซึ่งมีหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย เมียนมา สิงคโปร์ เวียดนาม และอินโดนีเซีย เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่าหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีแผนรับภัยพิบัติ มีจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย หอสมุดแห่งชาติเมียนมา หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม โดยหอสมุดแห่งชาติไทย เคยได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติโดยไม่คาดคิดเมื่อ พ.ศ. 2537 แต่ไม่มีแผนรับภัยพิบัติเนื่องจากการขาดแคลนทรัพยากรและกำลังคนในการจัดทำแผนและนำไปใช้ และมีความเห็นว่ามีความเสี่ยงน้อยมากในประเทศของตนที่จะได้รับภัยพิบัติ ทั้งนี้ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ เป็นหอสมุดแห่งชาติเดียวของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีแผนรับภัยพิบัติ และมีการปรับปรุงแผนทุกปี โดยมีการติดตั้งสัญญาณเตือนภัยกรณีเกิดไฟไหม้และมีผู้บุกรุก และมีประกันภัยสำหรับทรัพยากรสารสนเทศและวัสดุห้องสมุด (Varlamoff & Plassard, 2004)

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนแยกตามรายประเทศ

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน พบในประเด็นที่ศึกษาแยกตามรายประเทศ ดังนี้

5.3.1 หอสมุดแห่งชาติไทย จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติไทย ยังไม่พบว่าม้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติไทยโดยตรง มีเพียงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ด้านพัฒนาการ (วิลาวัณย์ เติญญวรากุล, 2519) ด้านการจัดการคอลเล็กชัน (สุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน, 2560) และด้านการบริการ (รวิวรรณ พุฒซ้อน, 2557) ผลการวิจัยพบว่า

1) **ด้านพัฒนาการ** ผลการศึกษาพัฒนาการห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทยจากบทบาทและผลงานของกลุ่มบรรณารักษ์อาวุโส ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติไทย พบว่าในด้านการดำเนินงานเมื่อเปรียบเทียบกับห้องสมุดอื่น ๆ นับแต่เริ่มต้นพัฒนาการจนถึงปัจจุบัน หอสมุดแห่งชาติไทยมีพัฒนาการมากที่สุดในด้านจำนวนหนังสือบุคลากร และการให้บริการห้องสมุดด้านต่าง ๆ รวมถึงบทบาทในด้านการเป็นผู้นำทางวิชาชีพด้านบรรณารักษศาสตร์ของไทย (วิลาวัณย์ เติญญวรากุล, 2519)

2) **ด้านการจัดการคอลเล็กชัน** พบว่ามีการจัดการคอลเล็กชันหนังสือหายากโดยการจัดหาและรวบรวมหนังสือหายากด้วยวิธีการจัดซื้อ การบริจาค และการทำสำเนา มีการจัดหมวดหมู่ด้วยระบบทศนิยมดิวอี้ (Dewey Decimal Classification: DC) ด้านการจัดเก็บและค้นคืน มีการจัดเก็บหนังสือหายากทั้งแบบชั้นปิดและชั้นเปิด และมีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น ด้านการบริการและการเผยแพร่ส่วนใหญ่มีบริการการอ่านทั้งภายในห้องสมุดและผ่านระบบออนไลน์ และเผยแพร่ในรูปแบบการจัดแสดงนิทรรศการ การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ผ่านการเสวนา การบรรยาย การประชุม และการอบรม เป็นต้น ด้านการสงวนรักษามีการใช้วิธีการแปลงรูปเล่มหนังสือหายากให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล (สุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน, 2560)

3) **ด้านการบริการ** พบว่ามีบริการสารสนเทศลักษณะพิเศษ เป็นการให้บริการกำหนดเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือและวารสาร และการจัดแจ้งการพิมพ์แก่ผู้พิมพ์ การบริการมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามลักษณะงาน โดยกลุ่มพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ มีหน้าที่รับผิดชอบการกำหนดรายละเอียดข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือที่จัดพิมพ์ในประเทศ และกลุ่มบริการทรัพยากรสารสนเทศมีหน้าที่รับผิดชอบการกำหนดเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือและวารสาร และรับแจ้งการพิมพ์ และมีการประสานงานไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบประวัติผู้จัดพิมพ์และผู้ผลิตสิ่งพิมพ์ในการรวบรวมและจัดส่งทรัพยากรสารสนเทศให้กับหอสมุดแห่งชาติ และให้บริการผ่านระบบสารสนเทศทางทางด้านมรดกศิลปวัฒนธรรมอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) (รวิวรรณ พุฒซ้อน, 2557)

5.3.2 หอสมุดแห่งชาติลาว จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติลาว พบว่าม้งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติลาวของบัวไข เฟ็งพระจันทร์ (2540)

โดยศึกษาพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติลาวในด้านการบริหารงาน บุคลากร งบประมาณ อาคาร สถานที่ และกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1954 - 1966 พบว่าการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติลาวมีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและสังกัดหลายครั้ง โดยเริ่มแรกการก่อตั้งเป็นหอสมุดแห่งชาติลาวจนถึงระหว่าง ค.ศ. 1954 - 1969 มีสถานภาพเป็นแผนกหนึ่งของกรมศิลปากร สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ค.ศ. 1970 - 1975 หอสมุดแห่งชาติรวมกับงานพิพิธภัณฑ์จัดตั้งเป็นกรมหอสมุดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ การบริหารงานขึ้นตรงกับกระทรวงศึกษาธิการ และใน ค.ศ. 1976 - 1983 ถูกลดสถานภาพเป็นแผนกหนึ่งของกรมหอสมุด พิพิธภัณฑ์และวัตถุโบราณ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ กีฬาและวัฒนธรรม ค.ศ. 1984 - 1989 เป็นแผนกหนึ่งของกรมหอสมุดสโมสรและวัฒนธรรมมหาชน สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ใน ค.ศ. 1990 - 1996 หอสมุดแห่งชาติได้รับการยกระดับสถานภาพเป็นกอง สังกัดกรมพิมพ์จำหน่ายหอสมุดและป้าย กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ด้านงบประมาณได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล และได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลต่างประเทศและองค์การสากลต่าง ๆ ด้านบุคลากรยังขาดแคลนทั้งด้านจำนวนและความรู้ด้านวิชาชีพ การพัฒนาบุคลากรได้รับการฝึกอบรมจากองค์กรและหน่วยงานต่างประเทศ ด้านอาคารสถานที่ มีอาคารเป็นเอกเทศซึ่งตัดแปลงจากอาคารเก่า และด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง หอสมุดแห่งชาติลาวยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยหอสมุดแห่งชาติโดยเฉพาะ มีเพียงระเบียบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดใช้บังคับโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเท่านั้น

5.3.3 หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ พบงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ ด้านบทบาทและหน้าที่ โครงสร้างการบริหาร กฎหมาย (กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลัย, ม.ป.ป.; Lin & Luyt, 2014; Luyt, 2009; Foo, Wu & Lim, 2005) และการบริการ (Wirtz & Menkhoff, 2018; Wong & Cha, 2008) ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ พบว่าแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติเกิดขึ้นหลังจากประเทศสิงคโปร์ได้รับเอกราชในช่วงทศวรรษที่ 1950 - 1960 เพื่อการพัฒนาประเทศให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าของสังคมโลก ซึ่งมีปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง 3 ประการ ที่มีผลต่อการพัฒนาระบบห้องสมุดของสิงคโปร์ ได้แก่ การสืบทอดระบบอาณานิคมของเศรษฐกิจที่มีพ่อค้าเป็นศูนย์กลาง ความหลากหลายของชาติพันธุ์ และสถานการณ์ทางภูมิศาสตร์การเมืองของประเทศ (Luyt, 2009) โดยเฉพาะความจำเป็นทางภูมิศาสตร์ และความต้องการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศสิงคโปร์ ทำให้ประเทศสิงคโปร์ต้องการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อทดแทนความขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ จึงทำให้เกิดนโยบายการพัฒนาระบบห้องสมุดที่รองรับกับนโยบายหลักของการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ของประชาชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการสร้างแหล่งข้อมูลความรู้สาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึงง่าย ทำให้ห้องสมุดมีส่วนสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของสิงคโปร์ และเป็นพลังในการก้าวสู่เศรษฐกิจที่อาศัยความรู้เป็นพื้นฐาน (Knowledge-Based Economy) (กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์, ม.ป.ป.)

2) **ด้านบทบาทและหน้าที่** พบว่าหอสมุดแห่งชาติของสิงคโปร์มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนชาวสิงคโปร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อรวมชาวสิงคโปร์เข้าด้วยกันจากกรอบทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย และเป็นสื่อกลางในการประสานสังคมพหุภาษาของสิงคโปร์ ผ่านกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชาวสิงคโปร์ในรูปแบบที่หลากหลาย และชาวสิงคโปร์ท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับกิจกรรมที่หอสมุดแห่งชาติจัดร่วมกับชุมชนเป็นอย่างมาก มีการพัฒนาและส่งเสริมชุมชนระหว่างชาวสิงคโปร์หลากหลายเชื้อชาติและภาษาในพื้นที่ของหอสมุดแห่งชาติ เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเติบโตไปด้วยกัน การแบ่งปันความรู้ที่เชื่อมต่อกับชุมชนเกิดจากการติดต่อบ่อยครั้งและการปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพสูง และหลากหลายวิธีการที่ห้องสมุดสามารถมีส่วนร่วมในเชิงบวกต่อชุมชนโดยรวม อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้หอสมุดแห่งชาติประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาชุมชน (Lin & Luyt, 2014)

3) **ด้านโครงสร้างการบริหาร** พบว่า หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์อยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board Act 1995) มีสถานภาพเป็นหน่วยงานอิสระที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น และอยู่นอกกรอบการบริหารราชการ มีอิสระทางการเงิน โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงข้อมูล ข่าวสารและศิลปะ (Ministry for Information and the Arts) โครงสร้างการบริหารภายในของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นแผนกหนึ่งของหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดดิจิทัล แบ่งหน่วยงานเป็น 5 งาน ได้แก่ งานมรดกและเอเชีย งานห้องสมุดหนังสืออ้างอิง งานนวัตกรรมและการประดิษฐ์ งานบริการเผยแพร่และวิจัย และงานประชาสัมพันธ์และนิทรรศการ (กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์, ม.ป.ป.)

4) **ด้านกฎหมาย** พบว่ากฎหมายที่สำคัญในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ คือ พระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board Act 1995) ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นจากวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศด้านห้องสมุดของสิงคโปร์ (Library 2000) กฎหมายนี้ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board) เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายระดับชาติในการให้บริการห้องสมุด การกำหนดมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด และหน้าที่ในการให้คำแนะนำแก่รัฐบาลในการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริการห้องสมุด รวมถึงการรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นมรดกภูมิปัญญา

ของสิงคโปร์ ซึ่งเป็นภารกิจหนึ่งของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลัย, ม.ป.ป.) ทั้งนี้ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ โดยแก้ไขข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมสิ่งพิมพ์ ซึ่งพิจารณาจากแนวโน้มการเพิ่มจำนวนของข้อมูลดิจิทัล และผลจากการนำร่องโครงการจัดเก็บเว็บถาวรของสิงคโปร์ ซึ่งส่งผลต่อวิธีการรวมศูนย์แบบดั้งเดิมในการดำเนินการจัดการและจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ด้านข้อเสนอแนะควรมีแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหอสมุดแห่งชาติกับสถาบันและหน่วยงานพันธมิตร รวมถึงการส่งเสริมความสำคัญและความตระหนักถึงความสำคัญในการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลดิจิทัลเหล่านี้ เพื่อรักษาไว้เป็นมรดกให้ชาวสิงคโปร์รุ่นต่อไป (Foo, Wu & Lim, 2005)

5) **ด้านการบริการ** พบว่าหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ มีการริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมชั้นนำระดับโลกเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการและการบริการของห้องสมุด ได้แก่ การนำระบบการระบุความถี่ของคลื่นวิทยุ (RFID) มาประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบ ส่องคืน และจัดเรียงหนังสือ การตรวจสอบและจัดชั้นหนังสือด้วยหุ่นยนต์ การบริการด้วยแอปพลิเคชัน การสร้างสรรค์บริการต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการบริหารจัดการห้องสมุดร่วมกับชุมชนในรูปแบบอาสาสมัคร ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการพัฒนาห้องสมุด (Wirtz & Menkhoff, 2018) ทั้งนี้ยังมีข้อค้นพบว่าในปัจจุบันประชาชนชาวสิงคโปร์มีความคาดหวังในคุณภาพของบริการสาธารณะเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลสิงคโปร์จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการเพื่อตอบสนองอย่างรวดเร็วและสร้างสรรค์ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยการระบุปัจจัยที่สำคัญสำหรับการนำนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อความสำเร็จ โดยเฉพาะบทบาทของพระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงองค์กรบริการภาครัฐ ซึ่งมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมและวัฒนธรรมที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ และเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงบริการของห้องสมุดในสิงคโปร์ (Wong & Cha, 2008)

5.3.4 หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย พบงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติ (Perwati, 2018; Irhamni, 2017) ด้านการบริการ (Irhamni, Rahmawati & Sudarmo, 2018) และด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ (Irhamni, 2012) ผลการวิจัยพบว่า

1) **การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ** พบว่ามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียหลายด้าน ได้แก่ การพัฒนาระบบ Indonesia One Search เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศของอินโดนีเซีย ซึ่งรวบรวมข้อมูลกว่า 4 ล้านรายการ โดยใช้เทคนิคการเก็บเกี่ยวข้อมูลจากคลังจัดเก็บ 3,500 แห่ง จากห้องสมุด

400 แห่ง และหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์ในอินโดนีเซีย ซึ่งระบบ Indonesia One Search จะช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ด้วยการสร้างการเข้าถึงที่เปิดกว้าง และบูรณาการการบริหารจัดการข้อมูลร่วมกับสถาบันต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีบริการผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชัน Ipusnas ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้วยความมุ่งมั่นร่วมกันเพื่อการพัฒนาห้องสมุดด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างนวัตกรรมอย่างยั่งยืนของอินโดนีเซีย (Irhamni, 2017)

นอกจากนี้ยังมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาระบบการรวบรวมสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายของหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ความรับผิดชอบของหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียในฐานะคลังจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาของชาติ โดยพัฒนาระบบ e-Deposit เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับสำนักพิมพ์และผู้ผลิตในการจัดส่ง และผู้ปฏิบัติงานสามารถรวบรวม จัดเก็บ และสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงรายการทรัพยากรสารสนเทศได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในห้องสมุดดิจิทัลสำหรับห้องสมุดอื่น ๆ ได้อีกด้วย (Perwati, 2018)

2) **ด้านการบริการ** พบว่ามีการขยายบริการของหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียผ่านห้องสมุดลอยน้ำ ซึ่งได้รับการตอบรับจากผู้อ่านเป็นอย่างดี และค่อนข้างมีประสิทธิภาพในการเพิ่มพูนความรู้และความสนใจในการอ่านให้กับประชาชนผู้อาศัยอยู่ในเกาะที่ห่างไกล อย่างไรก็ตามพบว่าบริการนี้มีต้นทุนค่อนข้างสูง และมีค่าใช้จ่ายมาก เช่น ค่าน้ำมัน และค่าบำรุงรักษา รวมถึงความเสี่ยงจากปัญหาภัยธรรมชาติที่ไม่คาดคิด ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาด้วยการทำความร่วมมือด้านการบริการกับกองทัพเรืออินโดนีเซียและหน่วยยามชายฝั่งเพื่อลดต้นทุนในการบริการ (Irhamni, Rahmawati & Sudharno, 2018)

3) **ด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์** พบว่าหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียมีกลยุทธ์ในการสร้างแบรนด์ของหอสมุดแห่งชาติผ่านคอลเล็กชันเอกสารโบราณและหนังสือหายาก ซึ่งหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียได้จัดเก็บเอกสารโบราณ จำนวน 10,912 ฉบับ และหนังสือหายากมากกว่า 100,000 เล่ม นับเป็นจุดแข็งอย่างยิ่งในการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียในการเป็นแหล่งรวบรวมมรดกภูมิปัญญาของชาติ ทั้งนี้มีการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดด้วยการปรับปรุงนโยบายการจัดซื้อต้นฉบับเอกสารโบราณและหนังสือหายาก การจัดการกรรมการรัฐสารสนเทศ และการปริวรรตถ่ายถอดเนื้อหาจากต้นฉบับเอกสารโบราณ การส่งเสริมการจัดทำเนื้อหาของหนังสือหายากและเอกสารโบราณ ซึ่งผลจากกลยุทธ์นี้ทำให้ต้นฉบับเอกสารโบราณ จำนวน 3 ฉบับ ของหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียได้ขึ้น

ทะเบียนมรดกความทรงจำโลก (Memory of the World) อย่างไรก็ตามพบว่ายังมีข้อจำกัดบางประการด้านการเผยแพร่เอกสาร โบราณและหนังสือหายาก รวมถึงนโยบายด้านงบประมาณ และความยากลำบากในการจัดหาต้นฉบับเอกสาร โบราณและหนังสือหายากที่จัดกระจาย (Ibrahim, 2012)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นการวิจัยเอกสารและการวิจัยคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลหลัก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลหลัก

แหล่งข้อมูลหลัก ประกอบด้วยเอกสาร และผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

1.1 เอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 9 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เมียนมา ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งสิ้น จำนวน 215 รายการ (ดูภาคผนวก ก) ที่ได้จากการสืบค้นตามแนวทางที่กำหนด ดังนี้

1.1.1 การเลือกฐานข้อมูลในการสืบค้น ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลระดับชาติและระดับสากล ได้แก่ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย และศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทยออนไลน์ ฐานข้อมูลสากล ได้แก่ Directory of Open Access Journals (DOAJ), Emerald e-Journal, JSTOR, H.W. Wilson, ProQuest Dissertations & Theses Global, SAGE Journals, Research Gate และ Google Scholar รวมถึงฐานข้อมูลของหอสมุดแห่งชาติ และฐานข้อมูลของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

1.1.2 การสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ ได้แก่ เว็บไซต์หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 9 เว็บไซต์ และเว็บไซต์ของสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เว็บไซต์สหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด (IFLA) และเว็บไซต์การประชุมผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติภูมิภาคเอเชียและโอเชียเนีย (CDNLAO)

1.1.3 การกำหนดประเภทของเอกสารที่สืบค้น ได้แก่ หนังสือ คู่มือ รายงาน ประจำปี รายงานผลการดำเนินงาน (Country Report) แผนพัฒนาห้องสมุด พระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความวิจัย และบทความวิชาการ

1.1.4 การใช้เทคนิคในการสืบค้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคในการสืบค้นหลายทาง โดยการค้นหาคำสำคัญ (Keyword) และหัวเรื่อง (Subject Heading) กำหนดขอบเขตคำค้น โดยใช้ตัวเชื่อมบูลีน (Boolean Operators) ได้แก่ AND OR NOT มีการค้นด้วยวลี การตัดคำ หรือ การใช้คำเหมือน ดังนี้ AND เพื่อค้นเอกสารที่มีคำทั้งสองคำปรากฏ OR เพื่อค้นหาเอกสารที่มีคำใดคำหนึ่งปรากฏ และ NOT เพื่อตัดคำที่ไม่ต้องการออก (คำหลัง NOT) การใช้เครื่องหมายวงเล็บ (Parentheses) เพื่อกำหนดให้ทำตามคำสั่งภายในวงเล็บก่อนคำสั่งภายนอกวงเล็บ การค้นด้วยกลุ่มคำหรือวลี (Phrase Searching) โดยใช้เครื่องหมายอัญประกาศ (“ ”) เพื่อกำหนดให้ค้นเฉพาะเอกสารที่มีการเรียงลำดับคำที่กำหนดเท่านั้น รวมทั้งสืบค้นจากคำที่เป็นภาษาธรรมชาติ โดยการใช้คำภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ง่าย ๆ ที่ต้องการให้กูเกิล (Google) ค้นหา

1.1.5 ภาษาที่ใช้ในการสืบค้น ผู้วิจัยสืบค้นโดยใช้คำภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยไม่จำกัดปีที่สืบค้น

1.1.6 คำสำคัญที่ใช้สืบค้น ได้แก่ ชื่อหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน 9 แห่ง และคำที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ “หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา” “หอสมุดแห่งชาติไทย” หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์” “หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย” “หอสมุดแห่งชาติเมียนมา” “หอสมุดแห่งชาติลาว” “หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม” “หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์” “หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย” “National Library of Cambodia” “National Library of Thailand” “National Library of Philippines” “National Library of Malaysia” “National Library of Myanmar” “National Library of Laos” “National Library of Vietnam” “National Library of Singapore” “National Library of Indonesia” “National Library Board Singapore” “National Library in ASEAN” “national library administration” “national library management” “national library act” “national library law” “national library preservation” “national library collaboration”

1.1.7 การพิจารณาและกลั่นกรองเอกสาร เมื่อได้เอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาคัดเลือกโดยพิจารณาจากเนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษา กลั่นกรองความถูกต้องของเนื้อหาโดยพิจารณาอ้างอิงจากเอกสารที่เผยแพร่อย่างเป็นทางการของหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน รวบรวมเอกสารได้ทั้งสิ้น จำนวน 215 รายการ ประกอบด้วยเอกสารที่จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม จำนวน 35 รายการ เอกสารที่เผยแพร่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (PDF) จำนวน 169 รายการ และข้อมูลจากเนื้อหาเว็บไซต์ จำนวน 11 เว็บไซต์ จัดแบ่งตามประเภทของเอกสาร ดังนี้

1. หนังสือ	จำนวน 33 รายการ
2. วิทยานิพนธ์/งานวิจัย	จำนวน 13 รายการ
3. บทความวิจัย/บทความวิชาการ	จำนวน 43 รายการ
4. รายงานประจำปี	จำนวน 35 รายการ
5. รายงานผลการดำเนินงาน (Country Report)	จำนวน 61 รายการ
6. แผนพัฒนาห้องสมุด/แผนแม่บท	จำนวน 5 รายการ
7. พระราชบัญญัติ/กฎหมาย	จำนวน 4 รายการ
8. เว็บไซต์	จำนวน 11 เว็บไซต์

1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 9 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้บริหารสูงสุดของหอสมุดแห่งชาติ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์ โดยมีกระบวนการในการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

2.1 การสร้างเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาร่างเครื่องมือวิจัยจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1.1 แบบบันทึก เพื่อรวบรวมบรรณานุกรมของเอกสารและบันทึกข้อมูลสาระสำคัญตามประเด็นที่ศึกษา จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 แบบบันทึกพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ในด้านพัฒนาการการก่อตั้ง สถานภาพ สังกัด และปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ

ชุดที่ 2 แบบบันทึกการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ในด้านการบริหารงาน การพัฒนาคอลเล็กชัน การบริการและกิจกรรม และเครือข่ายความร่วมมือ

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ด้านความคิดเห็นที่มีต่อพัฒนาการและการบริหารของหอสมุดแห่งชาติ

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

2.2.1 การตรวจสอบความตรง ด้วยการพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ง) โดยพิจารณาจากรายการที่บันทึกและข้อความว่ามีความครอบคลุมและสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษารวมทั้งความเหมาะสมและความถูกต้องของภาษา ผลการพิจารณาพบว่า

1) แบบบันทึก ชุดที่ 1 มีข้อแก้ไข โดยให้ปรับปรุงประเด็นที่ศึกษาด้านพัฒนาการใน 2 ประเด็น ได้แก่ การก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติ และปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ และให้กำหนดขอบเขตในประเด็นที่ศึกษา โดยการก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติ ครอบคลุมประเด็นผู้วางรากฐานการก่อตั้ง ปีที่ก่อตั้ง สถานภาพ และสังกัด

2) แบบบันทึก ชุดที่ 2 มีข้อแก้ไข โดยให้กำหนดขอบเขตของประเด็นที่ศึกษาด้านการบริหารงาน ครอบคลุมด้านพันธกิจ วิสัยทัศน์ โครงสร้างการบริหาร สังกัด งบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ และรางวัลและเกียรติคุณ

3) แบบสัมภาษณ์ มีข้อแก้ไข โดยเพิ่มเติมข้อความ ข้อที่ 1 “จุดเด่น พัฒนาการที่สำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญ ของหอสมุดแห่งชาติของท่านคืออะไร” และข้อที่ 2 ให้ขยายความเพิ่มเติมในประเด็นที่ศึกษาและยกตัวอย่างประกอบข้อความที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ

2.2.2 การตรวจสอบความเที่ยง ด้วยการนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองให้ผู้บันทึกข้อมูล ซึ่งเป็นบรรณารักษ์หอสมุดแห่งชาติ จำนวน 3 คน บันทึกข้อมูลจากเอกสารชุดเดียวกัน จำนวน 10 รายการ ลงในแบบบันทึกข้อมูลที่สร้างขึ้น และพิจารณาผลการบันทึกข้อมูลพบว่าเนื้อหาที่บันทึกมีความสอดคล้องกัน ส่วนแบบสัมภาษณ์ทดลองโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน สัมภาษณ์ซ้ำ 2 ครั้งในเวลาที่แตกต่างกัน และผลการสัมภาษณ์พิจารณาแล้วพบว่าข้อความตอบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.3 เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง และจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ (ดูภาคผนวก จ) ดังนี้

2.3.1 แบบบันทึก จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 แบบบันทึกพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ข้อมูลบรรณานุกรมของเอกสาร และรายการที่บันทึกในประเด็นที่ศึกษา

เกี่ยวกับพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนด้านการก่อตั้ง และปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ

ชุดที่ 2 แบบบันทึกการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ข้อมูลบรรณานุกรมของเอกสาร และรายการที่บันทึกในประเด็นที่ศึกษาด้านการบริหารงาน การพัฒนาคอลเล็กชัน การบริการและกิจกรรม และเครือข่ายความร่วมมือ

2.3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ และตำแหน่งบริหาร

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการ และปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ และแนวโน้มในการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2562 - 2564 และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการบริหารงานจากเว็บไซต์หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน เก็บรวบรวม ณ พ.ศ. 2564

3.2 การบันทึกข้อมูลจากเอกสาร ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน บันทึกรายการข้อมูลบรรณานุกรมของเอกสารและข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาลงในแบบบันทึก หลังจากนั้นรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.3 การสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ โดยจัดทำจดหมายนำส่งพร้อมเอกสารแนบ โดยผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติไทยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า ใช้เวลาประมาณ 30 นาที เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2562 และผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติในต่างประเทศจัดส่งแบบสัมภาษณ์ด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2562 - 2563 ผู้วิจัยติดตามข้อมูลสัมภาษณ์ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์จากผู้บริหารในต่างประเทศ และใช้เครือข่ายในการติดตามจากการประชุมระหว่างประเทศของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ การประชุมคณะกรรมการบริหารสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการประชุมผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติภูมิภาคเอเชียและโอเชียเนีย จำนวน 3 ครั้ง จากการติดตามได้รับ

แบบสัมภาษณ์กลับจากผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 7 ฉบับ
(ดูภาคผนวก ข)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

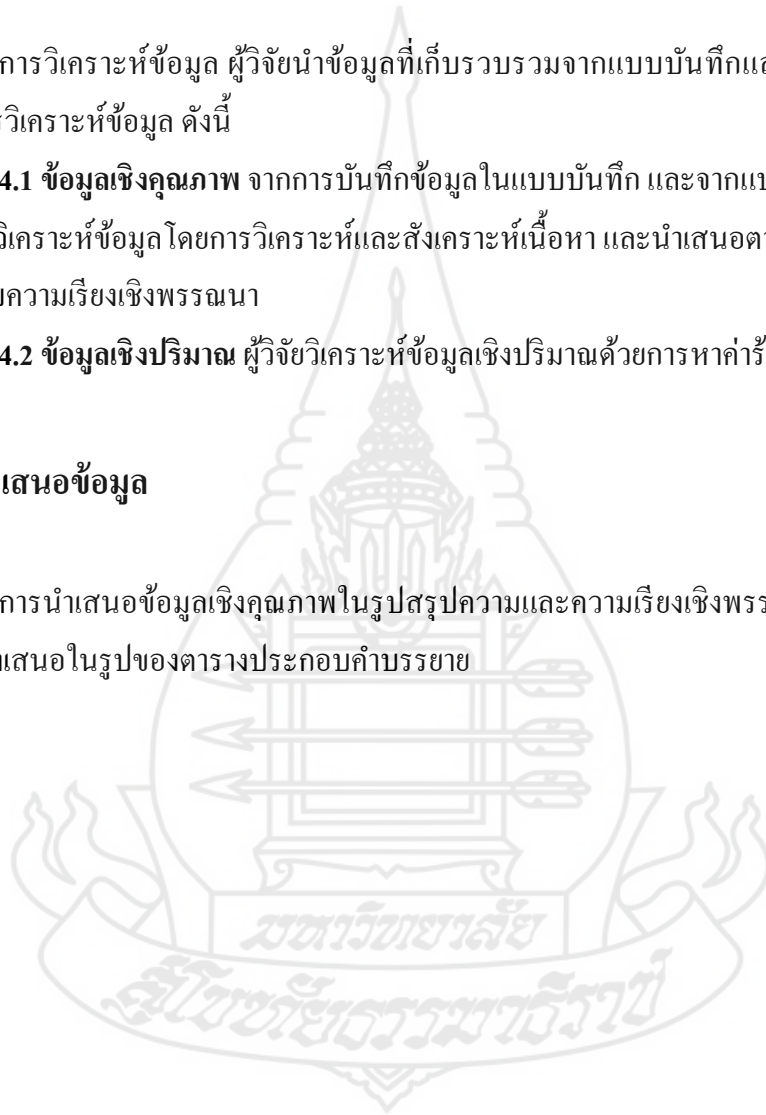
การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์มา
ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการบันทึกข้อมูลในแบบบันทึก และจากแบบสัมภาษณ์ นำมา
สรุป และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอตามประเด็นที่ศึกษา
ในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนา

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าร้อยละ

5. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพในรูปแบบสรุปความและความเรียงเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิง
ปริมาณนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 พัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

ตอนที่ 2 การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

ตอนที่ 1 พัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

ผลการศึกษาพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ครอบคลุม 2 ประเด็น ได้แก่ การก่อตั้ง และปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ โดยภาพรวมและจำแนกตามประเทศ ดังนี้

1.1 การก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

1.1.1 การวางรากฐานการก่อตั้ง ผลการศึกษาพบว่า หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนมีการวางรากฐานการก่อตั้งในช่วง พ.ศ. 2300 เป็นต้นมา โดยมีภูมิหลังการวางรากฐานจนถึงการก่อตั้งเป็นหอสมุดแห่งชาติ รายละเอียดจำแนกตามรายประเทศ ดังนี้

1) หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย มีรากฐานสืบเนื่องมาจากสมาคมศิลปะและวิทยาศาสตร์แห่งปัตตาเวีย ก่อตั้งใน พ.ศ. 2321 โดยผู้ปกครองอาณานิคมดัตช์ เพื่อให้เป็นแหล่งเก็บรวบรวมเอกสาร หนังสือ และวัตถุในหมู่เกาะชวาไว้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีการดำเนินกิจการมาอย่างยาวนาน ภายหลังประเทศอินโดนีเซียได้รับเอกราชและประกาศอิสรภาพใน พ.ศ. 2493 สมาคมได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันวัฒนธรรมอินโดนีเซีย ดำเนินการจนถึง พ.ศ. 2505 จึงถูกยุบเลิก งานห้องสมุดได้ถูกย้ายให้อยู่ในความดูแลของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ต่อมาหอสมุดแห่งชาติได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาของคณะรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 โดยรวมห้องสมุด 4 แห่ง เข้าด้วยกัน ได้แก่ ห้องสมุดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ห้องสมุดการเมือง สังคม และประวัติศาสตร์ ห้องสมุดแห่งกรุงจาการ์ตา และศูนย์ข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติและคลังสิ่งพิมพ์ และมีชื่อทางการว่า “Perpustakaan Nasional Republik”

2) หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ มีรากฐานสืบเนื่องมาจากห้องสมุดสิงคโปร์ (The Singapore Library) ก่อตั้งใน พ.ศ. 2388 โดยการริเริ่มของเซอร์สแตมฟอร์ด ราฟเฟิลส์ ผู้ปกครองอาณานิคมอังกฤษและผู้นุกเบิกการก่อตั้งสิงคโปร์ เพื่อให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ต่อมาได้ขยายแนวคิดในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานของอาณานิคม จึงได้จัดตั้งห้องสมุดสิงคโปร์เป็นห้องสมุดและพิพิธภัณฑสถานราฟเฟิลส์ (The Raffles Library and Museum) เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2417 ดำเนินการมาจนถึงช่วงที่ญี่ปุ่นเข้ายึดครองสิงคโปร์ใน พ.ศ. 2485 จึงอยู่ในความครอบครองของญี่ปุ่น เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2488 สิงคโปร์กลับมาอยู่ภายใต้การปกครองของกองทัพอังกฤษอีกครั้ง จนถึง พ.ศ. 2500 ได้มีแนวคิดในการจัดตั้งห้องสมุดสาธารณะเพื่อการเข้าถึงอย่างกว้างขวางสำหรับประชาชนในท้องถิ่นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จึงได้จัดตั้งหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ ซึ่งตั้งอยู่บนถนนสแตมฟอร์ดด้วยทุนสนับสนุนการก่อสร้างอาคารจาก ดร. ลี กง เจียน (Lee Kong Chian) และเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2503

3) หอสมุดแห่งชาติเมียนมา มีรากฐานสืบเนื่องมาจากห้องสมุดเบอร์นาร์ด (Bernard Free Library) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2426 โดยเซอร์ชาร์ล เอ็ดเวิร์ด เบอรัลด์ ผู้ปกครองอาณานิคมอังกฤษ ซึ่งเป็นห้องสมุดประชาชนแห่งแรกของเมียนมา ให้บริการแก่เจ้าหน้าที่อาณานิคมและประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หลังจากพม่าได้รับอิสรภาพจากอังกฤษ ใน พ.ศ. 2495 รัฐบาลได้จัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมแห่งสหภาพ และได้โอนมอบห้องสมุดเบอร์นาร์ดให้อยู่ภายใต้การบริหารงานของกระทรวง เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2495 ต่อมาใน พ.ศ. 2507 ได้จัดตั้งห้องสมุดแห่งรัฐ (State Library) ภายใต้ชื่อ หอสมุดรัฐ พิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ และโรงละคร โดยนำคอลเล็กชันจากห้องสมุดเบอร์นาร์ดมาจัดเก็บยังห้องสมุดแห่งรัฐนี้ ภายหลังจากปฎิวัติของพม่าใน พ.ศ. 2507 ห้องสมุดแห่งรัฐ จึงได้จัดตั้งเป็นหอสมุดแห่งชาติ

4) หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ มีรากฐานสืบเนื่องมาจากพิพิธภัณฑสถานและห้องสมุดแห่งฟิลิปปินส์ (Museo Biblioteca de Filipinas) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2430 โดยผู้ปกครองอาณานิคมสเปน มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมผลงานที่เกี่ยวข้องกับฟิลิปปินส์ (Filipiniana) และเปิดให้บริการแก่ประชาชน เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2434 จนถึง พ.ศ. 2442 ในยุคสงครามฟิลิปปินส์ - อเมริกัน (Filipino - American War) สหรัฐอเมริกาเข้ายึดครองฟิลิปปินส์แทนที่สเปน ห้องสมุดแห่งนี้จึงได้ปิดทำการลง และคอลเล็กชันบางส่วนได้ถูกรวมเข้ากับห้องสมุดเคลื่อนที่ของชาวอเมริกัน (American Circulating Library - ACL) ต่อมาห้องสมุดนี้ได้โอนย้ายไปอยู่ภายใต้การบริหารงานของสำนักงานการศึกษาโดยรัฐบาลอเมริกัน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลงานพิพิธภัณฑสถานและห้องสมุดประชาชนของฟิลิปปินส์ จนเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2451 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติฉบับที่ 1849 มีคำสั่งให้รวมห้องสมุดของรัฐบาลทั้งหมดในฟิลิปปินส์เข้ากับห้องสมุด

เคลื่อนที่ของชาวอเมริกันและจัดตั้งเป็นห้องสมุดประชาชนแห่งฟิลิปปินส์ มีสถานภาพเป็นหน่วยงานอิสระที่บริหารงานโดยคณะกรรมการห้องสมุด ต่อมาใน พ.ศ. 2461 รัฐบาลได้รวมห้องสมุดประชาชนแห่งฟิลิปปินส์เข้ากับหน่วยงานอีกสองแห่ง ได้แก่ กองจดหมายเหตุ สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้า และห้องสมุดกฎหมายแห่งรัฐสภาฟิลิปปินส์ เพื่อจัดตั้งเป็นห้องสมุดและพิพิธภัณฑสถานแห่งฟิลิปปินส์ และได้ดำเนินการเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2471 จึงได้จัดตั้งหอสมุดแห่งชาติและแยกงานพิพิธภัณฑสถานออกจากงานห้องสมุด

5) หอสมุดแห่งชาติไทย มีรากฐานสืบเนื่องมาจากหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ก่อตั้งเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2448 โดยพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกิจการของหอสมุดที่มีอยู่แล้ว 3 หอ คือ หอพระสมุดวชิรญาณ หอพระมณเฑียรธรรม และหอพุทธศาสนสังคหะ เข้าเป็นหอสมุดใหญ่สำหรับพระนคร และให้อยู่ในความอุดหนุนของรัฐบาล หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครได้รับการพัฒนาและอุปถัมภ์โดยสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ตลอดมานับตั้งแต่ก่อตั้ง และให้บริการประชาชนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ต่อมาใน พ.ศ. 2469 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งราชบัณฑิตยสถานขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลงานหอพระสมุดและงานพิพิธภัณฑสถาน หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครจึงรวมเข้าอยู่ในความดูแลของราชบัณฑิตยสถานนับแต่นั้นมา ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยใน พ.ศ. 2476 รัฐบาลได้จัดตั้งกรมศิลปากร และกำหนดให้หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร มีฐานะเป็นกองหอสมุด สังกัดกรมศิลปากร กระทรวงธรรมการ และเปลี่ยนชื่อจาก “หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร” เป็น “หอสมุดแห่งชาติ” ตั้งแต่นั้นมา

6) หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม มีรากฐานสืบเนื่องมาจากห้องสมุดประชาชนกลางแห่งอินโดจีน (The Central Public Library of Indochina) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2460 โดย อัลแบร์ต โซโร ข้าหลวงใหญ่แห่งอินโดจีน ผู้ปกครองอาณานิคมฝรั่งเศส โดยจัดตั้งเป็นหอจดหมายเหตุกลางและเป็นห้องสมุดที่รวบรวมหนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร และ แผนที่ที่ตีพิมพ์ในอินโดจีนทั้งหมดมาจัดเก็บและให้บริการ เป็นห้องสมุดที่ใหญ่ที่สุดในอินโดจีน ต่อมาใน พ.ศ. 2478 ห้องสมุดประชาชนกลางแห่งอินโดจีนได้เปลี่ยนชื่อเป็น ห้องสมุดปิแอร์ พาสควิเอร์ (Pierre Pasquier Library) ตามชื่อของผู้สำเร็จราชการแห่งอินโดจีน และดำเนินการเรื่อยมาจนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเข้ายึดครองอินโดจีน และทำการรัฐประหารใน พ.ศ. 2488 ห้องสมุดจึงอยู่ภายใต้ความดูแลของกองทัพญี่ปุ่น เมื่อสิ้นสุดสงคราม รัฐบาลเวียดนามได้ประกาศอิสรภาพและสถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม รัฐบาลชั่วคราวของเวียดนาม โดยกระทรวง

ศึกษาธิการ ได้เปลี่ยนชื่อห้องสมุดปีแอร์ พาสคิเอร์ และจัดตั้งเป็นหอสมุดแห่งชาติ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2488

7) หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา มีรากฐานสืบเนื่องมาจากหอสมุดกลางแห่งกรุงพนมเปญ (The Central Library of Phnom Penh หรือ Bibliothèque Centrale) ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2464 โดยผู้ปกครองอาณานิคมฝรั่งเศส เพื่อให้เป็นศูนย์อำนวยความสะดวกและหอสมุดกลางแห่งอินโดจีน ในการเก็บรวบรวมเอกสารทั้งในประเทศกัมพูชาและประเทศในคาบสมุทรมอินโดจีน เปิดให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2467 และดำเนินกิจการเรื่อยมา จนถึง พ.ศ. 2497 กัมพูชาได้รับเอกราชและเป็นอิสระจากการปกครองของฝรั่งเศส รัฐบาลกัมพูชาจึงจัดตั้งให้เป็นหอสมุดแห่งชาติกัมพูชาอย่างเป็นทางการ

8) หอสมุดแห่งชาติลาว มีรากฐานสืบเนื่องมาจากสถาบันหอสมุดศาสนาพุทธ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2481 โดยสมเด็จพระเจ้าเพชรราช โปรดำให้รวบรวมหนังสือผูก ใบบาน หนังสือธรรม หนังสือบาลี คัมภีร์พระไตรปิฎก ตลอดจนสิ่งพิมพ์ภาษาลาวและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ได้แก่ ฝรั่งเศส อังกฤษ ไทย เขมร และเวียดนาม เพื่อให้บริการศึกษาค้นคว้าแก่ประชาชน นับได้ว่าเป็นห้องสมุดแห่งแรกของลาว สถาบันนี้อยู่ในพระอุปถัมภ์ของสถาบันกษัตริย์และคณะพุทธบัณฑิตยสภา ภายหลังได้ถูกโอนให้อยู่ในความดูแลของรัฐบาลลาว ภายใต้งค์กรมวรรณคดี กระทรวงวัฒนธรรม จนเมื่อ พ.ศ. 2497 มีการจัดตั้งห้องสมุดกรมศิลปากรขึ้น จากนั้นจึงได้ขนย้ายหนังสือและสิ่งพิมพ์จากสถาบันหอสมุดศาสนาพุทธไปจัดเก็บยังห้องสมุดกรมศิลปากร และต่อมารัฐบาลลาวได้ยกฐานะห้องสมุดกรมศิลปากรนี้ให้เป็นหอสมุดแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2499

9) หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย เมื่อแรกก่อตั้งใน พ.ศ. 2509 มีสถานภาพเป็นแผนกบริการหอสมุดแห่งชาติ อยู่ภายใต้การบริหารงานของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ มีหน้าที่รวบรวมและสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศของมาเลเซียตามกฎหมายพระราชบัญญัติสงวนรักษาหนังสือ ต่อมาใน พ.ศ. 2514 รัฐบาลมาเลเซียได้รวมงานหอสมุดแห่งชาติและงานจดหมายเหตุเข้าด้วยกัน และจัดตั้งเป็นกรมหอจดหมายเหตุและหอสมุดแห่งชาติ จนถึง พ.ศ. 2515 รัฐบาลมาเลเซีย ประกาศใช้พระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act 1972) หอสมุดแห่งชาติจึงแยกออกจากกรมหอจดหมายเหตุ และได้จัดตั้งขึ้นเป็นกรมหอสมุดแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2520

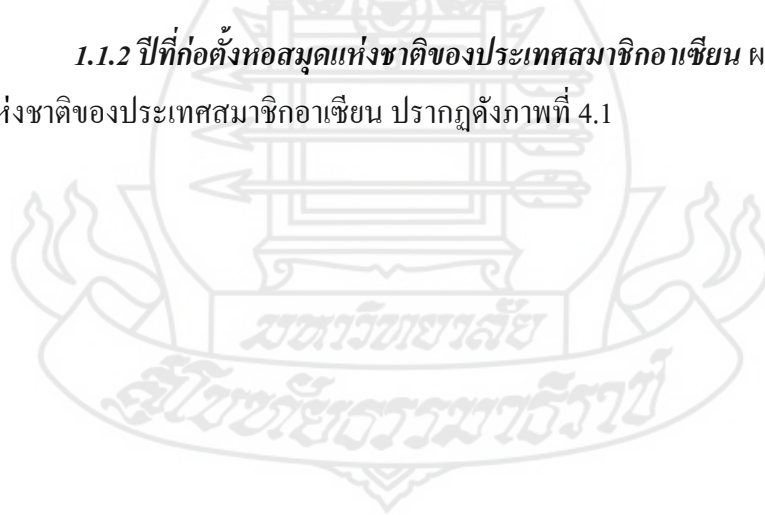
จากภูมิหลังการวางรากฐานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนข้างต้น ผลการวิเคราะห์ผู้วางรากฐานการก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ปรากฏดังตารางที่ 4.1

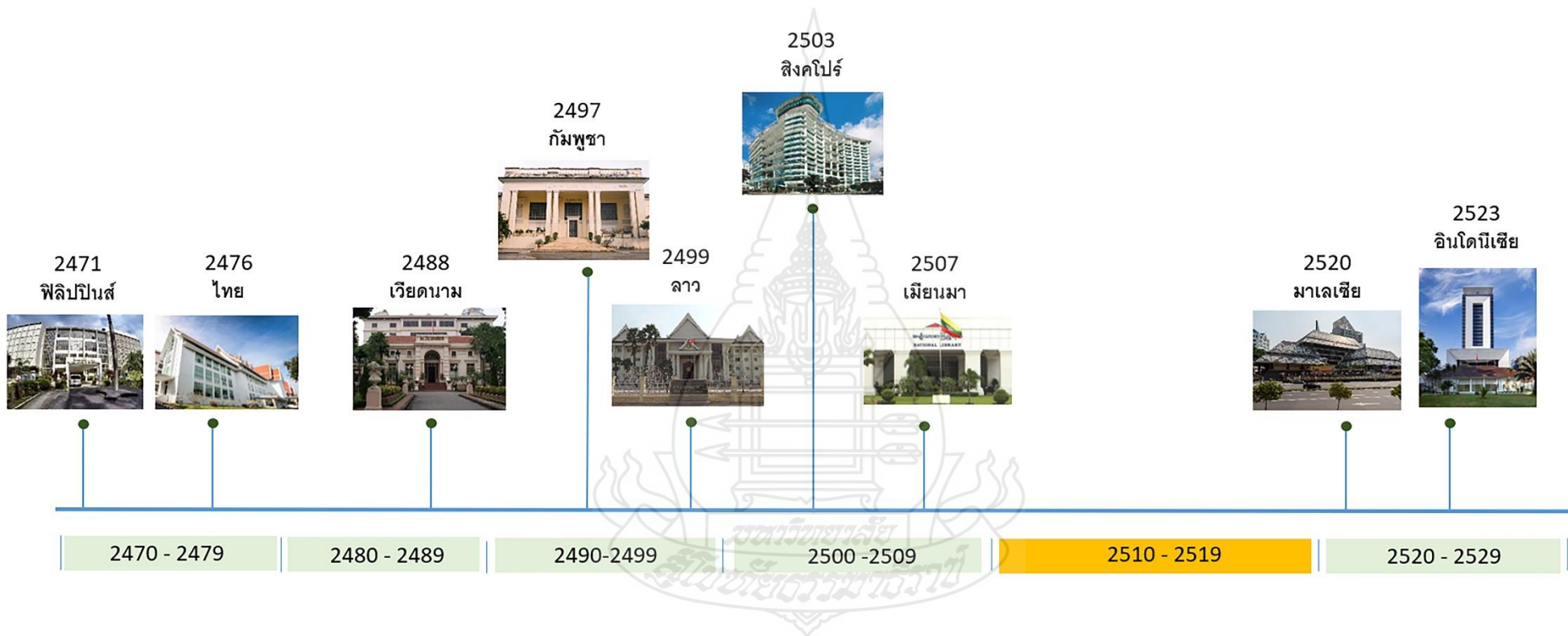
ตารางที่ 4.1 ผู้วางรากฐานการก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

ผู้วางรากฐานการก่อตั้ง	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
สถาบันกษัตริย์	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	2	22.2
ผู้ปกครองอาณานิคม	✓	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	6	66.6
รัฐบาลของประเทศ	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1

ตารางที่ 4.1 พบว่าหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ได้รับการวางรากฐานการก่อตั้งโดยผู้ปกครองอาณานิคม มีจำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) นอกจากนี้ยังมีหอสมุดแห่งชาติที่ก่อตั้งโดยสถาบันกษัตริย์ จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย และหอสมุดแห่งชาติลาว และที่ก่อตั้งโดยรัฐบาลของประเทศ จำนวน 1 แห่ง (ร้อยละ 11.1) คือ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย

1.1.2 ปีที่ก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ผลการศึกษาปีที่ก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ปรากฏดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ปีที่ก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

จากภาพที่ 4.1 พบว่าหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เก่าแก่มากที่สุด คือ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2471 รองลงมา คือ หอสมุดแห่งชาติไทย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2476 หอสมุดแห่งชาติที่ก่อตั้งเป็นลำดับสุดท้าย คือ หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2523 โดยมีช่วงระยะเวลาก่อตั้งห่างกัน 52 ปี

ช่วงที่มีการก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติมากที่สุด คือ ช่วง พ.ศ. 2480 - 2510 มีการก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม (พ.ศ. 2488) หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา (พ.ศ. 2497) หอสมุดแห่งชาติลาว (พ.ศ. 2499) หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (พ.ศ. 2503) และหอสมุดแห่งชาติเมียนมา (พ.ศ. 2507)

1.1.3 พัฒนาการด้านสถานภาพ สังกัด และโครงสร้างการบริหาร ผลการวิเคราะห์พัฒนาการด้านสถานภาพ สังกัด และ โครงสร้างการบริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำแนกตามรายประเทศ ปรากฏดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 พัฒนาการด้านสถานภาพ สังกัด และ โครงสร้างการบริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

พัฒนาการด้านสถานภาพ สังกัด และ โครงสร้างการบริหาร	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ	
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย			
ด้านสถานภาพ												
หอสมุดแห่งชาติที่เปลี่ยนแปลงด้านสถานภาพ	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	2	22.2	
หอสมุดแห่งชาติที่ไม่เปลี่ยนแปลงด้านสถานภาพ	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	7	77.7	
ระดับสถานภาพ												
แรกก่อตั้ง												
- แผนก	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	1	11.1	
- กอง	✓	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	4	44.4	
- กรม	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1	
- องค์กรอิสระ	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	3	33.3	
ปัจจุบัน												
- กอง	✓	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	4	44.4	
- สำนัก	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	1	11.1	
- กรม	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

หอสมุดแห่งชาติ											
พัฒนาการด้านสถานภาพ สังกัด และ โครงสร้างการบริหาร	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย	จำนวน	ร้อยละ
- องค์กรอิสระ	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	3	33.3
ด้านสังกัด											
หอสมุดแห่งชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงสังกัด	-	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	4	44.4
หอสมุดแห่งชาติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสังกัด	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	-	5	55.5
แรกก่อตั้ง											
- กระทรวงศึกษาธิการ	-	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	4	44.4
- กระทรวงวัฒนธรรม	✓	-	-	✓	✓	-	✓	-	-	4	44.4
- กระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
ปัจจุบัน											
- กระทรวงวัฒนธรรม	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	6	66.6
- กระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
- ประธานาธิบดี	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	2	22.2
ด้านโครงสร้างการบริหาร											
รูปแบบโครงสร้างการบริหาร											
- การจัดโครงสร้างแบบแบ่งตามหน้าที่ การงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
- การบริหารงานภายใต้คณะกรรมการ หอสมุดแห่งชาติ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1

จากตารางที่ 4.2 พบว่าหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยภาพรวมคงสถานภาพเดิมตั้งแต่แรกก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 77.7) และมีบางแห่งที่มีระดับสถานภาพที่สูงขึ้น จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) เมื่อจำแนกตามรายประเทศ พบว่าหอสมุดแห่งชาติที่คงสถานภาพเดิม มีสถานภาพเป็นกองและองค์กรอิสระในจำนวนที่เท่ากัน โดยมีสถานภาพเป็นกอง จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติเมียนมา และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม หอสมุดแห่งชาติที่มีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระ มีจำนวน 3 แห่ง

(ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย หอสมุดแห่งชาติที่มีสถานภาพเป็นกรม มีจำนวน 1 แห่ง (ร้อยละ 11.1) คือ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย ทั้งนี้หอสมุดแห่งชาติที่มีรายการระดับสถานภาพที่สูงขึ้นจากแรกก่อตั้ง มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย มีสถานภาพจากกองเป็นสำนัก และหอสมุดแห่งชาติลาว มีสถานภาพจากแผนกเป็นกอง

ด้านสังกัดพบว่าหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่สังกัดกระทรวงวัฒนธรรมตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน มีจำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 44.4) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม หอสมุดแห่งชาติเมียนมา และหอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย รองลงมาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและปัจจุบันสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย และหอสมุดแห่งชาติลาว ส่วนหอสมุดแห่งชาติที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและปัจจุบันอยู่ในการกำกับดูแลของประธานาธิบดีโดยตรง มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียและหอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ อย่างไรก็ตามพบข้อสังเกตที่แตกต่างว่ามีหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เพียงแห่งเดียวที่สังกัดกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและสารสนเทศตั้งแต่แรกก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน

ด้านโครงสร้างบริหารพบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการจัดโครงสร้างองค์กรแบบแบ่งตามหน้าที่การงานตั้งแต่แรกก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นหอสมุดแห่งชาติเพียงแห่งเดียวของประเทศสมาชิกอาเซียนที่อยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ

จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทและมีผลกระทบต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ กฎหมาย เทคโนโลยีสารสนเทศ และเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

1.2.1 ด้านกฎหมาย พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของห้องสมุดตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act) กฎหมายเพื่อการรวบรวมสิ่งพิมพ์ (Legal Deposit Act) และ กฎหมายห้องสมุด (Library Law)

1) กฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act) จากการศึกษพบว่ากฎหมายหอสมุดแห่งชาติมีผลต่อพัฒนาการด้านสถานภาพ โครงสร้างการบริหาร และการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ โดยกฎหมายนี้ได้กำหนดสถานภาพของหอสมุดแห่งชาติตั้งแต่แรกจัดตั้ง รวมถึงอำนาจหน้าที่ โครงสร้างการบริหาร และแนวทางการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติ จากผลการศึกษาพบว่า มีหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 2 แห่ง ที่มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ หรือพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ โดยหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นหอสมุดแห่งชาติแห่งเดียวในอาเซียนที่จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act 1972) เมื่อ พ.ศ. 2520 ซึ่งการจัดตั้งด้วยกฎหมายได้กำหนดระดับสถานภาพ อำนาจหน้าที่ โครงสร้างการบริหาร และการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียไว้ตามพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ (National Library of Malaysia, 2020) ส่งผลให้สถานภาพของหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียมีเสถียรภาพที่มั่นคง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งการกำหนดอำนาจหน้าที่ยังทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ส่วนประเทศสิงคโปร์นั้นได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ 1995 (National Library Board Act 1995) เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board) ในการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการระดับชาติเพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาระบบห้องสมุดของประเทศสิงคโปร์ กฎหมายนี้ส่งผลต่อโครงสร้างการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์โดยตรง ทำให้หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์นั้นอยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (Tan, 2019)

อย่างไรก็ตามนอกจากหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียและหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์แล้ว ยังมีหอสมุดแห่งชาติไทยและหอสมุดแห่งชาติเมียนมาที่มีความพยายามผลักดันในการร่างกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ โดยหอสมุดแห่งชาติไทยดำเนินการจัดทำร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ และเสนอต่อที่ประชุมเสนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแล้ว 3 ครั้ง ใน พ.ศ. 2549, พ.ศ. 2550 และครั้งล่าสุดใน พ.ศ. 2560 ก่อนนำเข้าสู่เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2560) ส่วนหอสมุดแห่งชาติเมียนมานั้นมีการดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2561 โดยอยู่ในขั้นตอนการร่างและแก้ไขโดยความร่วมมือของกระทรวงศาสนาและวัฒนธรรม คณะอัยการสูงสุด และกลุ่มกฎหมายพิเศษจากรัฐสภา (Oo, 2019) ทั้งนี้ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติทั้งสองแห่งมีความคิดเห็นว่าการมีกฎหมายหอสมุดแห่งชาตินี้จะช่วยในการดำเนินการเกี่ยวกับการรวบรวมและจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศของชาติได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น ดังข้อคิดเห็นจากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ดังนี้

“...การร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติฉบับนี้จะทำให้หอสมุดแห่งชาติได้รับสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง หรือสื่อใหม่ ๆ ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์...” (กนกอร ศักดาเดช, 2562)

“...As the National Library of Myanmar is still a reference library due to its single depository collection which is needed to be permanent preservation as national literary heritage. If the National Library Law is enacted, the depository collection will be increased and the circulation function will be conducted...” (Oo, 2019)

2) กฎหมายเพื่อการรวบรวมสิ่งพิมพ์ (Legal Deposit Act) จากการศึกษาพบว่าหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่มีการใช้กฎหมายนี้เพื่อการรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่ผลิตขึ้นในประเทศ โดยแต่ละแห่งมีชื่อกฎหมายเรียกแตกต่างกันไป ทั้งนี้หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมสิ่งพิมพ์ เพื่อบังคับใช้ในการรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติด้วยเช่นกัน จำแนกเป็นรายประเทศ รายละเอียดดังนี้

หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา พบว่ามีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ พ.ศ. 2499 (The Resource Management Act of 1956) ปัจจุบันกัมพูชาอยู่ระหว่างการดำเนินการปรับปรุงกฎหมายนี้ (National Library of Cambodia, 2021) และยังไม่มีการประกาศบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติบัญญัติ แต่มีระบบการรวบรวมและจัดเก็บเพื่อประโยชน์ของผู้พิมพ์ โดยกำหนดให้ผู้พิมพ์ส่งทรัพยากรสารสนเทศให้กับหอสมุดแห่งชาติกัมพูชาอย่างน้อยจำนวน 1 ฉบับ (The Law Library of Congress, 2017)

หอสมุดแห่งชาติไทย พบว่ามีการประกาศใช้กฎหมายเพื่อการรวบรวมสิ่งพิมพ์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยตราพระราชบัญญัติกรรมสิทธิผู้แต่งหนังสือ เมื่อ พ.ศ. 2444 ภายหลังมีการดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์อีกหลายฉบับ และปัจจุบันพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550 เพื่อการจัดเก็บและรวบรวมสิ่งพิมพ์ของไทย (หอสมุดแห่งชาติ, 2540)

หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ พบว่ามีกฎหมายสำหรับการรวบรวมและสงวนรักษาสิ่งพิมพ์ของประเทศฟิลิปปินส์ คือ พระราชกฤษฎีกาประธานาธิบดี หมายเลข 812 (Presidential Decree 812) ซึ่งประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2518 (National Library of Philippines, 2008)

หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย พบว่ามีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการสงวนรักษาหนังสือ (The Preservation of Books Act 1966) ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย เมื่อ พ.ศ. 2509 พร้อมกับการริเริ่มจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติขึ้นเพื่อให้

เป็นหน่วยงานของชาติในการทำหน้าที่รวบรวมและสงวนรักษาสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ขึ้นในประเทศ ปัจจุบันใช้พระราชบัญญัติการฝากวัสดุห้องสมุด พ.ศ. 2529 (Deposit of Library Material Act 1986 (Act 331) (National Library of Malaysia, 2020)

หอสมุดแห่งชาติเมียนมา พบว่ามีการประกาศใช้กฎหมายการจดทะเบียนผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ พ.ศ. 2507 (The Printers and Publishers Registration Law 1964) เพื่อรวบรวมสิ่งพิมพ์ในประเทศเมียนมา และปัจจุบันใช้กฎหมายผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ พ.ศ. 2557 (Printing and Publishing Law 2014) (National Library of Myanmar, 2015) อย่างไรก็ตาม หอสมุดแห่งชาติเมียนมากำลังดำเนินการเสนอร่างกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งครอบคลุมการรวบรวมสิ่งพิมพ์ของประเทศเมียนมาด้วย (Oo, 2019)

หอสมุดแห่งชาติลาว พบว่าเคยมีกฎหมายลักษณะนี้ตั้งแต่ยังเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส ต่อมาได้มีการร่างกฎหมายโดยอิงจากกฎหมายเดิมของฝรั่งเศสที่บัญญัติไว้เมื่อ พ.ศ. 2470 - 2471 (บัวไซ เฟ็งพระจันทร์, 2540) และปัจจุบันหอสมุดแห่งชาติลาวใช้การรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศจากกฎหมายห้องสมุดลาว ซึ่งประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2555 (National Library of Laos, 2021)

หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม พบว่ามีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการได้รับและรวบรวมผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมในแถบอินโดจีน เมื่อ พ.ศ. 2465 และมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติอีกหลายฉบับเพื่อให้ครอบคลุมการรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ ปัจจุบันใช้กฎหมายการพิมพ์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555 (Publishing Law number 19/2012/QH13) (National Library of Vietnam, 2021; Nga, 2019)

หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ พบว่าใช้กฎหมายนี้ร่วมกับพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. 2538 (National Library Board Act 1995/ Chapter 197, No. 5 of 1995, Part II Section 10) โดยบังคับใช้ในหมวด 10 เกี่ยวกับการดำเนินการตามหน้าที่ Legal Deposit ของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (National Library of Singapore, 2021) และมีการปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อ พ.ศ. 2562 เพื่อให้หอสมุดแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมสิ่งพิมพ์ดิจิทัลและจัดเก็บรักษาเว็บถาวรของสิงคโปร์ได้ตามกฎหมาย (Tan, 2019)

หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย ประกาศใช้พระราชบัญญัติการได้รับและรวบรวมสิ่งพิมพ์ หมายเลข 4 (Legal Deposit Act No. 4, 1990) เมื่อ พ.ศ. 2533 และข้อบังคับหมายเลข 70 (Regulation No. 70, 1991) ประกาศบังคับใช้เมื่อ พ.ศ. 2534 เพื่อให้อำนาจหอสมุดแห่งชาติในการรวบรวมสิ่งพิมพ์และงานอื่น ๆ ที่ผลิตในประเทศอินโดนีเซีย (National Library of Indonesia, 2014) ปัจจุบันใช้กฎหมายที่ปรับปรุงจากพระราชบัญญัติ หมายเลข 4 คือ พระราชบัญญัติการได้รับและ

รวบรวมสิ่งพิมพ์ หมายเลข 13 (Legal Deposit Act No.13, 2018) ซึ่งประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2561 (Fitriani, 2019)

กฎหมายเพื่อการรวบรวมสิ่งพิมพ์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติในด้านการสนับสนุนพันธกิจด้านการสงวนรักษาททรัพยากรสารสนเทศมรดกภูมิปัญญาของชาติ ด้วยการเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้เพื่อการรวบรวมและจัดททรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งเป็นภารกิจหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติในการเป็นศูนย์กลางการรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภทที่ผลิตขึ้นในประเทศตามกฎหมาย ผ่านทางหน้าที่ Legal Deposit ของหอสมุดแห่งชาติ ดังผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนที่แสดงให้เห็นว่ากฎหมายนี้มีความสำคัญด้วยการให้อำนาจหอสมุดแห่งชาติในการรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศมรดกภูมิปัญญาของชาติ ดังนี้

“...พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ เป็นเครื่องมือหลักที่ทำให้เราสามารถรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศมรดกภูมิปัญญาของชาติได้อย่างครบถ้วน...” (กนกอร ศักดาเดช, 2562)

“...Key legislations which set out the library’s mandate and directly affect the library operations: Major Legal Deposit legislation: In 1946, President Ho Chi Minh signed the Decree on legal deposit of Vietnamese cultural products. According to the decree, all Publishing and Printing Houses must submit new publications to the National Library...” (Nga, 2019)

“ ... Amended NLB Act to empower the National Library to collect digital publications for Legal Deposit and archive all Singapore websites take effect on 31 January 2019...” (Tan, 2019)

3) กฎหมายห้องสมุด (Library Law) จากการศึกษาพบว่ามีหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 2 แห่ง ที่มีกฎหมายห้องสมุดซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติลาว และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย โดยหอสมุดแห่งชาติลาว ประกาศใช้กฎหมายห้องสมุด (Library Law) เมื่อ พ.ศ. 2555 โดยกฎหมายห้องสมุดกำหนดมาตรฐานแห่งชาติของห้องสมุดและให้อำนาจหน้าที่แก่หอสมุดแห่งชาติลาวในการพัฒนาห้องสมุดอื่น ๆ รวมถึงบทบาทหน้าที่ในการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาของชาติ (National Library of Laos, 2021)

หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย ประกาศใช้พระราชบัญญัติห้องสมุด 2550 (Library Act 2007 หรือ Undang-Undang Number 43 Year 2007) เมื่อพ.ศ. 2550 โดยกฎหมายนี้ กำหนดให้หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียมีบทบาทและหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาห้องสมุดของ

ประเทศอินโดนีเซีย โดยทำหน้าที่กำหนดนโยบายการพัฒนาห้องสมุดและนวัตกรรมห้องสมุด รวมถึงการกำกับดูแลในการนำนโยบายไปใช้ การติดตาม ประเมินผล และการรายงาน ซึ่งครอบคลุมห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดเฉพาะ นอกจากนี้ยังกำหนดหน้าที่ในด้านอื่น ๆ ได้แก่ การเป็นคลังสิ่งพิมพ์ของชาติและห้องสมุดเพื่อการอนุรักษ์ สนับสนุนการวิจัย เป็นศูนย์กลางในค้นคว้าการอ้างอิง และเป็นศูนย์กลางเครือข่ายห้องสมุดของประเทศอินโดนีเซีย (National Library of Indonesia, 2021) ทั้งนี้การกำหนดอำนาจหน้าที่ของกฎหมายทำให้หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียสามารถดำเนินการตามภารกิจในการพัฒนา งานที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดในประเทศอินโดนีเซียให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Fitriani, 2019) ดังจะเห็นได้จากผลการสัมภาษณ์ว่ากฎหมายห้องสมุดได้ให้อำนาจแก่หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียหลายประการในการพัฒนาระบบห้องสมุดของประเทศ ดังนี้

“...As an institution, NLI has a law that give it the power to developing libraries throughout Indonesia. The law is *Undang-Undang* Number 43 Year 2007 about library. This law is equipped with Government Regulations Number 24 Year 2014 about the implementation of *Undang-Undang* Number 43 Year 2007 about library. Government Regulations Number 24 Year 2014 mandates the issuance of 6 NLI head regulations in the form of guidelines and technical instruction on library labor standards, library national standards, registration and awarding of ancient texts, procedures for storing and using special collections, procedures for selecting library council members, organization and working arrangements of the board and library council secretary, and the accolades of reading culture. In *Undang-Undang* Number 43 Year 2007 mandates that schools allocate a school budget of at least 5% of the school operational budget...” (Fitriani, 2019)

กล่าวโดยสรุป กฎหมายเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ เนื่องจากเป็นสิ่งที่กำหนดสภาพภาพ โครงสร้างการบริหาร อำนาจหน้าที่ และการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติ ให้อำนาจในการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมถึงอำนาจหน้าที่ในการพัฒนากิจการที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดอื่น ๆ ในประเทศ โดยเมื่อพิจารณาจากความก้าวหน้าของหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ต่างมีกฎหมายหลัก คือ กฎหมายหอสมุดแห่งชาติ ที่ใช้ในการจัดตั้งและดำเนินงาน

อย่างไรก็ตามนอกจากกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีข้อค้นพบว่า หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์เป็นหอสมุดแห่งชาติเดียวในอาเซียนที่มีการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบ

วิชาชีพบรรณารักษ์ (The Philippines Librarianship Act 2003) โดยมีข้อกำหนดให้บรรณารักษ์ ผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด จะต้องมิใช่ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์

จากข้อมูลดังกล่าว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน หอสมุดของประเทศสมาชิกอาเซียน ปรากฏดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

กฎหมาย	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
กฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act)	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	2	22.2
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวม สิ่งพิมพ์ (Legal Deposit Act)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
กฎหมายห้องสมุด (Library Law)	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	2	22.2
กฎหมายการประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์ (Librarianship Act)	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	1	11.1

ตารางที่ 4.3 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวม สิ่งพิมพ์ (Legal Deposit Act) หอสมุดแห่งชาติที่มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act) มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ หอสมุดแห่งชาติที่มีกฎหมายห้องสมุด (Library Law) มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติลาว และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย และหอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์เป็นแห่งเดียวที่มี กฎหมายการประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์ (Librarianship Act)

1.2.2 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าหอสมุดแห่งชาติ ของประเทศสมาชิกอาเซียนทุกแห่งมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนางานห้องสมุด โดยหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นหอสมุดแห่งชาติแห่งแรกในอาเซียนที่มีการนำเทคโนโลยี สารสนเทศเข้ามาใช้ในการพัฒนางานห้องสมุด เมื่อ พ.ศ. 2503 (National Library of Singapore, 2020) รองลงมา คือ หอสมุดแห่งชาติไทย (พ.ศ. 2517) หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย (พ.ศ. 2521) หอสมุด แห่งชาติอินโดนีเซีย (พ.ศ. 2524) หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม (พ.ศ. 2529) หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา

(พ.ศ.2536) หอสมุดแห่งชาติลาว (พ.ศ. 2542) หอสมุดแห่งชาติเมียนมา (พ.ศ. 2545) และหอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ (พ.ศ. 2546) ตามลำดับ (National Library of Indonesia, 2021; National Library of Cambodia, 2020; National Library of Malaysia, 2020; Lixin & Aye, 2016) โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาใช้ในระยะแรกนั้นเพื่อพัฒนางานเทคนิคห้องสมุดในด้านการลงรายการด้วยระบบคอมพิวเตอร์ การจัดทำบรรณานุกรม การจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติ ต่อมาจึงขยายไปยังงานบริการห้องสมุดด้วยการให้บริการระบบการสืบค้นบรรณานุกรมออนไลน์ และการบริการฐานข้อมูลออนไลน์

ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาขึ้นอย่างกว้างขวาง และมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของประชาชนมากขึ้นในทุกด้าน หอสมุดแห่งชาติจึงได้มีความพยายามในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานห้องสมุดที่หลากหลาย รวมทั้งการสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัล และการให้บริการห้องสมุดดิจิทัล เพื่อการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างสะดวกรวดเร็วของผู้ใช้บริการได้จากทุกที่ทุกเวลา รวมถึงการบริหารจัดการและการออกแบบบริการของห้องสมุดเพื่อให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลกับพฤติกรรม การอ่านที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ใช้บริการ (Tan, 2019) ดังปรากฏจากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ดังนี้

“...Technological developments that change the lifestyles and reading habits of library users, such as the high penetration of mobile usage also guides the way the National Library is structured...” (Tan, 2019)

“...การย่างก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 2 ของหอสมุดแห่งชาติจนถึงปี 2561 โดย 10 ปีที่ผ่านมาได้มีการปรับเปลี่ยนหลายอย่าง เน้นการทำของเดิมให้ดียิ่งขึ้น กับการนำเทคโนโลยีที่เป็นเทรนด์มาเติมเต็ม เช่น Smart Library มีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศแบบออนไลน์มาให้บริการ สิ่งนี้ส่งผลกับประชาชนโดยตรง เนื่องจากประชาชนสามารถเข้าถึงได้จากทุกที่ทุกเวลา...” (กนกอร ศักดาเดช, 2562)

จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญและขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัล นอกจากนี้ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าหอสมุดแห่งชาติของตนมีแนวโน้มในการพัฒนาห้องสมุดในด้านต่าง ๆ โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ ดังปรากฏจากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ ดังนี้

“...National Library Singapore will continue to leverage on data and technology to make our collections more accessible and strengthen the Singapore identity by connecting people to Singapore’s history and heritage...” (Tan, 2019)

“...As the vision of the National Library of Myanmar is “to be a center of Myanmar literary heritage”, it collected and maintained ancient manuscript collections throughout the country. The National Library is cooperating with Pali Text Society for preservation project of ancient manuscripts by digitizing of important texts of palm-leaf manuscripts...” (Oo, 2019)

“...The create a library infrastructure across the country, the public has access to information in research studies throughout the libraries to be sustainable, modern, able to be Regional and International. Increasing the role of the National Library for Society is recognized in the development of personnel, with the knowledge of the ability to develop themselves and the modern Era of Digital Media...” (Yangnouvong, 2019)

“...Promoting the application of information technology, strengthening the construction of information technology infrastructure, equipping modern equipment, expanding the ability to integrate and share data with libraries nationwide, striving to create a national digital collection, gradually contributing to the development of Viet Nam’s digital content industry. Providing an equal environment and opportunities to access and effectively exploit digital resources for all Vietnamese people...” (Nga, 2019)

“...Increasing diversification and quality of ICT-based library services...”
(Fitriani, 2019)

“...คู่มือทางและแนวโน้มของเทรนดและเทคโนโลยีว่าแต่ละปีเป็นอย่างไร หอสมุดแห่งชาติต้องพร้อมปรับตัวตามกระแส ขอมรับความเปลี่ยนแปลง โดยไม่ทิ้งของเก่า พัฒนารูปแบบการบริการที่ผสมผสานให้ได้อย่างลงตัว...” (กนกอร ศักดาเดช, 2562)

“...Provide researching access to electronic documents through digital library...”
(Vilbolla, 2019)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่มีข้อค้นพบว่าหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนมีการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และแผนพัฒนาห้องสมุด โดยบูรณาการยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาห้องสมุดดิจิทัล หรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ไว้ด้วย ผลการวิเคราะห์ด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ปรากฏดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 การจัดทำแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียน

หอสมุดแห่งชาติ	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
การจัดทำแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ											
หอสมุดแห่งชาติที่มีการจัดทำแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8	88.8
ประเภทของแผนพัฒนาฯ											
แผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1
แผนพัฒนาห้องสมุดที่บูรณาการยุทธศาสตร์ร่วมกับแผนพัฒนาห้องสมุดดิจิทัลหรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	7	77.7

ตารางที่ 4.4 พบว่าหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 8 แห่ง (ร้อยละ 88.8) โดยส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนพัฒนาห้องสมุดที่บูรณาการยุทธศาสตร์ร่วมกับแผนพัฒนาห้องสมุดดิจิทัลหรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ไว้ด้วยจำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 77.7) และมีหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเพียงแห่งเดียวที่มีแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรง

1.2.3. ด้านเครือข่ายและความร่วมมือ พบว่าเครือข่ายและความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนในการบริหารงานและดำเนินงานร่วมกันในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ โดยการเป็นสมาชิกสมาคมหรือองค์กรทางวิชาชีพระดับชาติ และระดับภูมิภาค โดยหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนและสมาคมห้องสมุดของแต่ละประเทศได้ร่วมกันก่อตั้งสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Congress of Southeast Asian Librarians : CONSAL) เมื่อ พ.ศ. 2513 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีสำหรับบรรณารักษ์ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการเจรจาและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในการพัฒนาวิชาชีพด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในการก่อตั้งระยะแรก ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างสมาคมห้องสมุดแห่งสิงคโปร์และมาเลเซีย ขณะนั้นยังใช้ชื่อว่า การประชุมบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสมาชิกหลัก จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย (Nasir, 2018) การประชุมครั้งแรกจัดขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์ระหว่างวันที่ 14 - 16 สิงหาคม พ.ศ. 2513 การดำเนินงานที่สำคัญในช่วงนี้คือการจัดตั้งศูนย์วารสารระหว่างชาติแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (International Standard Serial Number Regional Center for Southeast Asia) ซึ่งดำเนินการก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2519 เพื่อควบคุมสิ่งพิมพ์ประเภทวารสารในระดับภูมิภาค โดยจัดให้มีการบันทึกข้อมูลวารสารที่ดำเนินการอยู่ในประเทศนั้น ๆ ภายใต้อบบแบบเดียวกัน และให้มีแหล่งรวมข้อมูลวารสารในภูมิภาค เพื่อผู้ใช้ข้อมูลวารสารสามารถค้นหาสิ่งที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว โดยหอสมุดแห่งชาติไทยได้รับมอบหมายให้เป็นที่ทำการศูนย์แห่งภูมิภาค ๆ เพื่อส่งต่อไปกับศูนย์กลาง ตลอดจนทำหน้าที่ควบคุมบรรณานุกรมให้เป็นไปตามแนวกำหนดและมาตรฐานสากล (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548)

ต่อมาภายหลังได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อจาก การประชุมบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Congress of Southeast Asian Librarians : CONSAL) เมื่อ พ.ศ. 2521 ในการประชุมบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 4 ที่กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย โดยประเทศอื่น ๆ ของสมาชิกอาเซียนได้เข้าร่วมสมทบภายหลัง ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม เข้าร่วมใน พ.ศ. 2539 กัมพูชา ลาว และเวียดนามเข้าร่วมใน พ.ศ. 2543 และเมียนมาเข้าร่วมเป็นประเทศสุดท้ายใน พ.ศ. 2546 (Nasir, 2018)

ภายใต้การดำเนินงานของสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกิดความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนระหว่างกันหลายด้าน โดยใน พ.ศ. 2542 สมาคมห้องสมุดสิงคโปร์ได้จัดทำเว็บไซต์ของสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อนำเสนอข่าวสาร บทบรรณาธิการ และบทวิเคราะห์การพัฒนาห้องสมุดระดับภูมิภาค โดยมีการจัดประชุมทุก 3 ปี และผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ เพื่อนำเสนอข้อมูลความก้าวหน้าในการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติของ

ประเทศสมาชิกแต่ละแห่ง และนำเสนอโครงการความร่วมมือที่น่าสนใจระหว่างกัน จากการประชุมทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในด้านต่าง ๆ และเกิดโครงการความร่วมมือระหว่างหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนที่สำคัญหลายโครงการ เช่น โครงการห้องสมุดดิจิทัลอาเซียน (ASEAN Digital Library) ได้รับการสนับสนุนโดยคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยวัฒนธรรมและข้อมูล (COCID) เริ่มดำเนินการใน พ.ศ. 2557 เป็นการเชื่อมโยงข้อมูลดิจิทัลระหว่างระบบห้องสมุดดิจิทัลอาเซียนกับระบบห้องสมุดดิจิทัลของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียนรวมเข้าไว้ด้วยกันสำหรับให้เป็นแหล่งข้อมูลมรดกทางภูมิปัญญาของภูมิภาคอาเซียนในรูปแบบดิจิทัลได้แก่ หนังสือทั่วไป หนังสือหายาก เอกสารต้นฉบับ รูปภาพ แผนที่ หนังสือพิมพ์ วารสาร ไฟล์เสียง วิดีทัศน์ และข้อมูลอื่น ๆ (ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตน์เคหกาล, 2563 ; ASEAN Digital Library, 2021) นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การร่วมกันพัฒนามาตรฐานการจัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติ การแลกเปลี่ยนบุคลากรและฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศ และการประชุมสัมมนาวิชาการ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่ามีความร่วมมือในคณะผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติเอเชียและโอเชียเนีย (The Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania, CDNLAO) โดยเริ่มจัดการประชุมครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2522 เป็นการประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ของการดำเนินงานหอสมุดแห่งชาติและการพัฒนาวิชาชีพห้องสมุดที่มีความสนใจร่วมกัน ส่งเสริมการแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศและข้อมูลอื่น ๆ ภายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาห้องสมุดอื่น ๆ ในเอเชียและโอเชียเนีย โดยหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนทุกแห่งเป็นสมาชิกของคณะผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติเอเชียและโอเชียเนีย (CDNLAO, 2021)

อย่างไรก็ตาม นอกจากการเป็นสมาชิกสมาคมหรือองค์กรทางวิชาชีพระดับชาติและระดับภูมิภาคแล้ว พบว่าหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนบางแห่ง ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติลาว และหอสมุดแห่งชาติเมียนมา มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรระหว่างประเทศ องค์กรเอกชนเพื่อสาธารณประโยชน์ (NGO) และมูลนิธิต่างๆ โดยส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากรสารสนเทศ วัสดุ และครุภัณฑ์ต่าง ๆ แก่หอสมุดแห่งชาติเพื่อใช้ในการดำเนินงานและพัฒนาห้องสมุด รวมถึงการส่งเสริมการฝึกอบรมทักษะทางวิชาชีพให้กับบุคลากร องค์กรและหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ ได้แก่ องค์กรการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) องค์กรสหประชาชาติ (United Nations) มูลนิธิเอเชีย และมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (จันลี พวงสุเกด, 2544; บัวไข เพ็งพระจันทร์, 2540; National Library of Cambodia, 2021; National Library of Myanmar, 2020)

นอกจากนี้ จากการศึกษาที่มีข้อค้นพบว่า หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ เป็นหอสมุดแห่งชาติเดียวในอาเซียนที่มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือในระดับชาติที่เข้มแข็งทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายพันธมิตรจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมสร้างสรรค์การบริการให้มีความหลากหลาย และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้อาสาสมัครห้องสมุด ซึ่งเกิดจากคนในชุมชนของสิงคโปร์ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและร่วมดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องสมุด สร้างความตระหนักในเรื่องสำนักชุมชนของสิงคโปร์แก่คนในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครจากชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อชุมชนอย่างแท้จริงและยั่งยืน รวมทั้งเครือข่ายความร่วมมืออื่น ๆ ในระดับสากล ซึ่งปรากฏสะท้อนผ่านความสำเร็จของการบริหารจัดการและการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (National Library of Singapore, 2021; National Library Board of Singapore, 2011 - 2017)

ตอนที่ 2 การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

ผลการวิเคราะห์การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนครอบคลุมใน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงาน การพัฒนาคลัสเตอร์ การบริการและกิจกรรม และเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารงาน ครอบคลุมพันธกิจ วิสัยทัศน์ โครงสร้างการบริหารงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ และรางวัลและเกียรติคุณ ปรากฏดังตารางที่ 4.5 - 4.12

ตารางที่ 4.5 พันธกิจหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

พันธกิจ	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
การเป็นผู้นำด้านห้องสมุดและวิชาชีพ	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1
การพัฒนาบุคลากร											
การฝึกอบรมด้านวิชาชีพและพัฒนาบุคลากร	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	6	66.6
การกำหนดมาตรฐานทางวิชาชีพ	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	3	33.3
การศึกษาและวิจัยด้านห้องสมุด	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	2	22.2

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

พันธกิจ	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ											
การจัดการและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การจัดทำและเผยแพร่บรรณานุกรมแห่งชาติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การบริการและเผยแพร่สารสนเทศ											
การอ่าน คั่นคว่ำ และอ้างอิง	-	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	6	66.6
การสนับสนุนการศึกษาวิจัย	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	4	44.4
การแลกเปลี่ยนและยืมระหว่างห้องสมุด	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	2	22.2
การส่งเสริมการอ่าน	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-	6	66.6
การส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	-	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-	5	55.5
การบริการ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	-	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	4	44.4
เป็นศูนย์กลางกำหนดเลข ISBN ISSN ISMN	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	7	77.7
การสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
เครือข่ายและความร่วมมือ											
ศูนย์กลางเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานระดับชาติ	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	4	44.4
ศูนย์กลางเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานระดับนานาชาติ	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	2	22.2
การพัฒนาบุคคลและสร้างแรงบันดาลใจ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
รวม	8	12	5	9	12	9	7	10	8	9	100.00

* ข้อมูลด้านพันธกิจของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียนที่ปรากฏบนเว็บไซต์ ณ เดือน ตุลาคม 2564

ตารางที่ 4.5 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีพันธกิจด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ในการจัดการและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ การจัดทำและเผยแพร่บรรณานุกรมแห่งชาติ และการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศ รองลงมา คือ ด้านการบริการและเผยแพร่สารสนเทศ ในการเป็นศูนย์กลางกำหนดเลขมาตรฐานสากล ISBN, ISSN และ ISMN

จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 77.7) และมีข้อค้นพบว่าหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นแห่งเดียวที่มีพันธกิจด้านการเป็นผู้นำห้องสมุดและวิชาชีพ และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีพันธกิจด้านการพัฒนาบุคคลและสร้างแรงบันดาลใจ

ตารางที่ 4.6 วิสัยทัศน์หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

วิสัยทัศน์	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
หอสมุดแห่งชาติที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	6	66.6
ด้านการเป็นผู้นำห้องสมุดและวิชาชีพ										2	22.2
ผู้นำด้านห้องสมุดและการบริการระดับโลก	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1
ผู้นำด้านห้องสมุด	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	1	11.1
ด้านการดำเนินงานห้องสมุด										4	44.4
การรวบรวมและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	2	22.2
การบริการ	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	4	44.4
สิ่งอำนวยความสะดวกห้องสมุด	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	1	11.1
ด้านชุมชน บุคคล และสังคม										2	22.2
การสร้างผู้อ่านตลอดชีวิต	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
การสร้างชาติ ประเทศและสังคมแห่งความรู้	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	2	22.2
รวม	-	2	3	2	2	-	-	3	1	9	100

* ข้อมูลวิสัยทัศน์ของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียนที่ปรากฏบนเว็บไซต์ ณ เดือน ตุลาคม 2564

ตารางที่ 4.6 พบว่าหอสมุดแห่งชาติที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ มีจำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) และหอสมุดแห่งชาติกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติลาว และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม ไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ โดยหอสมุดแห่งชาติที่มีวิสัยทัศน์ด้านการดำเนินงานห้องสมุด ที่มุ่งเน้นด้านการบริการ มีจำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 44.4) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติเมียนมา การรวบรวมและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย และหอสมุดแห่งชาติเมียนมา และในด้านชุมชน บุคคล และสังคม ในการสร้างชาติ ประเทศ และสังคมแห่งความรู้ มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นหอสมุดแห่งชาติแห่งเดียวที่มีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นด้านการพัฒนาชุมชน บุคคล และสังคม และหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นแห่งเดียวที่มีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นการเป็นผู้นำด้านห้องสมุดและบริการในระดับโลก และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียมุ่งเน้นการเป็นผู้นำด้านห้องสมุด

ตารางที่ 4.7 โครงสร้างการบริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

โครงสร้างการบริหาร	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
สถานภาพ											
หน่วยงานของรัฐบาล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
องค์กรอิสระ	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	3	33.3
กรม	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1
กอง/สำนัก	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-	5	55.5
สังกัด											
กระทรวงวัฒนธรรม	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	6	66.6
กระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
การกำกับดูแลของประธานาธิบดี	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	2	22.2
มีคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
ห้องสมุดในการกำกับดูแล											
ห้องสมุดประชาชน (Public Library)	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	1	11.1
ห้องสมุดชนบท (Rural Library)	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1
มีหอสมุดแห่งชาติสาขา	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	3	33.3
การจัดโครงสร้างองค์กร											
โครงสร้างตามหน้าที่การงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ผู้บริหาร											
อธิบดี	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1
ผู้อำนวยการ	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	8	88.8

ตารางที่ 4.7 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล และมีสถานภาพแตกต่างกัน ส่วนใหญ่มีสถานภาพระดับกองและสำนัก จำนวน 5 แห่ง (ร้อยละ 55.5) รองลงมา มีสถานภาพเป็นองค์การอิสระ จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) และหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นแห่งเดียวที่มีสถานภาพระดับกรม

ด้านสังกัดพบว่าหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย หอสมุดแห่งชาติเมียนมา หอสมุดแห่งชาติลาว และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม รองลงมาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานาธิบดี จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นแห่งเดียวที่สังกัดกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ ด้านผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ พบว่าส่วนใหญ่มีผู้บริหารระดับผู้อำนวยการ จำนวน 8 แห่ง (ร้อยละ 88.8) และหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นแห่งเดียวที่มีผู้บริหารระดับอธิบดี

ด้านโครงสร้างการบริหารพบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งจัดโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่ การงาน และพบว่าหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นแห่งเดียวที่มีคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติที่กำกับดูแลห้องสมุดอื่น มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์กำกับดูแลห้องสมุดประชาชน และหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียกำกับดูแลห้องสมุดชนบท และหอสมุดแห่งชาติที่มีหอสมุดแห่งชาติสาขา มีจำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติลาว และหอสมุดแห่งชาติเมียนมา

ตารางที่ 4.8 งบประมาณหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

งบประมาณ	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
การจัดสรรจากรัฐบาล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การระดมทุนจากภายนอก	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	3	33.3

ตารางที่ 4.8 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล และมีหอสมุดแห่งชาติที่มีรายได้จากแหล่งอื่น โดยการระดมทุนจากภายนอก จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติลาว หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

ตารางที่ 4.9 บุคลากรหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

บุคลากร	หอสมุดแห่งชาติ								
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
บุคลากรวิชาชีพ	-	75	60	125	30	-	147	158	-
บุคลากรสายสนับสนุน	-	87	62	351	43	-	29	852	-
รวม	24	162	122	476	73	39	176	1,010	1,033

* ข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินงานของประเทศสมาชิการประชุมผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติภูมิภาคเอเชียและโอเชียเนีย ประจำปี 2562 และจากเว็บไซต์หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ณ วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

ตารางที่ 4.9 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีบุคลากรประกอบด้วยบุคลากรวิชาชีพด้านห้องสมุดและบุคลากรสายสนับสนุน โดยหอสมุดแห่งชาติประเทศอินโดนีเซียมีบุคลากรมากที่สุด จำนวน 1,033 คน และหอสมุดแห่งชาติกัมพูชามีบุคลากรน้อยที่สุด จำนวน 24 คน

ตารางที่ 4.10 อาคารสถานที่หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

อาคารสถานที่	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
ลักษณะอาคาร											
เป็นเอกเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
รูปแบบสถาปัตยกรรม											
สถาปัตยกรรมชาติประยุกต์	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	3	33.3
สถาปัตยกรรมสมัยใหม่	-	✓	✓	-	✓	-	-	✓	✓	5	55.5
สถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	✓	4	44.4

ตารางที่ 4.10 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีอาคารเป็นเอกเทศ และส่วนใหญ่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ จำนวน 5 แห่ง (ร้อยละ 55.5) รองลงมาในรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล (สถาปัตยกรรมอาณานิคม) จำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 44.4) และมีรูปแบบสถาปัตยกรรมชาติประยุกต์ จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติลาว

ตารางที่ 4.11 การสื่อสารและประชาสัมพันธ์หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

การสื่อสารและประชาสัมพันธ์	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
เว็บไซต์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
สื่อสังคมออนไลน์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
เฟซบุ๊ก (Facebook)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ทวิตเตอร์ (Twitter)	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	6	66.6
อินสตาแกรม (Instagram)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
รายงานประจำปีออนไลน์	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	5	55.5
ข่าวสารห้องสมุดออนไลน์	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	5	55.5
การจัดนิทรรศการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การจัดนิทรรศการออนไลน์	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	5	55.5
การจัดกิจกรรมภายในห้องสมุด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การจัดกิจกรรมสัญจร (Roadshow)	-	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	6	66.6
การนำชมห้องสมุด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100

ตารางที่ 4.11 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ การจัดนิทรรศการ การจัดกิจกรรมภายในห้องสมุด และการนำชมห้องสมุด และมีการจัดกิจกรรมสัญจร จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) การจัดนิทรรศการ การจัดทำรายงานประจำปี และข่าวสารห้องสมุดโดยเผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์ จำนวน 5 แห่ง (ร้อยละ 55.5)

ตารางที่ 4.12 รางวัลและเกียรติคุณหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

รางวัลและเกียรติคุณ	หอสมุดแห่งชาติ								จำนวน	ร้อยละ	
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์			อินโดนีเซีย
ระดับชาติ											
ด้านนวัตกรรม	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
ด้านการบริการ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
ด้านการควบคุมคุณภาพการบริการ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
ด้านบุคลากร	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
ด้านรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	1	11.1
ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรม	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	1	11.1
ด้านอาคารห้องสมุดสีเขียว	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
ระดับภูมิภาค											
ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมา											
ใช้ในการเปลี่ยนแปลงการ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
บริการห้องสมุด											

ตารางที่ 4.12 ด้านรางวัลและเกียรติคุณ พบว่าหอสมุดแห่งชาติที่ได้รับรางวัลและเกียรติคุณระดับชาติ มีจำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ ได้รับรางวัลระดับชาติมากที่สุด จำนวน 5 รางวัล ได้แก่ รางวัลด้านนวัตกรรม (Innovation Excellence Award 2001, 2016) รางวัลด้านการบริการ (Service Excellence Award 2009) รางวัลด้านการควบคุมคุณภาพการบริการ (Singapore Quality Award 2004, 2011; SQA with Special Commendation 2018) รางวัลด้านบุคลากร (People Excellence Award 2010) และรางวัลอาคารห้องสมุดสีเขียว (ASEAN Energy Efficiency Award 2007; Singapore Silver Award in the 2007 Universal Design Awards; Best Green Library 2022) หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียได้รับรางวัลด้านรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E - Government Award 2004, 2007) และหอสมุดแห่งชาติเวียดนามได้รับรางวัลด้านการเผยแพร่ด้านวัฒนธรรม (Independent Medal 2002, 2007)

ตารางที่ 4.13 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งจัดหาทรัพยากรสารสนเทศครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การได้รับตามกฎหมาย การจัดซื้อ การได้รับบริจาค และการแลกเปลี่ยน และมีทรัพยากรสารสนเทศครอบคลุมสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อโสตทัศนวัสดุ เอกสารต้นฉบับตัวเขียน และฐานข้อมูล ด้านคอลเล็กชันพิเศษพบว่าไม่มีเอกสารต้นฉบับตัวเขียนและหนังสือหายาก ด้านการจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศพบว่าทุกแห่งจัดหมวดหมู่ด้วยระบบทศนิยมดิวอี้

ตารางที่ 4.14 การสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

หอสมุดแห่งชาติ	การสงวนรักษาและอนุรักษ์									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
การสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศ											
การควบคุมทางกายภาพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การทำสำเนาด้วยไมโครฟิล์ม	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	8	88.8
การแปลงข้อมูลดิจิทัล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การกำหนดสิทธิ์ในการเข้าถึง	-	✓	-	✓	-	-	✓	✓	✓	5	55.5
การอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศ											
การซ่อมเนื้อกระดาษ	-	✓	-	✓	-	-	✓	✓	✓	5	55.5
การเย็บเล่ม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การอบฆ่าแมลง	-	✓	-	✓	-	-	✓	✓	✓	5	55.5

ตารางที่ 4.14 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการสงวนรักษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย วิธีการที่ใช้ในการสงวนรักษา ได้แก่ การควบคุมทางกายภาพและการแปลงข้อมูลดิจิทัล วิธีการอนุรักษ์ด้วยวิธีการเย็บเล่ม โดยหอสมุดแห่งชาติที่มีวิธีการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศทุกวิธีการ มีจำนวน 5 แห่ง (ร้อยละ 55.5) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย

2.3 ด้านการบริการและกิจกรรม ครอบคลุมประเภทของการบริการ ระบบสมาชิก และกิจกรรมของหอสมุดแห่งชาติ ปรากฏดังตารางที่ 4.15 - 4.16

ตารางที่ 4.15 การบริการของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียน

การบริการของหอสมุดแห่งชาติ	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
ประเภทของการบริการ											
บริการการอ่าน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
บริการยืม - คืน	✓	-	-	✓	-	✓	-	✓	-	4	44.4
บริการตอบคำถามช่วยค้นคว้า	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
บริการสำหรับสำนักพิมพ์	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	7	77.7
บริการบรรณานุกรมแห่งชาติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
บริการสำหรับเด็กและเยาวชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
บริการอินเทอร์เน็ตและ Wi-fi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
บริการผ่านออนไลน์/แอปพลิเคชัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
บริการยืมระหว่างห้องสมุด	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	3	33.3
บริการห้องสมุดเคลื่อนที่	-	-	-	✓	-	✓	-	✓	✓	4	44.4
บริการสำเนาเอกสาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
บริการด้านการสอนการรู้สารสนเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
วันทำการ											
วันจันทร์ - วันอาทิตย์	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	5	55.5
วันจันทร์ - วันศุกร์	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	2	22.2
วันอังคาร - วันอาทิตย์	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1
วันอังคาร - วันเสาร์	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	1	11.1
ระบบสมาชิก											
มีระบบสมาชิก	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	7	77.7
รายเดือน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รายปี	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	4	44.4
รายสามปี	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1	11.1
รายสิบปี	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	1	11.1
ตลอดชีพ	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	1	11.1

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

กิจกรรมของหอสมุดแห่งชาติ	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กำแพงเพชร	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
การจัดนิทรรศการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
กิจกรรมออนไลน์											
การเล่านิทาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การเสวนา/ การบรรยายและอภิปราย	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	✓	4	44.4
การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	✓	4	44.4
การจัดแสดงและแนะนำหนังสือใหม่	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	7	77.7
การจัดแสดงนิทรรศการ	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	✓	4	44.4
กิจกรรมเชิงรุก											
การบริการจัดส่งหนังสือถึงบ้าน	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	2	22.2
การขยายบริการ ยืม - คืน ผ่านตู้											
บริการหนังสือและจัดกิจกรรม ณ ศูนย์การค้า	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1
กิจกรรมส่งเสริมการอ่านผ่านห้องสมุดเคลื่อนที่	-	-	-	✓	-	✓	-	✓	✓	4	44.4
การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนออนไลน์	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	11.1

ตารางที่ 4.16 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบเผชิญหน้า ส่วนกิจกรรมออนไลน์ พบว่าทุกแห่งมีการจัดกิจกรรมเล่านิทาน รองลงมาคือ การจัดแสดงและแนะนำหนังสือใหม่ จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 77.7) หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นแห่งเดียวที่มีการจัดกิจกรรมทุกรูปแบบ และมีการเพิ่มช่องทางการบริการในเชิงรุกที่หลากหลาย โดยมีบริการจัดส่งหนังสือถึงบ้าน ให้บริการยืม - คืน ผ่านตู้บริการหนังสือและจัดกิจกรรมส่งเสริม ณ ศูนย์การค้า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านผ่านห้องสมุดเคลื่อนที่ และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนออนไลน์ของนักเรียน

2.4 ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ครอบคลุมการเป็นสมาชิกสมาคมและองค์กรทางวิชาชีพ เครือข่ายและความร่วมมือระดับชาติ ภูมิภาค และนานาชาติ และรูปแบบความร่วมมือปรากฏดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 การเป็นสมาชิกสมาคมและองค์กรทางวิชาชีพ และเครือข่ายความร่วมมือหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

หอสมุดแห่งชาติ											
การเป็นสมาชิกสมาคมและองค์กรทางวิชาชีพ เครือข่ายและความร่วมมือ	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกสมาคมและองค์กรทางวิชาชีพ											
CONSAL	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
CDNL-AO	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
IFLA	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	6	66.6
CDNL	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	6	66.6
เครือข่ายและความร่วมมือระดับชาติ											
สมาคมห้องสมุด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
หน่วยงานภาครัฐ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
สถาบันการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
สถานทูต	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
สำนักพิมพ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
หน่วยงานภาคเอกชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ระดับภูมิภาค											
CONSAL	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
CDNL - AO	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ระดับนานาชาติ											
IFLA	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	6	66.6
CDNL	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	6	66.6

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

การเป็นสมาชิกสมาคมและองค์กรทางวิชาชีพ เครื่องข่ายและความร่วมมือ	หอสมุดแห่งชาติ									จำนวน	ร้อยละ
	กัมพูชา	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เมียนมา	ลาว	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย		
รูปแบบความร่วมมือ											
การแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ความร่วมมือด้านห้องสมุดดิจิทัล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การแลกเปลี่ยนบุคลากร/ฝึกอบรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
การประชุม/สัมมนาทางวิชาการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100

ตารางที่ 4.17 พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งเป็นสมาชิกสมาคมและองค์กรทางวิชาชีพในระดับภูมิภาค ได้แก่ สภามรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (CONSAL) และสมาชิกผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติภูมิภาคเอเชียและโอเชียเนีย (CDNL - AO) ส่วนในระดับนานาชาติ เป็นสมาชิกสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมห้องสมุดและสถาบัน (IFLA) และสมาชิกผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติ (CDNL) จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) โดยมีหอสมุดแห่งชาติที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในระดับนานาชาติ จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติเมียนมา และหอสมุดแห่งชาติลาว

ด้านเครือข่ายและความร่วมมือในระดับชาติ พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีเครือข่ายและความร่วมมือกับสมาคมห้องสมุด ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ในประเทศ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา สถานทูตประเทศต่าง ๆ สำนักพิมพ์ และหน่วยงานภาคเอกชน ระดับภูมิภาค พบว่าทุกแห่งมีเครือข่ายและความร่วมมือกับสภามรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (CONSAL) และเครือข่ายคณะผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติภูมิภาคเอเชียและโอเชียเนีย (CDNL - AO) และในระดับนานาชาติพบว่าหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่มีเครือข่ายและความร่วมมือกับสมาชิกสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมห้องสมุดและสถาบัน (IFLA) และมีเครือข่ายความร่วมมือกับคณะผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติ (CDNL) จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) โดยหอสมุดแห่งชาติที่มีเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับและทุกประเภท มีจำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย

ด้านรูปแบบความร่วมมือ หอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีความร่วมมือระหว่างกันในด้าน
การแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศ ความร่วมมือด้านห้องสมุดดิจิทัล การแลกเปลี่ยนบุคลากรและ
ฝึกอบรม และการประชุมสัมมนาวิชาการด้านห้องสมุด

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน สรุปการวิจัย
อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและวิเคราะห์การบริหารงานหอสมุด
แห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 แหล่งข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสารและการวิจัย
เชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูลหลัก คือ เอกสารและผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน
ดังนี้

1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของ
ประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 9 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เมียนมา ลาว
เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 215 รายการ

2) ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน
จำนวน 9 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้บริหารสูงสุดของหอสมุดแห่งชาติ หรือผู้ที่ได้รับ
มอบหมาย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1) แบบบันทึก ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศ
สมาชิกอาเซียน และแบบบันทึกข้อมูลการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติจากเอกสารและเว็บไซต์หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน เก็บรวบรวม ณ พ.ศ. 2564

การบันทึกข้อมูลจากเอกสารที่คัดเลือก โดยบันทึกรายการข้อมูลบรรณานุกรมของเอกสารและข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาลงในแบบบันทึกข้อมูลด้านพัฒนาการและการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน หลังจากนั้นรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2) การสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 9 แห่ง ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า จำนวน 1 แห่ง และการจัดส่งแบบสัมภาษณ์ด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) จำนวน 8 แห่ง ได้รับแบบสัมภาษณ์กลับ จำนวน 7 แห่ง

1.2.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมได้จากแบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอตามประเด็นในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนา ตาราง และแผนภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การหาค่าร้อยละ และนำเสนอด้วยตารางประกอบการบรรยาย

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ด้านพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน พบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนมีหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 9 แห่ง ยกเว้นประเทศบรูไนดารุสซาลามที่ไม่มีหอสมุดแห่งชาติ

1) การก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน โดยหอสมุดแห่งชาติที่เก่าแก่ที่สุด คือ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ (พ.ศ. 2471) รองลงมาคือ หอสมุดแห่งชาติไทย (พ.ศ. 2476) และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม (พ.ศ. 2488) ตามลำดับ และหอสมุดแห่งชาติที่ก่อตั้งหลังสุด คือ หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย (พ.ศ. 2523)

ด้านการวางรากฐานการก่อตั้ง พบว่าหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่ได้รับการวางรากฐานการก่อตั้งโดยผู้ปกครองอาณานิคม มีจำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) นอกจากนี้ยังมีหอสมุดแห่งชาติที่ก่อตั้งโดยสถาบันกษัตริย์ จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย และหอสมุดแห่งชาติลาว และที่ก่อตั้งโดยรัฐบาลของประเทศ จำนวน 1 แห่ง (ร้อยละ 11.1) คือ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย

ด้านสถานภาพ พบว่าหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่คงสถานภาพเดิมตั้งแต่แรกก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 77.7) ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นกองและองค์กรอิสระในจำนวนที่เท่ากัน โดยมีสถานภาพเป็นกอง จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ

กัมพูชา หอสมุดแห่งชาติเมียนมา และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม หอสมุดแห่งชาติที่มีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระ จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย หอสมุดแห่งชาติที่มีสถานภาพเป็นกรม จำนวน 1 แห่ง (ร้อยละ 11.1) คือ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย ส่วนหอสมุดแห่งชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพบ่อยครั้งและมีสถานภาพที่ดีขึ้นตามพัฒนาการ มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย มีสถานภาพจากกองเป็นสำนัก และหอสมุดแห่งชาติลาว มีสถานภาพจากแผนกเป็นกอง

ด้านสังกัด พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการเปลี่ยนแปลงหรือโอนย้ายสังกัดตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบราชการของแต่ละประเทศ โดยส่วนใหญ่สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม มีจำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติประเทศกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย หอสมุดแห่งชาติเมียนมา หอสมุดแห่งชาติลาว และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม นอกจากนี้ยังพบว่ามีหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ที่ขึ้นตรงกับประธานาธิบดี ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นหอสมุดแห่งชาติเดียวที่มีสังกัดแตกต่าง โดยสังกัดกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ

2) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน พบว่ามีปัจจัยด้านกฎหมาย เทคโนโลยีสารสนเทศ และเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

ด้านกฎหมาย พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการดำเนินการโดยใช้กฎหมาย Legal Deposit เพื่อรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่ผลิตขึ้นในประเทศ และมีหอสมุดแห่งชาติที่มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act) และกฎหมายห้องสมุด (Library Law) ในจำนวนที่เท่ากัน โดยหอสมุดแห่งชาติที่มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติโดยตรง มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย ซึ่งจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act 1972) เมื่อ พ.ศ. 2520 และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board Act 1995) เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board) ในการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการระดับชาติเพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาระบบห้องสมุดของประเทศสิงคโปร์ และมีหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ที่มีกฎหมายห้องสมุด ซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติลาว และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนางานห้องสมุด โดยหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นหอสมุดแห่งชาติแห่งแรกในอาเซียนที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนางานห้องสมุด หอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่มี

แผนพัฒนาห้องสมุด โดยบูรณาการยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาห้องสมุดดิจิทัล หรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ไว้ด้วย จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 77.7) และมีหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเพียงแห่งเดียวที่มีแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรง

ด้านเครือข่ายความร่วมมือ พบว่าเครือข่ายและความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนในการบริหารงานและดำเนินงานร่วมกันในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ โดยการเป็นสมาชิกสมาคมหรือองค์กรทางวิชาชีพระดับชาติ และระดับภูมิภาคอาเซียน โดยหอสมุดแห่งชาติและสมาคมห้องสมุดของแต่ละประเทศ ได้ร่วมกันก่อตั้งสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Congress of Southeast Asian Librarians : CONSAL) ตั้งแต่ พ.ศ. 2513 กิจกรรมสำคัญคือ การจัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติ การจัดตั้งศูนย์วารสารระหว่างชาติแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โครงการห้องสมุดดิจิทัลอาเซียน (ASEAN Digital Library) ได้รับความสนับสนุนโดยคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยวัฒนธรรมและข้อมูล การแลกเปลี่ยนบุคลากรและฝึกอบรม และการประชุมสัมมนาวิชาการ และพบว่าหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นหอสมุดแห่งชาติแห่งเดียวที่มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือในระดับชาติที่เข้มแข็ง ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยเฉพาะในรูปแบบของอาสาสมัครห้องสมุดที่เกิดจากคนในชุมชนของสิงคโปร์ รวมทั้งเครือข่ายความร่วมมือในระดับสากล

1.3.2 ด้านบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

1) ด้านการบริหารงาน พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีพันธกิจและบทบาทในการจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ การจัดทำและเผยแพร่บรรณานุกรม และการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศ รองลงมาคือด้านการบริการและเผยแพร่สารสนเทศ จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 77.7) และมีข้อค้นพบว่าหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นแห่งเดียวที่มีพันธกิจและบทบาทด้านการเป็นผู้นำห้องสมุดและวิชาชีพ และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีพันธกิจและบทบาทด้านการพัฒนาบุคคล

ด้านวิสัยทัศน์ หอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) โดยมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและการดำเนินงานด้านการบริการ จำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 44.4) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติเมียนมา นอกจากนี้ยังพบว่ามีหอสมุดแห่งชาติที่มีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นการพัฒนาด้านชุมชน บุคคล และสังคม จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นแห่งเดียวที่มีวิสัยทัศน์ในการมุ่งเน้นการเป็นผู้นำด้านห้องสมุดและบริการในระดับโลก

ด้านโครงสร้างการบริหาร หอสมุดแห่งชาติทุกแห่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล และมีสถานภาพที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่มีสถานภาพระดับกองและสำนัก จำนวน 5 แห่ง (ร้อยละ 55.5) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติลาว หอสมุดแห่งชาติเมียนมาและหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม รองลงมาเป็นองค์กรอิสระ จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย และหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นแห่งเดียวที่มีสถานภาพระดับกรม ด้านผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติพบว่าส่วนใหญ่มีผู้บริหารระดับผู้อำนวยการ จำนวน 8 แห่ง (ร้อยละ 88.8) และหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นแห่งเดียวที่มีผู้บริหารระดับอธิบดี

ด้านสังกัด หอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติลาว หอสมุดแห่งชาติเมียนมา หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม รองลงมาขึ้นตรงกับประธานาธิบดี จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นแห่งเดียวที่สังกัดกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ และมีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ นอกจากนี้มีข้อค้นพบว่า มีหอสมุดแห่งชาติที่กำกับดูแลห้องสมุดอื่น ๆ จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 22.2) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย กำกับดูแลห้องสมุดชุมชน (Rural Library) และหอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ กำกับดูแลห้องสมุดประชาชน (Public Library) และหอสมุดแห่งชาติที่มีหอสมุดแห่งชาติสาขา มีจำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติลาว และหอสมุดแห่งชาติเมียนมา

ด้านงบประมาณ หอสมุดแห่งชาติทุกแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล และมีหอสมุดแห่งชาติที่มีรายได้จากแหล่งอื่น โดยการระดมทุนจากภายนอก จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติลาว หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

ด้านบุคลากร หอสมุดแห่งชาติที่มีจำนวนบุคลากรมากที่สุด คือ หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย รองลงมา คือ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ และหอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย ตามลำดับ และหอสมุดแห่งชาติที่มีบุคลากรน้อยที่สุด คือ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา

ด้านอาคารสถานที่ หอสมุดแห่งชาติมีอาคารเป็นเอกเทศ ส่วนใหญ่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ จำนวน 5 แห่ง (ร้อยละ 55.5) รองลงมาในรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล (สถาปัตยกรรมอาณานิคม) จำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 44.4) และมีหอสมุดแห่งชาติที่มีรูปแบบอาคารสถาปัตยกรรมชาติประยุกต์ โดยสะท้อนอัตลักษณ์ของชาติ จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติลาว

ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ หอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ โดยทุกแห่งใช้เฟซบุ๊กและอินสตาแกรม นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังมีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ได้แก่ การจัดกิจกรรมสัปดาห์ จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) และมีการเผยแพร่ผ่านรายงานประจำปีและข่าวสารห้องสมุดในรูปแบบออนไลน์ จำนวน 5 แห่ง (ร้อยละ 55.5)

ด้านรางวัลและเกียรติคุณ หอสมุดแห่งชาติที่ได้รับรางวัลและเกียรติคุณระดับชาติ มีจำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 33.3) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย และหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม และมีหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เพียงแห่งเดียวที่ได้รับรางวัลในระดับภูมิภาค โดยได้รับรางวัลด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริการของห้องสมุด

2) ด้านการพัฒนาคอลเล็กชัน ผลการวิจัยพบว่าหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนทุกแห่งมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศโดยได้รับตามกฎหมาย Legal Deposit ของแต่ละประเทศ และมีวิธีการจัดซื้อ และวิธีการอื่น ๆ เช่น การได้รับบริจาค และการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ระหว่างประเทศ ซึ่งครอบคลุมสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้านคอลเล็กชันพิเศษพบว่ามีการเอกสารต้นฉบับตัวเขียนและหนังสือหายาก การจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือทั่วไปใช้ระบบทศนิยมดิวอี้ และการสงวนรักษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศพบว่ามีการควบคุมทางกายภาพ โดยการควบคุมอุณหภูมิการจัดเก็บ การซ่อมอนุรักษ์ตัวเล่ม และการแปลงข้อมูลเป็นไฟล์ดิจิทัล

3) ด้านการบริการและกิจกรรม พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีบริการบรรณานุกรมแห่งชาติ และมีบริการการอ่านที่ให้บริการยืม - คืนทรัพยากรสารสนเทศเพื่อนำไปใช้นอกสถานที่ จำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 44.4) ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา หอสมุดแห่งชาติลาว หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ โดยมีการให้บริการในรูปแบบระบบสมาชิก และมีค่าสมาชิกรายปี

ด้านกิจกรรม หอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีการจัดกิจกรรมทั้งรูปแบบเผชิญหน้าและออนไลน์ เช่น การเล่านิทาน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และการจัดนิทรรศการออนไลน์ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นแห่งเดียวที่มีการเพิ่มช่องทางการบริการในเชิงรุกที่หลากหลาย โดยมีบริการจัดส่งหนังสือถึงบ้าน ให้บริการยืมหนังสือผ่านตู้บริการหนังสือในศูนย์การค้า ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนออนไลน์ของนักเรียนด้วยแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ออนไลน์ของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ และให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการรู้สารสนเทศกับผู้ใช้บริการ

4) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ พบว่าหอสมุดแห่งชาติทุกแห่งมีเครือข่ายความร่วมมือระดับชาติร่วมกับสมาคมห้องสมุดและหน่วยงานภาครัฐ ระดับภูมิภาคทุกแห่งเป็นสมาชิกสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (CONSAL) และเป็นสมาชิกคณะผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติภูมิภาคเอเชียและโอเชียเนีย (CDNLAO) ในระดับนานาชาติ หอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมห้องสมุดและสถาบัน (IFLA) และเป็นสมาชิกการประชุมผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติ (CDNL) จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.6) ด้านรูปแบบความร่วมมือ ทุกแห่งมีความร่วมมือในการพัฒนาห้องสมุดดิจิทัล มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนบุคลากรฝึกอบรม และการประชุมสัมมนาทางวิชาการ

1.3.3 ประเด็นที่น่าสนใจและเป็นความแตกต่างของหอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกอาเซียน ดังนี้

1) หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีสังกัดและโครงสร้างการบริหารงานที่แตกต่างจากหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระ สังกัดกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ และมีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติ มีพันธกิจและวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน และมีแผนพัฒนาห้องสมุดระยะยาวที่บูรณาการการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ขับเคลื่อนในการพัฒนาห้องสมุด มีบริการต้นแบบเชิงรุกหลากหลายที่เข้าถึงผู้คนทุกช่วงวัยและชุมชน รวมถึงแนวคิดในการขยายบริการห้องสมุดเชิงรุกไปยังสถานที่ในชุมชนที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ศูนย์การค้า มีการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้กับคนในชาติอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังเป็นห้องสมุดที่ได้รับรางวัลระดับชาติและภูมิภาคด้านนวัตกรรมการให้บริการห้องสมุด

2) หอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นหอสมุดแห่งชาติแห่งเดียวในอาเซียนที่มีสถานภาพระดับกรม มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติในการจัดตั้งและกำหนดอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน และกำกับดูแลห้องสมุดชุมชนของประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ยังมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการเป็นผู้นำด้านห้องสมุดและบริการในระดับโลก

3) หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์เป็นหอสมุดแห่งชาติที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศสมาชิกอาเซียน มีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานาธิบดีโดยตรง และกำกับดูแลระบบห้องสมุดประชาชนของประเทศ เป็นหอสมุดแห่งชาติเพียงแห่งเดียวในอาเซียนที่บรรณารักษ์ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์

4) หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย เป็นหอสมุดแห่งชาติที่ก่อตั้งลำดับสุดท้ายของประเทศสมาชิกอาเซียน มีกฎหมายห้องสมุด ซึ่งให้อำนาจหอสมุดแห่งชาติทำหน้าที่ในการพัฒนาห้องสมุดของอินโดนีเซีย ซึ่งครอบคลุมห้องสมุด โรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุด

ประชาชน และห้องสมุดเฉพาะ โดยทำหน้าที่กำหนดนโยบายการพัฒนาห้องสมุดและนวัตกรรมห้องสมุด รวมถึงการกำกับดูแลในการนำนโยบายไปใช้ การติดตาม ประเมินผล และการรายงาน

1.3.4 ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านต่าง ๆ เมื่อพิจารณาโดยรวม มีข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้

1) ด้านสถานภาพ สังกัด และโครงสร้างการบริหาร พบว่าโครงสร้างการบริหารของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากหอสมุดแห่งชาติอื่น ๆ ในอาเซียน โดยมีรูปแบบบริหารภายใต้คณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ การมีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระ และสังกัดกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ เนื่องจากสามารถกำหนดนโยบายการพัฒนาห้องสมุดได้ในระดับชาติ และมีความคล่องตัว รวมถึงการสังกัดภายใต้กระทรวงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศยังช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์นั้นมีความก้าวหน้าและสอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมดิจิทัลในปัจจุบันได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบว่าหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียเป็นหอสมุดแห่งชาติแห่งเดียวในอาเซียนที่มีสถานภาพระดับกรม และมีผู้บริหารในระดับอธิบดี ซึ่งระดับสถานภาพเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อโครงสร้างการบริหาร อำนาจหน้าที่ การกำหนดนโยบาย จำนวนบุคลากรงบประมาณ และความสำเร็จในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย

2) ด้านการจัดการคอลเล็กชัน พบว่าการที่หอสมุดแห่งชาติได้รับทรัพยากรสารสนเทศตามกฎหมายนั้น ทำให้สามารถรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ นอกจากนี้หอสมุดแห่งชาติยังเป็นศูนย์กลางการรวบรวมเอกสารต้นฉบับตัวเขียนและหนังสือหายาก ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติ ทั้งนี้เอกสารบางรายการได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จัดเป็นคอลเล็กชันพิเศษอันเป็นอัตลักษณ์ของหอสมุดแห่งชาติ โดยมีหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนหลายแห่งที่จัดเก็บและอนุรักษ์เอกสารเหล่านี้ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติไทย หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย และหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย (UNESCO; 2016)

3) ด้านการบริการและกิจกรรม พบว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการการบริหารจัดการและการบริการห้องสมุดของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ ตลอดจนแนวคิดการให้ความสำคัญกับการออกแบบการบริการที่คำนึงถึงผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ด้วยการพัฒนานวัตกรรมบริการที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งการขยายบริการของห้องสมุดไปยังศูนย์การค้า ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงบริการของหอสมุดแห่งชาติ

ได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญในการบริการของหอสมุดแห่งชาติ สิงคโปร์ ทำให้ได้รับรางวัลนวัตกรรมการบริการในระดับชาติและภูมิภาค

4) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ พบว่าการมีเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ ทั้งระดับชาติ ภูมิภาค และนานาชาติ รวมถึงการมีรูปแบบความร่วมมือที่หลากหลาย เป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญในการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ พบว่าเป็นหอสมุดแห่งชาติแห่งเดียวในอาเซียนที่มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือในระดับชาติที่เข้มแข็ง ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยเฉพาะเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบของอาสาสมัครห้องสมุดที่เกิดจากคนในชุมชนของสิงคโปร์ รวมทั้งเครือข่ายความร่วมมือในระดับสากล

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การวางรากฐานการก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนมีความสอดคล้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประเทศนั้น ๆ โดยหอสมุดแห่งชาติที่วางรากฐานการก่อตั้งโดยเจ้าอาณานิคม ขณะนั้นยังเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตก ส่วนหอสมุดแห่งชาติที่วางรากฐานการก่อตั้งโดยสถาบันกษัตริย์ มีความสอดคล้องกับระบอบการปกครองของประเทศที่ปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยหอสมุดแห่งชาติไทยได้รับการวางรากฐานการก่อตั้งโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2448) พระองค์ทรงวางรากฐานการพัฒนาและปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษา การก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติก็เพื่อส่งเสริมและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548) ดังพระบรมราชโองการเมื่อครั้งทรงประกาศจัดตั้งหอพระสมุดวชิรญาณให้เป็นหอสมุดสำหรับพระนคร ความว่า “...หอพระสมุดวชิรญาณนั้นแม้การที่ได้จัดมาจนบัดนี้...ก็เห็นได้ว่าได้ทำให้เกิดประโยชน์แก่วิชาความรู้เป็นอันมากอยู่แล้ว ถ้าและขยายการหอสมุดนี้ทำนุบำรุงให้เป็นหอสมุดใหญ่สำหรับพระนคร ให้เป็นที่อาไศรยแก่บรรดาประชาชนที่จะแสวงหาประโยชน์ต่าง ๆ อันจะพึงได้ในการอ่านหนังสือ หอพระสมุดวชิรญาณคงจะเป็นถาวรประโยชน์อย่างสำคัญ...” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2448) นอกจากนี้มีหอสมุดแห่งชาติลาวได้รับการวางรากฐานการก่อตั้งโดยสมเด็จพระเจ้าเพ็ชรราช (พ.ศ. 2481) ซึ่งราชอาณาจักรลาวขณะนั้นปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และปกครองโดยพระเจ้าศรีสว่างวงศ์

2.2 การมีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติส่งผลโดยตรงต่อสถานภาพและพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์และหอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย เป็นหอสมุดแห่งชาติสองแห่งในอาเซียนที่มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติโดยเฉพาะ สอดคล้องกับหอสมุดแห่งชาติของโลกในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น หอสมุดแห่งชาติอังกฤษ หอสมุดแห่งชาติสหรัฐอเมริกา และหอสมุดแห่งชาติออสเตรเลีย ต่างก็มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติกำหนดสถานภาพ โครงสร้างบริหาร อำนาจบทบาท และหน้าที่ รวมถึงกำหนดแนวทางการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ (Library of Congress, 2021; British Library, 2020; National Library of Australia, 2020; Lor, 1998) การมีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติส่งผลโดยตรงต่อสถานภาพและพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ ดังผลการวิจัยพบว่าหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียมีสถานภาพเป็นกรม และหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นองค์กรอิสระ และมีผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติในตำแหน่งอธิบดีและประธานกรรมการบริหาร มีนโยบายและแผนพัฒนาของหอสมุดแห่งชาติโดยเฉพาะ โดยเป็นแผนพัฒนาระดับชาติ หอสมุดแห่งชาติมาเลเซียมีแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติโดยตรง ในขณะที่หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีแผนพัฒนาห้องสมุดระยะยาวโดยบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาห้องสมุด นอกจากนี้ยังขยายบทบาทและการบริการที่กว้างขวางระดับชาติ โดยหอสมุดแห่งชาติมาเลเซียมีบทบาทในการกำกับดูแลห้องสมุดชุมชน หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนด้วยบริการและกิจกรรมเชิงรุกที่หลากหลายที่เข้าถึงผู้คนทุกช่วงวัยและชุมชน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านชุมชน บุคคล และสังคม เป็นนวัตกรรมบริการซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ได้รับรางวัลในระดับชาติและภูมิภาค

2.3 ผลการวิจัยพบว่า หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นแห่งเดียวที่สังกัดกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติในสภาพแวดล้อมดิจิทัล และมีนโยบายและแผนพัฒนาห้องสมุดของประเทศที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาห้องสมุด (Wirtz & Menkhoff, 2018; Wong & Cha, 2008; Tan & Foo, 2006; Foo, Wu & Lim, 2005) และยังสอดคล้องกับหอสมุดแห่งชาติของโลกในประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติอังกฤษที่สังกัดกระทรวงดิจิทัล วัฒนธรรม สื่อมวลชน และกีฬา และหอสมุดแห่งชาติออสเตรเลียสังกัดกระทรวงการสื่อสารและศิลปะ (British Library, 2020; National Library of Australia, 2020) การดำเนินงานภายใต้กระทรวงดิจิทัล สอดคล้องกับพัฒนาการของสังคมที่เข้าสู่ยุคดิจิทัล และเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนหอสมุดแห่งชาติ การพัฒนาห้องสมุด และวิชาชีพสารสนเทศ (Wirtz & Menkhoff, 2018; Anggawira & Waluyo, 2017; Tang, 2015; Choh, 2014; Sabaratnam & Ong, 2013; Breeding, 2011; Choh, 2011)

2.4 ผลการวิจัยพบว่า หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระ โดยบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ สอดคล้องกับหอสมุดแห่งชาติของโลกในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น หอสมุดแห่งชาติอังกฤษ ที่มีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระและมีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการห้องสมุด โดยสถานภาพและรูปแบบโครงสร้างบริหารของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ส่งผลโดยตรงต่ออำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารในการกำหนดนโยบายการพัฒนาหอสมุดในระดับชาติ อีกทั้งยังมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการงานด้านต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ และมีอิสระทางการเงิน สามารถบริหารจัดการด้านงบประมาณได้อย่างคล่องตัว เนื่องจากมีสถานภาพเป็นองค์กรอิสระที่อยู่นอกกรอบการบริหารราชการ (กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์, ม.ป.ป.; British Library, 2020; Lin & Luyt, 2014; Foo, Wu & Lim, 2005)

พัฒนาการและการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ที่มีความแตกต่างจากหอสมุดแห่งชาติอื่นในหลายประเด็นทำให้ได้รับรางวัลระดับชาติและภูมิภาค และเป็นต้นแบบของการบริหารงานห้องสมุดที่ห้องสมุดทั่วโลกใช้เป็นกรณีศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จเพื่อนำไปพัฒนาห้องสมุดของตน (Wirtz & Menkhoff, 2022; Wirtz & Menkhoff, 2018) นอกจากนี้ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีผลต่อการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์, ม.ป.ป.; Luyt, 2009, Tan & Foo; 2006) สอดคล้องกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และเทคโนโลยีของประเทศสิงคโปร์ซึ่งได้รับการจัดอันดับหนึ่งของอาเซียนในหลายด้านและอยู่ในแนวหน้าของการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงระดับโลก และยังคงสอดคล้องกับที่พบว่าประเทศอาเซียนมีความแตกต่างและหลากหลาย ทั้งด้านพื้นที่ เชื้อชาติ จำนวนประชากร สังคม วัฒนธรรม ภาษา เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง (นพพร วีระกุล, ม.ป.ป.) จึงส่งผลต่อการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติและระบบห้องสมุดของแต่ละประเทศ

2.5 ผลการวิจัยพบว่า หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนทุกแห่งมีพันธกิจและบทบาทในการจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ และการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศ และส่วนใหญ่สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Landry (2017), Stephens (2016) และ Lor (1998) ที่พบว่าหอสมุดแห่งชาติมีพันธกิจ และบทบาทด้านการสนับสนุนงานทางด้านวัฒนธรรม ในฐานะสถาบันทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคอลเล็กชันมรดกภูมิปัญญาของชาติ ด้วยการรวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่ สงวนรักษา และอนุรักษ์ไว้เพื่อชนรุ่นหลัง

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหอสมุดแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การนำรูปแบบด้านการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติที่ประสบความสำเร็จมาใช้เป็นต้นแบบในการปรับกระบวนการทศนักรบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ โดยเฉพาะหอสมุดแห่งชาติไทยให้สอดคล้องกับสังคมยุคดิจิทัล

2) การเป็นผู้นำสร้างความเข้มแข็งด้านเครือข่ายความร่วมมือในระดับชาติและภูมิภาค เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของการประชาคมอาเซียนในการพัฒนาและสนับสนุนวิสัยทัศน์ของอาเซียนให้บรรลุเป้าหมาย โดยเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาขับเคลื่อนการพัฒนาห้องสมุดร่วมกัน

3) การขับเคลื่อนให้มีกฎหมายหอสมุดแห่งชาติหรือกฎหมายห้องสมุดของประเทศ และกฎบัตรหอสมุดแห่งชาติของอาเซียน เพื่อการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ และระบบห้องสมุดของประเทศและภูมิภาคต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรมีการวิจัยเจาะลึกผลกระทบของกฎหมายหอสมุดแห่งชาติต่อการพัฒนาการและการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ และระบบห้องสมุดของประเทศ

2) ควรมีการวิจัยและพัฒนากฎหมายหอสมุดแห่งชาติ

3) ควรมีการวิจัยกรณีศึกษาหอสมุดแห่งชาติที่เป็นต้นแบบ และปัจจัยของความสำเร็จเพื่อถอดบทเรียนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติต่อไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศูนย์วิจัยวรรณกรรมราชภัฏ

บรรณานุกรม

- กนกอร ศักดาเดช. (11 มกราคม 2562). ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ. [สัมภาษณ์]. _____ . (2541). *สภาพการใช้บริการห้องสมุดของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ*. (ปริชญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- กรมศิลปากร หอสมุดแห่งชาติ. (2528). *หอสมุดแห่งชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ.
- กรมอาเซียน. (2564). *วิสัยทัศน์อาเซียน*. สืบค้นจาก <https://asean.mfa.go.th>
- กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์. (ม.ป.ป.). *โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การบริหารจัดการ บทบาทและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติตามกฎหมายของประเทศสิงคโปร์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- คอง, ถิ่น ทอ. (2555). บทบาทของห้องสมุดในประเทศเมียนมาร์ในด้านการพัฒนาองค์ความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิธอนูร์กัย และให้ความช่วยเหลือเรื่องหนังสือของประเทศเมียนมา. *การประชุมวิชาการประจำปี 2555, TK Conference on Reading 2012*. พฤษภาคม 10-11, 2555. ณ ห้องอโนมาแกรนด์ โรงแรมอโนมา ถนนราชดำริ กรุงเทพฯ. จัดโดยสำนักอุทยานการเรียนรู้. หน้า 1-13.
- จันดี พวงสุกเขต. (2544). *สภาพและปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- จิราณวัฒน์ ธัญญะเจริญ. (ม.ป.ป.). *งานวิจัยเรื่องโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การบริหารจัดการ บทบาท ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ (สหราชอาณาจักร)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- นพพร วีระกุล. (ม.ป.ป.). *การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตอนที่ 2*. สืบค้นจาก <http://iadopa.org/index.php/component/content/article/80-2013-04-10-06-58-31/119-as0003>
- นิโลบล เหมินทคุณ. (2520). *การบริหารงานและการดำเนินงานเทคนิคหนังสือตัวเขียนในหอสมุดแห่งชาติไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- เนาวรัตน์ ปัญญางาม. (2543). การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่มีต่อการสืบค้นสารสนเทศแบบออนไลน์ของหอสมุดแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- บัวไข เฟื่องพระจันทร์. (2540). พัฒนาการหอสมุดแห่งชาติลาว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล. (2563). ห้องสมุดดิจิทัลอาเซียน : มรดกภูมิปัญญาแห่งอาเซียน. วารสารห้องสมุด, 64(2), 50-64.
- พรทิพย์ ยิ้มวิไล. (2549). การใช้บริการสำนักหอสมุดแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- รวีวรรณ พุฒซ้อน. (2557). การให้บริการสารสนเทศลักษณะพิเศษ ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- วชิราภรณ์ คลังชนบุรณ์ และจินดารัตน์ เบอรพันธุ์. (2562). การจัดเก็บรักษาเว็บถาวร (Web archiving): แนวคิดใหม่เพื่อการพัฒนาแหล่งสารสนเทศในยุคดิจิทัล. วารสารห้องสมุด, 63(1), 30-57.
- วันสสุดา ดิษยบุตร. (2553). การใช้สำนักหอสมุดแห่งชาติเพื่อการทำวิทยานิพนธ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- วิลาวัณย์ เตชัญญวรากุล. (2520). บทบาทของบรรณารักษ์อาวุโสต่อพัฒนาการห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน. (2560). การจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2563). รายงานประจำปี 2562 สำนักหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2560). รายงานประจำปี 2559 สำนักหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2555). รายงานประจำปี 2554 สำนักหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2548). 100 ปี หอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- หอสมุดแห่งชาติ. (2540). หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2534). ที่ระลึกหอสมุดแห่งชาติครบรอบ 86 ปี. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ.

- Anggawira, D & Waluyo, L.W. (2017). *The Role of National Library of Indonesia in Preserving Cultural Heritage*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/328902075_the_role_of_national_library_of_indonesia_in_preserving_cultural_heritage
- Agudeo, R. (2014). Journey of Purpose: Reflections on Philippine Libraries and Librarianship. *OLA Quarterly*, 7(1), 20-23.
- Bingham, N.J. & Byrne, H. (2021). *Archival strategies for contemporary collecting in a world of big data: Challenges and opportunities with curating the UK web archive*. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2053951721990409>
- Breeding, M. (2011). *The Special Challenges for National Libraries*. Retrieved from <https://librarytechnology.org/document/15788>
- Brindley, L. (2002). The role of national libraries in the twenty-first century. *Bodleian Library Record*, 17(6), 464-481.
- British Library. (2020). *British Library Annual Report and Accounts 2020-2021*. Retrieved from <https://www.bl.uk/about-us/governance/annual-reports>
- Bywater, M.A. (1998). Libraries in Cambodia: Rebuilding a Past and a Future. *IFLA Journal*, 24(1998), 223-227.
- Choh, N.L. (2014). Innovations in the National Library Board Singapore: A journey. *IFLA Journal*, 40(3), 150-156.
- _____. (2011). *Libraries in Southeast Asia: A Force for Social Development*. Retrieved from <http://library.ifla.org/id/eprint/268/1/201-choh-en.pdf>
- Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania, CDNLAO. (2021). Retrieved from <https://www.ndl.go.jp/en/cdnla0/index.html>
- Drake, M. (2003). *Encyclopedia of Library and Information Science*. New York: Marcel Dekker.
- Fitriani, D.N. (2019, 14 October). Staff of Education and Training Center, National Library of Indonesia [Interview].
- Foo, S., Wu, H.J. P., Lim, S.K. et al. (2005). "Legal Deposit Development in Singapore: Future Challenges and Issues" In *International Conference on National Libraries in the Knowledge Based Society*. July 6 - 8, 2005. National Library of Thailand. Bangkok, Thailand.

- Hoeven, H. (1996). *Lost memory - Libraries and archives destroyed in the twentieth century*. Paris: UNESCO.
- IFLA. (1997). *Guidelines prepared by Peter John Lor, with the assistance of Elizabeth A. S. Sonnekus*. Retrieved from <http://ardlive.ifla.org>.
- Irhamni, A. (2017). *Implementation of Library Innovation and Information Technology: Case Study of National Library of Indonesia*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/319307010_implementation_of_library_innovation_and_information_technology_case_study_of_national_library_of_indonesia
- _____. (2012). *National Library of Indonesia branding strategies through ancient manuscript and rare books collection*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/281060990_National_Library_Of_Indonesia_Branding_Strategies_Through_Ancient_Manuscript_And_Rare_Books_Collection
- Irhamni, A. & Husna, A. (2017). *Curation Implementation on Special Collections: Case Study on National Library of Indonesia*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/321585776_digital_curation_implementation_on_special_collections_case_study_on_national_library_of_indonesia
- Irhamni, A., Rahmawati, T. & Sudharno, L. (2018). *Linking up library resources with digital rights management: Challenges and opportunities on Indonesia*. Retrieved from <https://library.ifla.org/id/eprint/2257/1/169-irhamni-en.pdf>
- Jaafar, S.B. (2003). *National Library of Malaysia*. Retrieved from https://books.google.co.th/books/content?id=Sqr_3FBYiYC&hl=th&pg=PA2002&img=1&zoom=3&sig=ACfU3U2ccQi6dZo_dEZikVu5MWLxYd6Sxw&w=1025
- Jason, N. (1991). *The International Guide to Legal Deposit*. England: Ashgate.
- Javis, H. (1995). The National Library of Cambodia: Surviving for Seventy Years. *Libraries & Culture*, 30(4), 391-408.
- Kaung, T.T. (2012). Role of Myanmar Libraries in Knowledge Development and Activities of Myanmar Book Aid and Preservation Foundation. In *The paper present at TK Conference Reading 2012*. May 10-11, 2012. At Arnoma Grand, Arnoma Hotel Bangkok. Organized by TK Park. pp. 1-17.

- Landry, P. (2017). *National libraries' functions: results from the 2016 survey of national Libraries' functions*. Retrieved from <http://library.ifla.org/id/eprint/1722>
- Lariviere, J. (2000). *Guidelines for Legal Deposit Legislation*. Paris: UNESCO.
- Li, Z. (2009). *History of the National Library of China*. Beijing: NLC Press.
- Library of Congress. (2021). *2021 Annual Report of the Librarian of Congress*. Retrieved from <https://www.loc.gov/static/portals/about/reports-and-budgets/documents/annual-reports/fy2021.pdf>
- _____. (2020). *2020 Annual Report of the Librarian of Congress*. Retrieved from <https://www.loc.gov/static/portals/about/reports-and-budgets/documents/annual-reports/fy2020.pdf>
- _____. (2019). *2019 Annual Report of the Librarian of Congress*. Retrieved from <https://www.loc.gov/static/portals/about/reports-and-budgets/documents/annual-reports/fy2019.pdf>
- Lin, H. & Luyt, B. (2014). The National Library of Singapore: creating a sense of community. *Journal of Documentation*, 70(4), 658-675.
- Lixin, X. & Aye, K.T. (2016). Provision of Information Communication Technology in National Libraries of ASEAN Countries. *Journal of Advances in Information Technology*, 7(4), 220-231.
- Lor, P.J. (2003). National libraries and the digital divide. *Mousaion*, 21(2), 62-78.
- _____. (1998). National library in the 21st century - dinosaur or dynamo. *South African Journal of Libraries and Information Science*, 66(4), 131-138.
- Lor, P.J. & Sonnekus, E.A.S. (1997). *Guidelines for legislation for national library services*. Paris: UNESCO.
- Luyt, B. (2009). Colonialism, Ethnicity, and Geopolitics in the Development of Singapore National Library. *Library and the Cultural Record*, 44(4), 418-433.
- Massil, S.W. (1989). The History of the National Library of Indonesia: The Bibliographical Borobudur. *Libraries & Culture*, 24(4), 475-488.
- Morallos, C. P. (1998). *Treasures of the National Library: A Brief History of the Premier Library of the Philippines*. Manila: Quiapo Printing.

Nasir, H.M. (2018). *Congress of Southeast Asian Librarians*. Retrieved from https://eresources.nlb.gov.sg/infopedia/articles/SIP_319_2005-01-24.html

National Library of Australia. (2020). *National Library of Australia Annual Report 2019-2020*. Retrieved from <https://www.nla.gov.au/corporate-documents/annual-reports>

National Library of Cambodia. (2021). Retrieved from <http://www.nlc.gov.kh>

_____. (2009). *National Library of Cambodia Country Report 2009, 17th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2009_Cambodia.pdf

National Library of China. (2020). Retrieved from <http://www.nlc.cn/newen>

National Library of Indonesia. (2020). Retrieved from <https://www.perpusnas.go.id>

_____. (2014). *National Library of Indonesia Country Report 2014, 22th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2014_Indonesia.pdf

National Library of Malaysia. (2020). *National Library Act 1972*. Retrieved from

http://www.commonlii.org/my/legis/consol_act/nla1972177

_____. (2020). Retrieved from <https://www.pnm.gov.my>

National Library of Myanmar. (2020). Retrieved from <http://www.nlmnpt.gov.mm>

_____. (2015). *National Library of Myanmar Country Report 2015, 23rd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2015_Myanmar.pdf

National Library of Laos. (2021). Retrieved from <http://www.nationallibraryoflaos.net>

National Library of the Philippines. (2020). Retrieved from <http://www.web.nlp.gov.ph>

_____. (2012). *National Library of the Philippines Country Report 2012, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2012_Phillipines.pdf

_____. (2008). *National Library of the Philippines Country Report 2008, 16th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from <https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2008-Philippines.pdf>

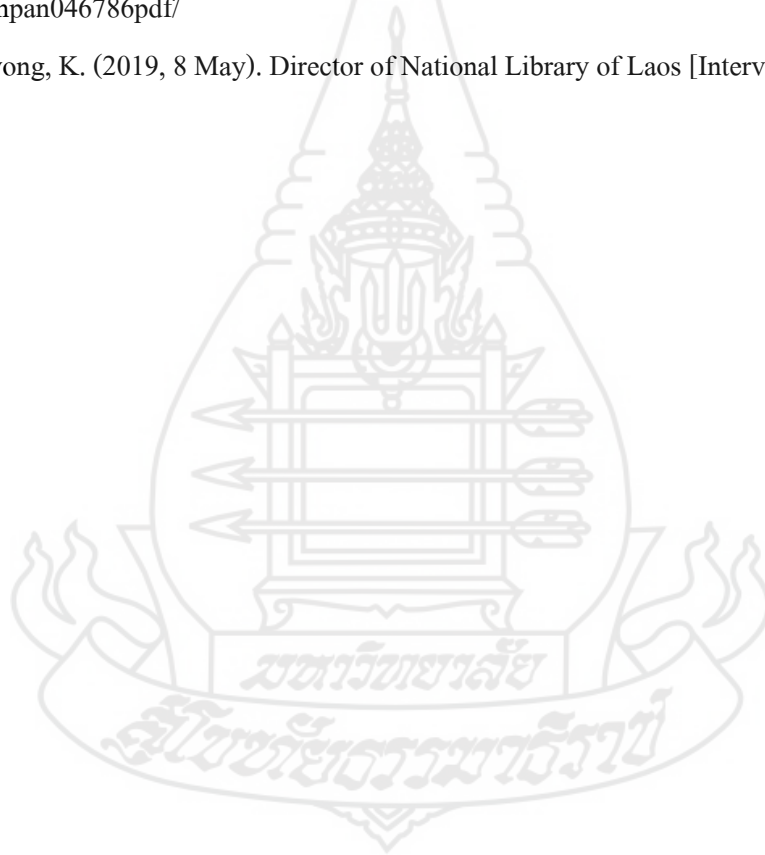
National Library of Singapore. (2022). Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg>

_____. (2021). Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg>

- _____. (2021). *ASEAN Digital Library*. Retrieved from <https://www.aseanlibrary.org>
- _____. (2017). *National Library Board Singapore Country Report 2017, 25th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2017_Singapore.pdf
- _____. (2016). *National Library Board Singapore Country Report 2016, 24th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2016_Singapore.pdf
- _____. (2015). *National Library Board Singapore Country Report 2015, 23rd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2015_Singapore.pdf
- _____. (2014). *National Library Board Singapore Country Report 2014, 22nd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2014_Singapore.pdf
- _____. (2013). *National Library Board Singapore Country Report 2013, 21st Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2013_Singapore.pdf
- _____. (2012). *National Library Board Singapore Country Report 2012, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2012_Singapore.pdf
- _____. (2011). *National Library Board Singapore Country Report 2011, 19th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2011_Singapore.pdf
- National Library of Vietnam. (2021). Retrieved from <http://www.nlv.gov.vn>
- Nga, K.T. (2019, 19 February). Director of National Library of Vietnam [Interview].
- Oo, M. (2019, 31 May). Director of National Library of Myanmar [Interview].
- Opara, G.C, Ugwuogu U. & Ugocha O.C. (2018). *National Library: Conceptual explanation, Historical development, functions and organizational Structure*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/327780977_national_library_conceptual_explanation_historical_development_functions_and_organizational_structure

- Parker, S. (2013). All Change: From Helsinki to Singapore. *IFLA Journal*, 39(2), 103-120.
Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0340035213487481>
- Perwati, D.I. & Salim, T.A. (2018). *e-Deposit System Development for Legal Deposit in National Library of Indonesia Republic*. Retrieved from <https://scholar.ui.ac.id/en/publications/e-deposit-system-development-for-legal-deposit-in-national-librar>
- Sabaratanam, J.S. & Ong, E. (2013). *Singapore libraries: From bricks and mortar to information anytime anywhere*. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0340035213488710>
- Salim, M.B. (2003). "National Library of Singapore and Its Archive Function." *ABD*, 33(4), 6-7.
- Stephens, A. (2016). Functions, tasks and roles of national libraries in the 21st century. *Alexandria: The Journal of National and International Library and Information Issues*, 26(2), 145-198.
- Sylvestre, G. (1987). *Guidelines for National Libraries*. Paris: UNESCO.
- Tan, G. & Foo, S. (2006). Realising its Future through Collaboration with Government, Industry and Community: The Experience of Singapore's National Library Board. *Journal of Library and Information science*, 32(1), 34-42.
- Tan, H. (2019, 1 November). Director of National Library of Singapore [Interview].
- Tang, C. (2015). *Achieving the Ables: Reimagining the Digital Discovery Services at the National Library of Singapore*. Retrieved from <http://library.ifla.org/id/eprint/1156>
- The Law Library of Congress. (2017). *Mandatory Deposit Laws in Selected Jurisdictions (2017 Update)*. Retrieved from <http://www.law.gov>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2016). *Memory of the world, documentary heritage in ASIA and the Pacific*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246237>
- Varlamoff, T. & Plassard, M. (2004). "Survey on Disaster Planning in National Libraries" In *World Library and Information Congress: 70th IFLA General Conference and Council*, August 22-27, 2004. Buenos Aires, Argentina.
- Vilbolla, K. (2019, 3 August). Director of National Library of Cambodia [Interview].
- Wainwright, E. & Batonyi, V. (1996). *National libraries. in Libraries and information work worldwide 1995*. London: Bowker-Saur.

- Wirtz, J. & Menkhoff, T. (2022). *Case Study: National Library Board Singapore: Delivering Cost-Effective Service Excellence Through Innovation and People*. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/353945503>
- _____. (2018). *National Library Board Singapore: World-Class Service through Innovation and People Centricity*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/326587122_National_Library_Board_Singapore_World-Class_Service_through_Innovation_and_People_Centricity
- Wong, P. & Cha, V. (2008). *Service Innovation in Public Sector - a Case Study on the National Library Board*. Retrieved from <https://www.coursehero.com/file/37055757/unpan046786pdf/>
- Yangnouvong, K. (2019, 8 May). Director of National Library of Laos [Interview].

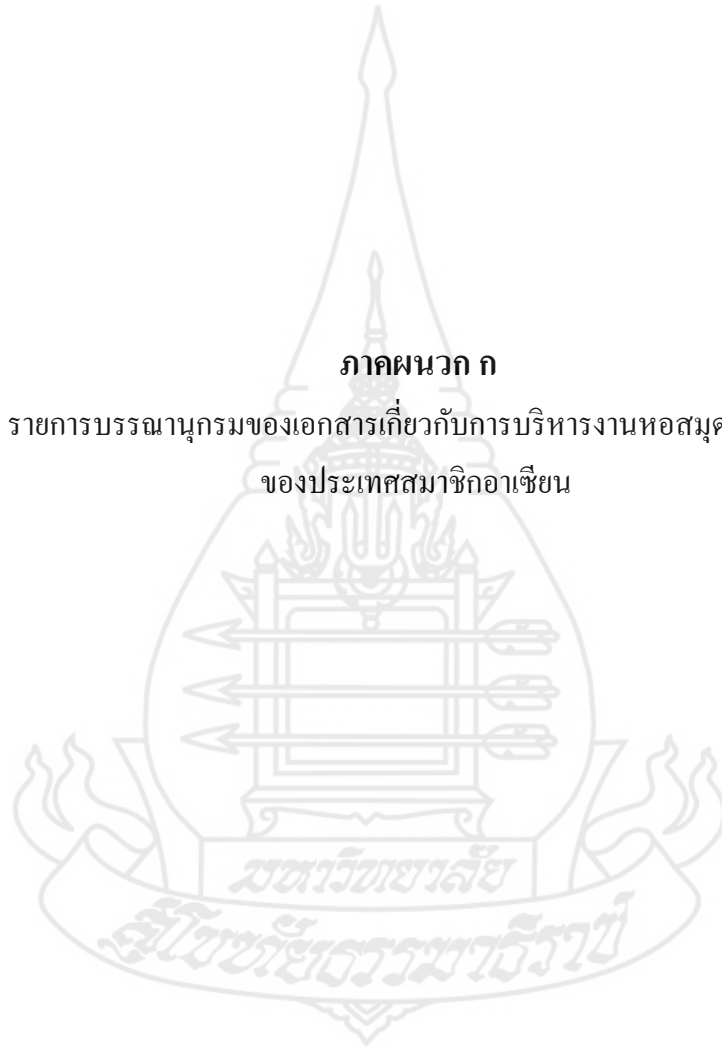
ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สโขทัยธรรมราชา

ภาคผนวก ก

รายการบรรณานุกรมของเอกสารเกี่ยวกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ
ของประเทศสมาชิกอาเซียน

บรรณานุกรม

- กนกอร ศักดาเดช. (2541). *สภาพการใช้บริการห้องสมุดของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ*. (ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- กรมศิลปากร หอสมุดแห่งชาติ. (2543). *ทำเนียบผู้บริหารหอพระสมุดวชิรญาณและเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2524-2476*. กรุงเทพฯ : สหประชาพานิชย์.
- _____. (2543). *หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร*. ราชบุรี: กรมศิลปากร.
- _____. (2528). *หอสมุดแห่งชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ.
- กองการเจ้าหน้าที่ ฝ่ายอัตรากำลังและระบบงาน กรมศิลปากร. (2537). *โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ.
- กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์. (ม.ป.ป.). *โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การบริหารจัดการ บทบาทและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติตามกฎหมายของประเทศสิงคโปร์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- เกียง โกะะ ไล ลิน. (2554). *ห้องสมุดเพื่อชีวิต ประสบการณ์ของคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ สิงคโปร์ ใน เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2554 ใน Thailand Conference on Reading 2011 วันที่ 1 มิถุนายน 2554 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ สถาบันอุทยานการเรียนรู้, หน้า 1-12.*
- คอง, ถัน ทอ. (2555). *บทบาทของห้องสมุดในประเทศเมียนมาร์ในด้านการพัฒนาองค์ความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิธนุรักษ์ และให้ความช่วยเหลือเรื่องหนังสือของประเทศเมียนมา. การประชุมวิชาการประจำปี 2555, TK Conference on Reading 2012. พฤษภาคม 10-11, 2555. ณ ห้องอโนมาแกรนด์ โรงแรมอโนมา ถนนราชดำริ กรุงเทพฯ. จัดโดยสำนักอุทยานการเรียนรู้. หน้า 1-13.*
- จันสี พวงสุกต. (2544). *สภาพและปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- จิรานุวัฒน์ รัชญะเจริญ. (ม.ป.ป.). *งานวิจัยเรื่อง โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การบริหารจัดการ บทบาท ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ (สหราชอาณาจักร)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

- จีวสิทธิ์ บุญเกียรติ. (2562). การก่อรูปและการเปลี่ยนแปลงความหมายของพิพิธภัณฑ์สถาน:
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์จากยุคอาณานิคมสู่การสร้างชาติ. *วารสารสังคมวิทยา
มานุษยวิทยา*, 38(1), 51-81.
- ทัศนีย์ ชุมแสง. (2538). หอสมุดแห่งชาติ บทบาทหน้าที่ในยุคสังคมข่าวสาร. *วารสารบรรณารักษศาสตร์*.
15(1), 13-37.
- ธรา กนกมณี. (2540). การพัฒนาหอสมุดแห่งชาติในยุคปัจจุบัน. *วารสารศิลปากร*. 40(1), 71-79.
- นัยนา อรรถนทธร. (2552). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย
และในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : กรณีศึกษาในจังหวัดเลยและใน
เวียงจันทน์. (ปริญญาคุณุณินพนธ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- นายกา เดิดขุนทด. (2541). ตามเขาไปดูงานที่สิงคโปร์ ตอนที่ 2: ดูงานหอสมุดแห่งชาติและหอ
จดหมายเหตุแห่งชาติสิงคโปร์. *อินฟอร์มเมชั่น*, 5(2), 26-40.
- บัวไข เฟื่องพระจันทร์. (2540). *พัฒนาการหอสมุดแห่งชาติลาว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล. (2563). ห้องสมุดดิจิทัลอาเซียน : มรดกภูมิปัญญาแห่งอาเซียน.
วารสารห้องสมุด, 64(2), 50-64.
- พรทิพย์ ยี่มวิไล. (2549). *การใช้บริการสำนักหอสมุดแห่งชาติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- แพทริก จอร์ และประจักษ์ ก้องกีรติ. (2547). สืบสาวกำเนิดหอสมุดแห่งชาติ หนังสือกับความเป็นชาติ.
ศิลปวัฒนธรรม, 25(9), 112-123.
- แมนมาศ ชาลิต. (2509). *ประวัติหอสมุดแห่งชาติ*. พระนคร : กรมศิลปากร.
- เย็นฤดี ลัชฌุกร. (2541). *การให้บริการห้องสมุดและพัฒนาการให้บริการของหอสมุดแห่งชาติ*.
กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- รวีวรรณ พุฒซ็อน. (2557). *การให้บริการสารสนเทศลักษณะพิเศษ ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- วันสสุดา ดิษยบุตร. (2553). *การใช้สำนักหอสมุดแห่งชาติเพื่อการทำวิทยานิพนธ์*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- วลู่ลี โพธิ์รังสิยากร. (2543). หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร. *วารสารมหาวิทยาลัย
นครสวรรค์*, 8(2), 111-114.

- วันศิริ เลิศภิรมย์ลักษณ์. (2554). *โครงการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- วิภา ศุภจรรย์รักษ์. (2556). *ห้องสมุดในประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน*. *วารสารสังคมมนุษย์*, 31(1), 113-147.
- วิลาวณิชย์ เดชัญญวราภูล. (2520). *บทบาทของบรรณารักษ์อาวุโสต่อพัฒนาการห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุคนธ์ทิพย์ จันทะสุน. (2560). *การจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. (2556). *อ่านเขา อ่านเรา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานอุทยานการเรียนรู้.
- _____. (2555). *อ่านข้ามชาติ สู่วิถีความเป็นพลเมืองอาเซียนด้วยการอ่าน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานอุทยานการเรียนรู้.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2563). *รายงานประจำปี 2562 สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2562). *รายงานประจำปี 2561 สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2561). *แผนพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. 2561-2564*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2561). *รายงานประจำปี 2560 สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2560). *รายงานประจำปี 2559 สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2559). *รายงานประจำปี 2558 สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2558). *รายงานประจำปี 2557 สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2557). *แผนการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2557). *รายงานประจำปี 2556 สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2556). *รายงานประจำปี 2555 สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2555). *แผนพัฒนาการจัดการมรดกภูมิปัญญาด้านทรัพยากรสารสนเทศ สำนักหอสมุดแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2556-2560*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2555). *รายงานประจำปี 2554 สำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2552). *แผนแม่บทสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักหอสมุดแห่งชาติ ปี 2552-2555*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- _____. (2552). *หอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2548). *100 ปี หอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2552). *การพัฒนางานหอสมุดแห่งชาติในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิและอดีตผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ*. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สุภาณี อวยพร. (2546). *การนำเครื่องถ่ายอินทราเน็ทมาใช้ในหอสมุดแห่งชาติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- สุมนา วัศสระ. (2529). รายงานการฝึกอบรม Training Preservation and Repair of Book. *วารสารโดมทัศน์*, 7(1), 1-8.
- สุวคนธ์ ศิริวงศ์วัฒน์. (2544). *หอสมุดแห่งชาติ: การแบ่งส่วนราชการ*. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- โสทธิก สก. (2555). การพัฒนาการอ่านเพื่อการศึกษาสำหรับทุกคน จากปฏิบัติการนำร่องสู่นโยบายแห่งชาติ สิ่งท้าทายและบทเรียนที่ได้เรียนรู้ ใน *เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2555 ใน TK Conference on Reading 2012* วันที่ 12-13 กรกฎาคม 2555 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ สถาบันอุทยานการเรียนรู้, หน้า 1-18.
- หอสมุดแห่งชาติ. (2540). *หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร*. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2535). *รายงานประจำปี 2532-2533 หอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2534). *ที่ระลึกหอสมุดแห่งชาติครบรอบ 86 ปี*. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2532). *รายงานประจำปี 2529-2531 หอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2528). *บุคคลสำคัญในการพัฒนาห้องสมุดของไทยในรอบ 80 ปี (พ.ศ. 2448-2528)*. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2527). *รายงานประจำปี 2424-2526 หอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2523). *รายงานประจำปี 2523 หอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- อรพินท์ ลิ้มสกุล. (2551). *หอสมุดแห่งชาติในรอบ 5 ปี (2547-2551)*. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2544). *การพัฒนาหอสมุดแห่งชาติสาขา*. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- อัญชลี กล้าเพชร. (2537). *หอสมุดแห่งชาติประเทศไทย. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 5(2), 1-6.

- Act 331 Deposit of Library Material Act 1986. (2006, 1 January). pp. 1-12.
- Act 80 National Library Act 1972. (2006, 1 January). Law of Malaysia. pp. 1-15.
- Agudeo, R. (2014). Journey of Purpose: Reflections on Philippine Libraries and Librarianship. *OLA Quarterly*, 7(1), 20-23.
- Anggawira, D. & Waluyo, L.W. (2017). *The Role of National Library of Indonesia in Preserving Cultural Heritage*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/328902075_the_role_of_national_library_of_indonesia_in_preserving_cultural_heritage
- Alix, M. (2008). *National Library, Singapore*. Retrieved from <https://looksbysharon.com/national-library-singapore.html>
- Axel, P. (1993). *Library development in Cambodia*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Bradley, F. (2017). Myanmar Libraries after the “Opening Up”. *Journal of Information Science Theory and Practice*. Retrieved from <http://www.jistap.org>
- Bywater, M.A. (1998). Libraries in Cambodia: Rebuilding a Past and a Future. *IFLA Journal*, 24(1998), 223-227.
- Choh, N.L. (2014). Innovations in the National Library Board Singapore: A journey. *IFLA Journal*, 40(3), 150-156.
- _____. (2011). *Libraries in Southeast Asia: A Force for Social Development*. Retrieved from <http://library.ifla.org/id/eprint/268/1/201-choh-en.pdf>
- _____. (2011). *Libraries of the Future: What Our Users Want: the NLB Singapore's perspective*. Retrieved from <https://www.ifla.org/past-wlic/2011/122-ngian-en.pdf>
- Dean, F.J. (1990). The Preservation of Books and Manuscripts in Cambodia. *The American Archivist*, 53(2), 282-297.
- Dunningham, A.G.W. (1969). *Indonesia Library Development*. Paris: UNESCO.
- Foo, S., Tang, C. & Ng, J. (2010). *Libraries for Life: A case Study of National Library Board, Singapore*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication272801099_Libraries_for_Life_A_Case_Study_of_National_Library_Board_Singapore

- Foo, S., Wu, H.J. P., Lim, S.K. et al. (2005). "Legal Deposit Development in Singapore: Future Challenges and Issues" In *International Conference on National Libraries in the Knowledge Based Society*. July 6-8, 2005. National Library of Thailand. Bangkok, Thailand.
- Forde, H. (1986). *Conservation Department Development at Malaysian National Library*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Ibrahim, S. & Edzan, N.N. (2004). *Deposit of Electronic Publications in Malaysia: 1988 - 2000*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/296431793_Legal_deposit_of_electronic_publications_in_Malaysia_1988_-_2000
- Irhamni, A. (2017). *Implementation of Library Innovation and Information Technology: Case Study of National Library of Indonesia*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/319307010_implementation_of_library_innovation_and_information_technology_case_study_of_national_library_of_indonesia
- Irhamni, A. & Husna, A. (2017). *Curation Implementation on Special Collections: Case Study on National Library of Indonesia*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/321585776_digital_curation_implementation_on_special_collections_case_study_on_national_library_of_indonesia
- Irhamni, A., Rahmawati, T. & Sudharno, L. (2018). *Linking up library resources with digital rights management: Challenges and opportunities on Indonesia*. Retrieved from <https://library.ifla.org/id/eprint/2257/1/169-irhamni-en.pdf>
- Jaafar, S.B. (2003). *National Library of Malaysia*. Retrieved from https://books.google.co.th/books/content?id=Sqr_3FBYiYC&hl=th&pg=PA2002&img=1&zoom=3&sig=ACfU3U2ccQi6dZo_dEZikVu5MWLxYd6Sxw&w=1025
- Javis, H. (1995). The National Library of Cambodia: Surviving for Seventy Years. *Libraries & Culture*, 30(4), 391-408.
- Kaung, T.T. (2012). Role of Myanmar Libraries in Knowledge Development and Activities of Myanmar Book Aid and Preservation Foundation. In *The paper present at TK Conference Reading 2012*. May 10-11, 2012. At Arnoma Grand, Arnoma Hotel Bangkok. Organized by TK Park. pp. 1-17.

- Kaung, U.T. (1991). Myanmar National Library. *Kekal Abadi*, 10(2), 1-6.
- Lin, H. & Luyt, B. (2014). The National Library of Singapore: creating a sense of community. *Journal of Documentation*, 70(4), 658-675.
- Lixin, X. & Aye, K.T. (2016). Provision of Information Communication Technology in National Libraries of ASEAN Countries. *Journal of Advances in Information Technology*, 7(4), 220-231.
- Luyt, B. (2009). Colonialism, Ethnicity, and Geopolitics in the Development of Singapore National Library. *Library and the Cultural Record*, 44(4), 418-433.
- Macmillen, S. (1990). Library and information services in Vietnam. *Information Development*, 6(2), 89-96.
- Marcus, R. (1967). *Laos and Library Development*. Retrieved from <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/11988>
- Massil, S.W. (1989). The History of the National Library of Indonesia: The Bibliographical Borobudur. *Libraries & Culture*, 24(4), 475-488.
- Morallos, C.P. (1998). *Treasures of the National Library: A Brief History of the Premier Library of the Philippines*. Manila: Quiapo Printing.
- Nasir, H.M. (2018). *Congress of Southeast Asian Librarians*. Retrieved from https://eresources.nlb.gov.sg/infopedia/articles/SIP_319_2005-01-24.html
- National Library Board Act (CHAPTER 197) Revised Edition 2014. (2014, 31 October). pp. 1-38.
- National Library Board Singapore. (2021). Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg>
- _____. (2021). *ASEAN Digital Library*. Retrieved from <https://www.aseanlibrary.org>
- _____. (2020). *National Library Board Annual Report 2019/2020*. Retrieved from [https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Docs/AnnualReports/2019/NLBFY2019AnnualReport\(PDF-A\).pdf?ver=yfH7PoBTw3tR5LoHxdyL9Q%3d%3d](https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Docs/AnnualReports/2019/NLBFY2019AnnualReport(PDF-A).pdf?ver=yfH7PoBTw3tR5LoHxdyL9Q%3d%3d)
- _____. (2019). *National Library Board Annual Report 2018/2019*. Retrieved from [https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Docs/AnnualReports/2018/AR%202018-2019\(v1\).pdf?ver=Co4zsyBNFxBCQJJyk-fZpA%3d%3d](https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Docs/AnnualReports/2018/AR%202018-2019(v1).pdf?ver=Co4zsyBNFxBCQJJyk-fZpA%3d%3d)

- _____. (2018). *National Library Board Annual Report 2017/2018*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy17/>
- _____. (2017). *National Library Board Annual Report 2016/2017*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy16/>
- _____. (2016). *National Library Board Annual Report 2015/2016*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy15/>
- _____. (2015). *National Library Board Annual Report 2014/2015*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy14/>
- _____. (2014). *National Library Board Annual Report 2013/2014*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy13/>
- _____. (2013). *National Library Board Annual Report 2012/2013*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy12/>
- _____. (2012). *National Library Board Annual Report 2011/2012*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy11/>
- _____. (2011). *National Library Board Annual Report 2010/2011*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy10/>
- _____. (2010). *National Library Board Annual Report FY 2009/2010*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy09/>
- _____. (2009). *National Library Board Annual Report FY 2008/2009*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy08/>
- _____. (2008). *National Library Board Annual Report FY 2007/2008*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy07/splash.html>
- _____. (2007). *National Library Board Annual Report FY 2006/2007*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy06/>
- _____. (2006). *National Library Board Annual Report FY 2005/2006*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy05/>

- _____. (2005). *National Library Board Annual Report FY 2004/2005*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy04/>
- _____. (2004). *National Library Board Annual Report FY 2003/2004*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy03/>
- _____. (2003). *National Library Board Annual Report FY 2002/2003*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy02/>
- _____. (2002). *National Library Board Annual Report FY 2001/2002*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy01/flash.htm>
- _____. (2001). *National Library Board Annual Report FY 2000/2001*. Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy00/>
- National Library of Cambodia. (2021). Retrieved from <http://www.nlc.gov.kh>
- _____. (2012). *National Library of Cambodia Country Report 2012, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2012_Cambodia.pdf
- _____. (2010). National Library of Cambodia. Retrieved from <http://culture360.asef.org/resources/national-library-cambodia>
- _____. (2011). *National Library of Cambodia Country Report 2011, 19th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2011_Cambodia.pdf
- _____. (2009). *National Library of Cambodia Country Report 2009, 17th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2009_Cambodia.pdf
- _____. (2008). *National Library of Cambodia Country Report 2008, 16th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2008_Cambodia.pdf

- _____. (2007). *National Library of Cambodia Country Report 2007, 15th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2007_Cambodia.pdf
- _____. (2006). *National Library of Cambodia Country Report 2006, 14th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2006_Cambodia.pdf
- _____. (2001). *National Library of Cambodia Country Report 2001, 9th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2001_Cambodia.pdf
- National Library of Indonesia. (2020). Retrieved from <https://www.perpusnas.go.id>
- _____. (2019). *National Library of Indonesia Country Report 2019, 27th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2019_Indonesia.pdf
- _____. (2017). *National Library of Indonesia Country Report 2017, 25th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2017_Indonesia.pdf
- _____. (2016). *National Library of Indonesia Country Report 2016, 24th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2016_Indonesia.pdf
- _____. (2014). *National Library of Indonesia Country Report 2014, 22rd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2014_Indonesia.pdf
- _____. (2013). *National Library of Indonesia Country Report 2013, 21st Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2013_Indonesia.pdf

- _____. (2012). *National Library of Indonesia Country Report 2012, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2012_Indonesia.pdf
- _____. (2011). *National Library of Indonesia Country Report 2011, 19th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2011_Indonesia.pdf
- National Library of Laos. (2021). Retrieved from <http://www.nationallibraryoflaos.net>
- _____. (2018). *National Library of Laos Country Report 2018, 26th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2018_Laos.pdf
- _____. (2016). *National Library of Laos Country Report 2016, 24th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2016_Laos.pdf
- _____. (2015). *National Library of Laos Country Report 2015, 23rd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2015_Laos.pdf
- _____. (2015). *NLL Collection Development Policy v.1*. Vientiane: National Library of Laos.
- _____. (2013). *National Library of Laos Country Report 2013, 21st Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2013_Laos.pdf
- _____. (2012). *National Library of Laos Country Report 2012, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2012_Laos.pdf
- _____. (2011). *National Library of Laos Country Report 2011, 19th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2011_Laos.pdf

- National Library of Malaysia. (2020). *National Library Act 1972*. Retrieved from http://www.commonlii.org/my/legis/consol_act/nla1972177
- _____. (2020). *National Library of Malaysia*. Retrieved from <https://www.pnm.gov.my>
- _____. (2019). *National Library of Malaysia Country Report 2019, 27th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2019_Malaysia.pdf
- _____. (2018). *National Library of Malaysia Country Report 2018, 26th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2018_Malaysia.pdf
- _____. (2017). *National Library of Malaysia Country Report 2017, 25th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2017_Malaysia.pdf
- _____. (2016). *National Library of Malaysia Country Report 2016, 24th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2016_Malaysia.pdf
- _____. (2015). *National Library of Malaysia Country Report 2015, 23rd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2015_Malaysia.pdf
- _____. (2014). *National Library of Malaysia Country Report 2014, 22nd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2014_Malaysia.pdf
- _____. (2013). *National Library of Malaysia Annual Report 2012*. Kuala Lumpur: National Library of Malaysia.
- _____. (2013). *National Library of Malaysia Country Report 2013, 21st Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2013_Malaysia.pdf

- _____. (2012). *National Library of Malaysia Country Report 2012, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2012_Malaysia.pdf
- _____. (2011). *National Library of Malaysia Annual Report 2010*. Kuala Lumpur: National Library of Malaysia.
- National Library of Myanmar. (2020). Retrieved from <http://www.nlmnpt.gov.mm>
- National Library of Myanmar, Nay Pyi Taw. (2020). Retrieved from <http://www.nlm-npt.gov.mm>
- National Library of Myanmar. (2019). *National Library of Myanmar Country Report 2019, 27th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2019_Myanmar.pdf
- _____. (2018). *National Library of Myanmar Country Report 2018, 26th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2018_Myanmar.pdf
- _____. (2017). *National Library of Myanmar Country Report 2017, 25th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2017_Myanmar.pdf
- _____. (2015). *National Library of Myanmar Country Report 2015, 23rd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2015_Myanmar.pdf
- _____. (2014). *National Library of Myanmar Country Report 2014, 22nd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2014_Myanmar.pdf
- _____. (2013). *National Library of Myanmar Country Report 2013, 21st Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2013_Myanmar.pdf
- _____. (2011). *National Library of Myanmar Country Report 2011, 19th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2011_Myanmar.pdf

- National Library of the Philippines. (2020). Retrieved from <http://www.web.nlp.gov.ph>
- _____. (2019). *National Library of the Philippines Country Report 2019, 27th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2019_Phillipines.pdf
- _____. (2017). *National Library of the Philippines Country Report 2017, 25th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2017_Phillipines.pdf
- _____. (2015). *National Library of the Philippines Country Report 2015, 23rd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2015_Phillipines.pdf
- _____. (2014). *National Library of the Philippines Country Report 2014, 22nd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2014_Phillipines.pdf
- _____. (2013). *National Library of the Philippines Country Report 2013, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2013_Phillipines.pdf
- _____. (2012). *National Library of the Philippines Country Report 2012, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2012_Phillipines.pdf
- _____. (2011). *National Library of the Philippines Country Report 2011, 19th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2011_Phillipines.pdf
- National Library of Singapore. (2022). Retrieved from <https://www.nlb.gov.sg>
- _____. (2019). *National Library Board Singapore Country Report 2019, 27th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2019_Singapore.pdf

- _____. (2018). *National Library Board Singapore Country Report 2018, 26th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2018_Singapore.pdf
- _____. (2017). *National Library Board Singapore Country Report 2017, 25th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2017_Singapore.pdf
- _____. (2016). *National Library Board Singapore Country Report 2016, 24th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2016_Singapore.pdf
- _____. (2015). *National Library Board Singapore Country Report 2015, 23rd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2015_Singapore.pdf
- _____. (2014). *National Library Board Singapore Country Report 2014, 22nd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2014_Singapore.pdf
- _____. (2013). *National Library Board Singapore Country Report 2013, 21st Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2013_Singapore.pdf
- _____. (2012). *National Library Board Singapore Country Report 2012, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2012_Singapore.pdf
- National Library of Thailand. (2021). Retrieved from <http://www.nlt.go.th>
- _____. (2006). *National libraries in the knowledge based society, 6th - 8th July 2005: proceeding, National Library of Thailand's centennial celebration international conference*. Bangkok: National Library of Thailand.
- _____. (2000). *The National library of Thailand*. Bangkok: National Library of Thailand, The Fine Arts Department.

- National Library of Vietnam. (2021). Retrieved from <http://www.nlv.gov.vn>
- _____. (2019). *National Library of Vietnam Country Report 2019, 27th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2019_Vietnam.pdf
- _____. (2018). *National Library of Vietnam Country Report 2018, 26th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2018_Vietnam.pdf
- _____. (2017). *National Library of Vietnam Country Report 2017, 25th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2017_Vietnam.pdf
- _____. (2016). *National Library of Vietnam Country Report 2016, 24th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2016_Vietnam.pdf
- _____. (2015). *National Library of Vietnam Country Report 2015, 23rd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2015_Vietnam.pdf
- _____. (2014). *National Library of Vietnam Country Report 2014, 22nd Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/AR2014_Vietnam.pdf
- _____. (2013). *National Library of Vietnam Country Report 2013, 21st Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2013_Vietnam.pdf
- _____. (2012). *National Library of Vietnam Country Report 2012, 20th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2012_Vietnam.pdf
- _____. (2011). *National Library of Vietnam Country Report 2011, 19th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnlao/meetings/pdf/CR2011_Vietnam.pdf

- _____. (2010). *National Library of Vietnam Country Report 2010, 18th Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania*. Retrieve from https://www.ndl.go.jp/en/cdnla0/meetings/pdf/CR2010_Vietnam.pdf
- Nordin, N.M., Nasharudin, N. & Zaki, F.M. (2016). *Rare & Personal Collections at National Library of Malaysia*. Retrieved from http://eprints.usm.my/32151/1/HIDAYAH_JENDELA_BIL_8_USM1.pdf
- Oo, M. (2015). *Copyright Reform in Myanmar, Paper Present in The WIPO Study on Copyright Limitations and Exceptions for Libraries and Archives*. Retrieved from <https://www.eifl.net/eifl-in-action/copyright-reform-myanmar>
- Panha, S. (2015). *Getting to know the National Library of Cambodia*. Retrieved from <https://www.khmertimeskh.com/31980/getting-to-know-the-national-library-of-cambodia>
- Parker, S. (2013). All Change: From Helsinki to Singapore. *IFLA Journal*, 39(2), 103-120. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.11770340035213487481>
- Patrick, J. (2000). Books and the Nation: The Making of Thailand's National Library. *Journal of Southeast Asian Studies*, 31(2), 351-373.
- Perwati, D.I. & Salim, T.A. (2018). *e-Deposit System Development for Legal Deposit in National Library of Indonesia Republic*. Retrieved from <https://scholar.ui.ac.id/en/publications/e-deposit-system-development-for-legal-deposit-in-national-librar>
- Ramachandran, R. (1999). The National Role of the National Library Board of Singapore, In *65th IFLA Council and General Conference*. August 20-28, 1999. Bangkok Thailand, Organized by International Federation of Library Associations and Institutions. pp. 1-6
- Sabaratnam, J.S. & Ong, E. (2013). *Singapore libraries: From bricks and mortar to information anytime anywhere*. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0340035213488710>
- Salim, M.B. (2007). Preservation Programs at the National Library Board, Singapore, In *Conference of Directors of National Libraries in Asia and Oceania (CDNLAO)*. May 8, 2007. Bali, Indonesia. Organized by National Library of Indonesia, pp. 1-9
- _____. (2003). National Library of Singapore and Its Archive Function. *ABD*, 33(4), 6-7.

- Smith-Frank, C. J. (2011). *The National Library and Archives of Cambodia: A design proposal for an addition to the existing National Library of Cambodia enabling it to encourage and sustain the continued growth and re-emergence of knowledge and culture in Cambodia.* (Master of Architecture, Professional). Unitec Institute of Technology, Auckland, New Zealand. Retrieved from <https://hdl.handle.net/10652/1952>
- Tan, G. & Foo, S. (2006). Realising its Future through Collaboration with Government, Industry and Community: The Experience of Singapore's National Library Board. *Journal of Library and Information science*, 32(1), 34-42.
- Tang, C. (2015). *Achieving the Aables: Reimagining the Digital Discovery Services at the National Library of Singapore.* Retrieved from <http://library.ifla.org/id/eprint/1156>
- The Asia Foundation. (2014). *Myanmar Library survey: a comprehensive study of the country's public libraries and information need.* Yangon: The Asia Foundation.
- The Law Library of Congress. (2017). *Mandatory Deposit Laws in Selected Jurisdictions (2017 Update).* Retrieved from <http://www.law.gov>
- The Siamese National Library, Bangkok. (1926). Libraries and library work in Siam; Origin of the National Library. *Bulletin of the American Library Association*, 20(10), 264-269.
- Thomas, B. (2009). *Development of Public Library Performance in Laos and Vietnam.* Retrieved from http://193.10.12.180/Dokument/Bibliotek/utredn_rapporter/2009/Laos_Vietnam_Final_Report_2009-04-07.pdf
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2016). *Memory of the world, documentary heritage in ASIA and the Pacific.* Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246237>
- Varlamoff, T. & Plassard, M. (2004). "Survey on Disaster Planning in National Libraries" In *World Library and Information Congress: 70th IFLA General Conference and Council*, August 22-27, 2004. Buenos Aires, Argentina.
- Wijasuriya, D.E.K. (1988). *Some reflections on the development of the National Library of Malaysia.* Retrieved from https://myrepositori.pnm.gov.my/xmlui/bitstream/handle/123456789/2859/Sekitar_1988_12_01.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Wirtz, J. & Menkhoff, T. (2022). *Case Study: National Library Board Singapore: Delivering Cost-Effective Service Excellence Through Innovation and People*. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/353945503>
- _____. (2018). *National Library Board Singapore: World-Class Service through Innovation and People Centricity*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/326587122_National_Library_Board_Singapore_World-Class_Service_through_Innovation_and_People_Centricity
- Wong, P. & Cha, V. (2008). *Service Innovation in Public Sector - a Case Study on the National Library Board*. Retrieved from <https://www.coursehero.com/file/37055757/unpan046786pdf/>

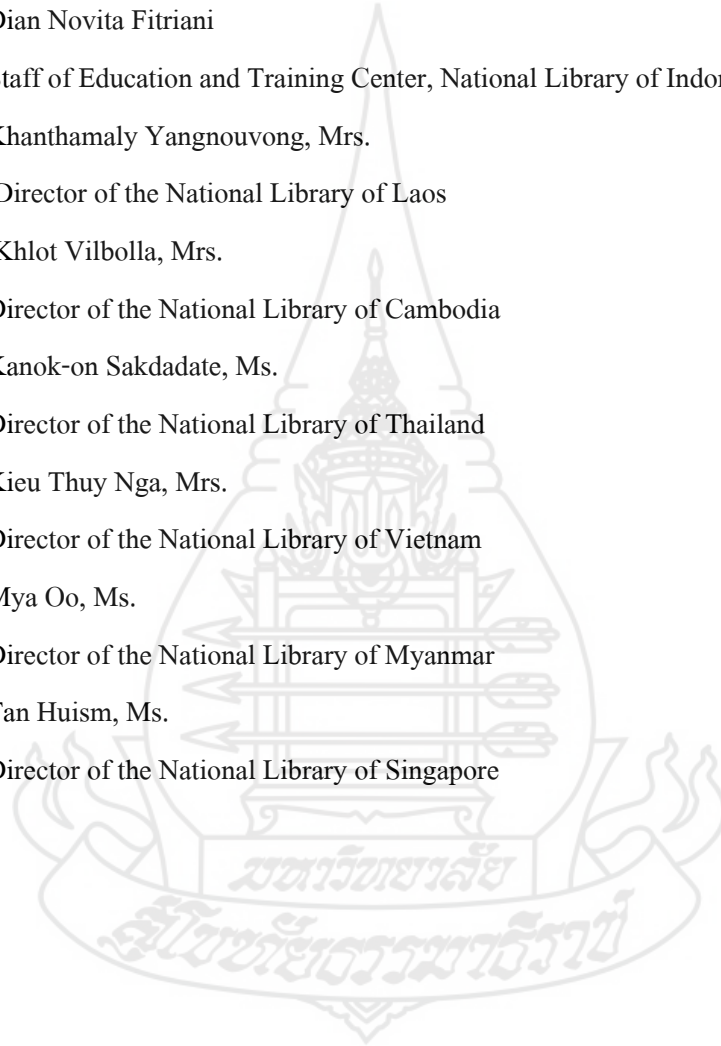

ภาคผนวก ข

รายนามผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

รายนามผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

1. Cesar Gilbert Q. Adriano, Mr.
Director of the National Library of the Philippines
2. Dian Novita Fitriani
Staff of Education and Training Center, National Library of Indonesia
3. Khanthamaly Yangnouvong, Mrs.
Director of the National Library of Laos
4. Khlot Vilbolla, Mrs.
Director of the National Library of Cambodia
5. Kanok-on Sakdadata, Ms.
Director of the National Library of Thailand
6. Kieu Thuy Nga, Mrs.
Director of the National Library of Vietnam
7. Mya Oo, Ms.
Director of the National Library of Myanmar
8. Tan Huism, Ms.
Director of the National Library of Singapore

ภาคผนวก ก

ข้อมูลพื้นฐานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

ข้อมูลพื้นฐานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

1. หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา (National Library of Cambodia)

ที่อยู่ : National Library of Cambodia

St. 92, Sangkat Wat Phnom, Khan Daun Penh

Phnom Penh, Cambodia 12202

โทรศัพท์ : 855 1295 1582 โทรสาร : 855 2343 0609

เว็บไซต์ : <http://www.nlc.gov.kh>

สังกัด : กรมวัฒนธรรมการอ่านและสิ่งพิมพ์ กระทรวงวัฒนธรรมและศิลปากร

(Department of Cultural Publications and Reading, Ministry of Culture and Fine Arts)

ผู้บริหาร : Mrs. Khlot Vilbolla

ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติกัมพูชา

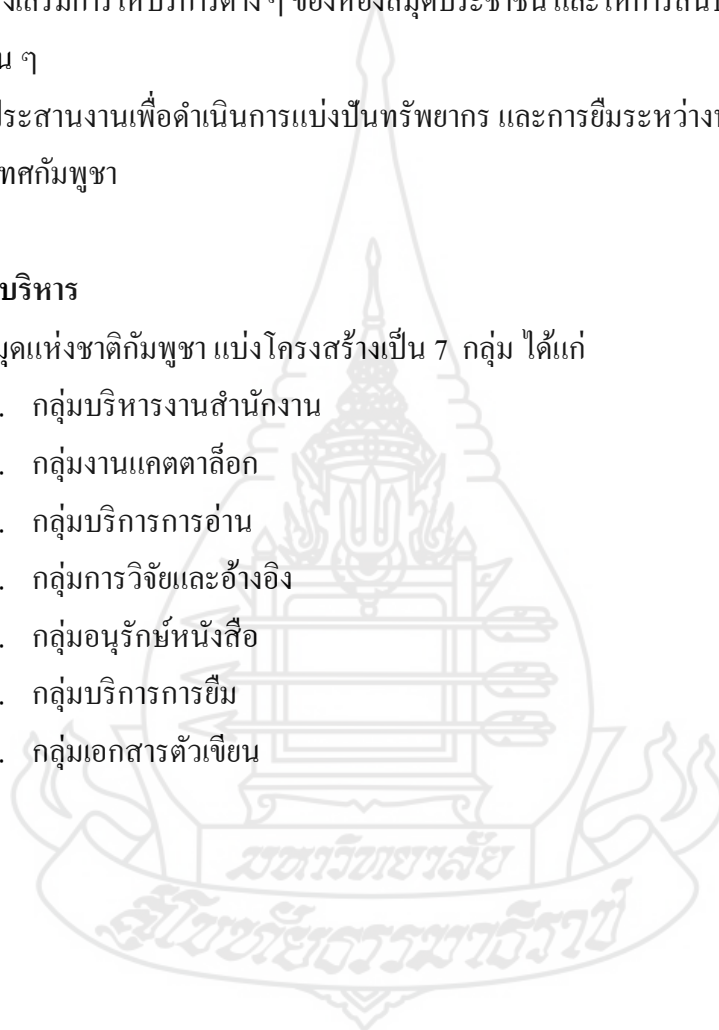
ภารกิจและหน้าที่

1. จัดเก็บ สงวนรักษา และจัดเตรียมระบบสืบค้นสำหรับเอกสารมรดกของชาติ
2. ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนด้านการศึกษา หน่วยงานของรัฐ และการวิจัยในประเทศกัมพูชา
3. ส่งเสริมการให้บริการต่าง ๆ ของห้องสมุดประชาชน และให้การสนับสนุนด้านการดำเนินงานแก่ห้องสมุดอื่น ๆ
4. ประสานงานเพื่อดำเนินการแบ่งปันทรัพยากร และการยืมระหว่างห้องสมุดกับห้องสมุดอื่น ๆ ในประเทศกัมพูชา

โครงสร้างการบริหาร

หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา แบ่งโครงสร้างเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มบริหารงานสำนักงาน
2. กลุ่มงานแคตตาล็อก
3. กลุ่มบริการการอ่าน
4. กลุ่มการวิจัยและอ้างอิง
5. กลุ่มอนุรักษ์หนังสือ
6. กลุ่มบริการการยืม
7. กลุ่มเอกสารตัวเขียน

2. หอสมุดแห่งชาติไทย (National Library of Thailand)

ที่อยู่ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ
ถนนสามเสน แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ : 0 2280 9828 - 32 โทรสาร : 0 2280 7543
เว็บไซต์ : <http://www.nlt.go.th>

สังกัด : กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

ผู้บริหาร : นางสุภาณี สุขอาบใจ

ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ

วิสัยทัศน์

หอสมุดแห่งชาติเป็นแหล่งภูมิปัญญาระดับนานาชาติที่มีความทันสมัย และสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรสารสนเทศ มุ่งใช้นวัตกรรมเพื่อการบริการสู่ความเป็นเลิศ

ภารกิจและหน้าที่

1. ดำเนินการสำรวจ จัดหา รวบรวม จัดเก็บ และสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาด้านทรัพยากรสารสนเทศในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารโบราณ
2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ดำเนินงานด้านเทคนิควิชาการบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามหลักมาตรฐานสากล ตลอดจนให้การฝึกอบรมแก่บุคลากรของหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. ให้บริการและส่งเสริมการอ่าน ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยแก่ประชาชน เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษาตามอัธยาศัย
4. เป็นศูนย์ประสานงานระบบสารสนเทศทางวิชาการแห่งชาติ
5. เป็นศูนย์วารสารระหว่างชาติแห่งประเทศไทย ศูนย์กำหนดเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือและวารสาร ศูนย์กำหนดรายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสือที่จัดพิมพ์ในประเทศ และเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ในระดับชาติ และนานาชาติ
6. เป็นคลังสิ่งพิมพ์ของชาติ
7. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบแจ้งการพิมพ์หนังสือพิมพ์ ตามกฎหมายว่าด้วยการแจ้งการพิมพ์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
8. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานงานวิชาการบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ของหอสมุดแห่งชาติ
9. ดำเนินการส่งเสริมและประสานงานเครือข่ายหอสมุดแห่งชาติ
10. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

โครงสร้างบริหาร

3. หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ (National Library of the Philippines)

ที่อยู่ : National Library of the Philippines

T.M. Kalaw St. Ermita, Manila 1000

Philippines (P.O. Box 2926)

โทรศัพท์ : 632 5310 - 5056, 632 5310 - 5029

เว็บไซต์ : web.nlp.gov.ph

สังกัด : คณะกรรมการวัฒนธรรมและศิลปะแห่งชาติของฟิลิปปินส์ (NCCA) สำนักประธานาธิบดี
(The National Commission for Culture and the Arts (NCCA) of the Office of the President)

ผู้บริหาร : Mr. Cesar Gilbert Q. Adriano

ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์

วิสัยทัศน์

ภายในปี 2565 หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ จะปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกห้องสมุดและทรัพยากรห้องสมุดที่เกี่ยวข้อง จัดให้บริการแบบไดนามิกที่เอื้อต่อการพัฒนาทางปัญญา สังคม และวัฒนธรรมของสังคมฟิลิปปินส์

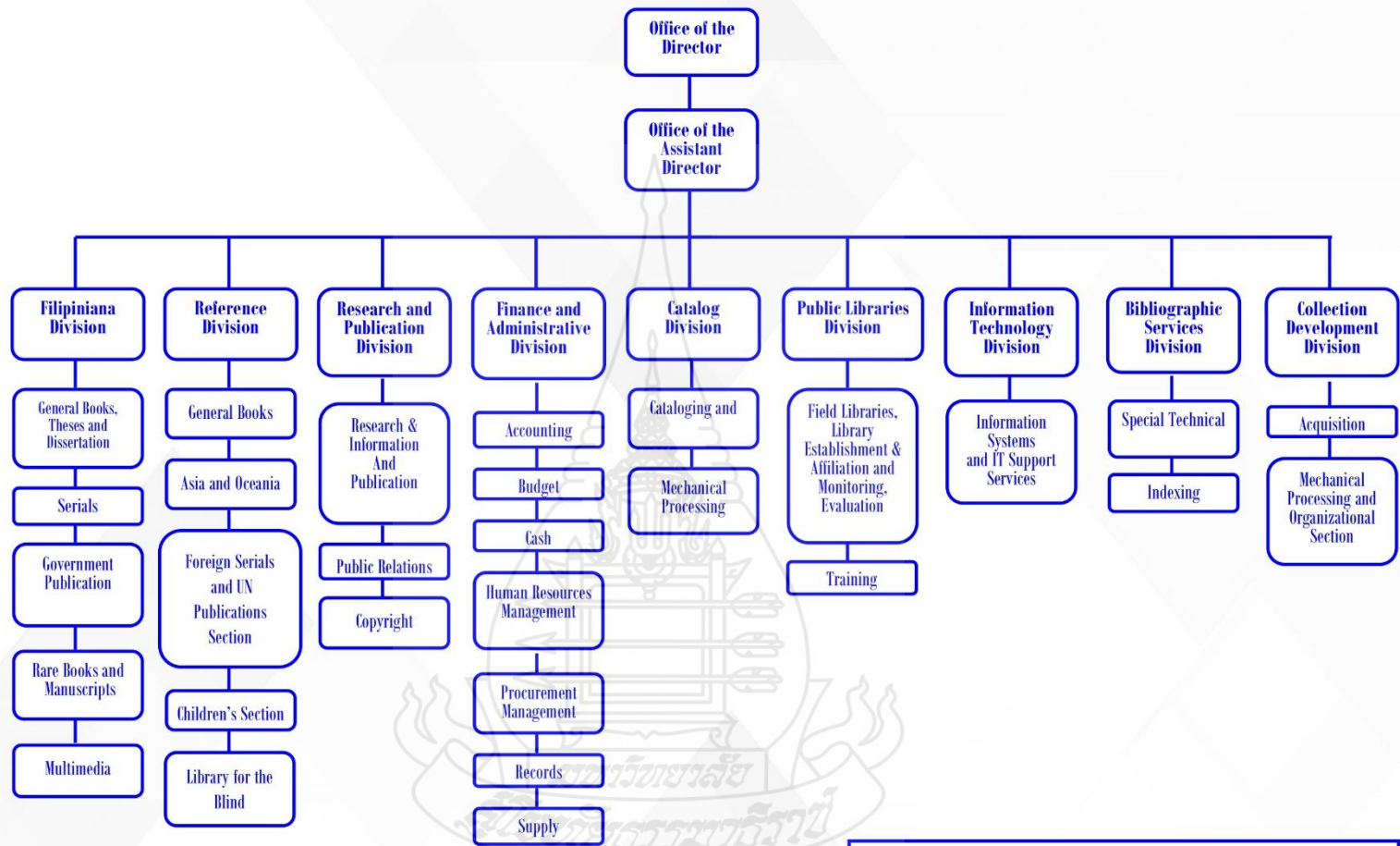
พันธกิจ

แสวงหา จัดเก็บ รวบรวม และสงวนรักษาวัตถุต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของฟิลิปปินส์ และจัดให้มีการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ได้ โดยผ่านระบบสืบค้นของห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศ

โครงสร้างการบริหาร

หอสมุดแห่งชาติฟิลิปปินส์ แบ่งโครงสร้างการบริหาร ดังนี้

1. สำนักงานผู้อำนวยการ
2. แผนกคลังมรดกภูมิปัญญาของฟิลิปปินส์
3. แผนกบริการการอ้างอิง
4. แผนกวิจัยและสิ่งพิมพ์
5. แผนกการเงินและบริหาร
6. แผนกวิเคราะห์หมวดหมู่และลงรายการบรรณานุกรม
7. แผนกห้องสมุดประชาชน
8. แผนกเทคโนโลยีสารสนเทศ
9. แผนกบริการบรรณานุกรม
10. แผนกพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

ORGANIZATIONAL CHART

The National Library of the Philippines (NLP) is under the supervision of the Office the President (OP) and the National Commission for Culture and the Arts (NCCA). Other agencies under the OP and NCCA are the Cultural Center of the Philippines, Komisyon ng Wikang Pambansa, National Historical Commission of the Philippines, National Archives of the Philippines and National Museum of the Philippines.

4. หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย (National Library of Malaysia)

ที่อยู่ : National Library of Malaysia

232, Jalan Tun Razak

50572 Kuala Lumpur, Malaysia

โทรศัพท์ : 03 2687 1700 โทรสาร : 03 2694 2490

เว็บไซต์ : www.pnm.gov.my

สังกัด : กระทรวงท่องเที่ยว ศิลปะ และวัฒนธรรม

(Ministry of Tourism, Arts and Culture)

ผู้บริหาร : Salasiah Binti Abdul Wahab

อธิบดีหอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย

วิสัยทัศน์

หอสมุดแห่งชาติมาเลเซีย เป็นผู้นำระดับโลกในด้านการพัฒนาห้องสมุดและการให้บริการ
ภายในปี 2020

พันธกิจ

เพิ่มพูนประสิทธิภาพการส่งมอบทรัพยากรสารสนเทศผ่านบริการห้องสมุด เพื่อสร้าง
สังคมแห่งการเรียนรู้

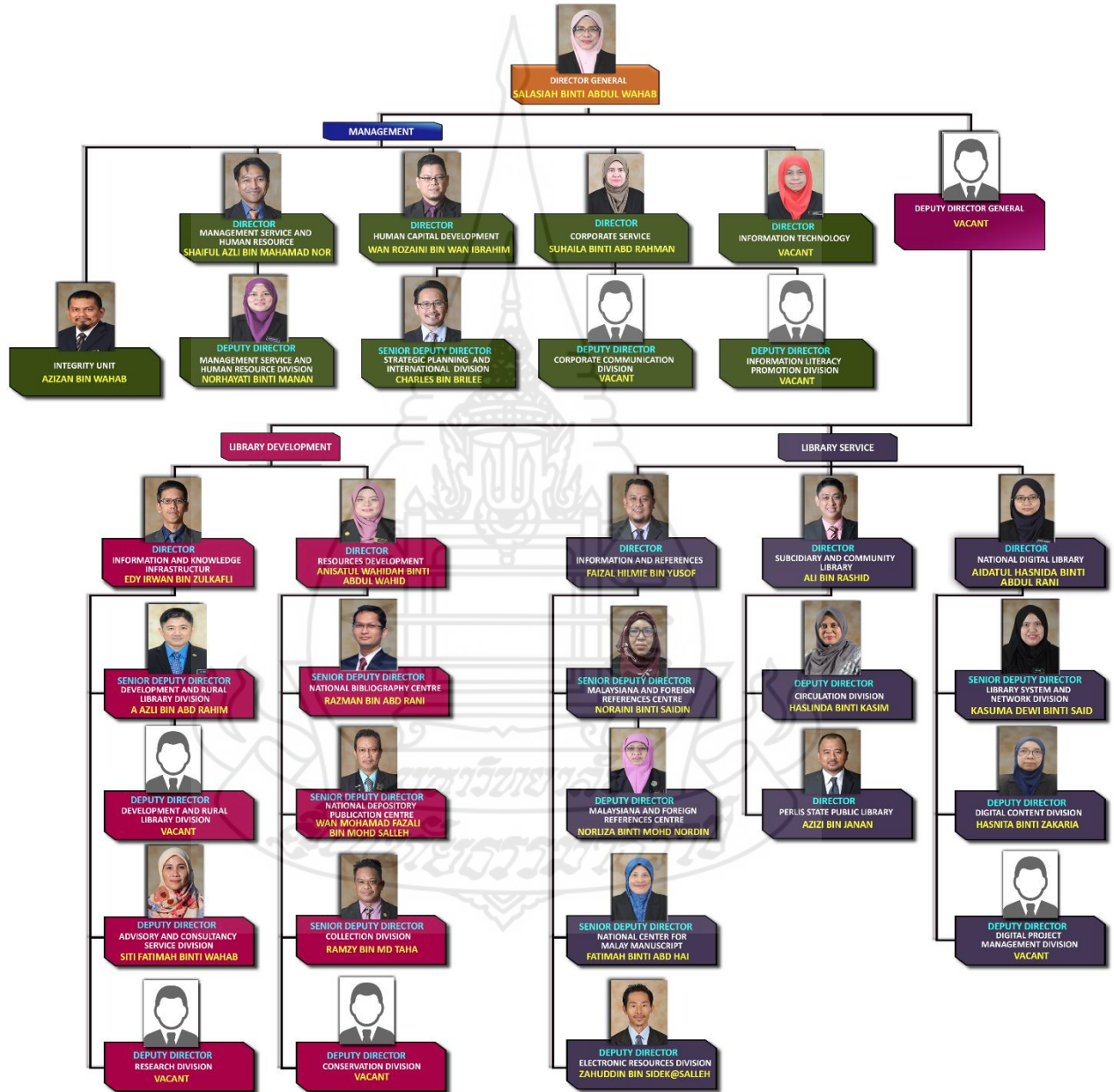
วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสารสนเทศของชาติได้ทั้งปัจจุบันและอนาคต
2. เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรห้องสมุดที่มีอยู่ในประเทศและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับห้องสมุด

โครงสร้างการบริหาร

ORGANISATIONAL CHART
NATIONAL LIBRARY OF MALAYSIA
MINISTRY OF TOURISM, ARTS AND CULTURE

5. หอสมุดแห่งชาติเมียนมา (National Library of Myanmar)

ที่อยู่ : National Library of Myanmar
 Near Yarzathingaha Circle Yarzathingaha Rd,
 Nay Pyi Taw, Myanmar
 โทรศัพท์ : 95 67 3418427 โทรสาร : 95 67 3418426
 เว็บไซต์ : www.nlmnpt.gov.mm

สังกัด : กรมโบราณคดี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
 (Department of Archaeology, National Museum and Library, Ministry of Culture)

ผู้บริหาร : Ms. Mya Oo
 ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติเมียนมา (เนปีดอว์)

วิสัยทัศน์

เป็นศูนย์กลางทางด้านมรดกภูมิปัญญาของชาติ ประจำสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

พันธกิจ

1. เพื่อรวบรวมสิ่งพิมพ์ในท้องถิ่น และเอกสารต้นฉบับหายาก เพื่อการบริการและการเข้าถึงของนักวิจัยและประชาชน
2. เพื่อรวบรวมวัสดุทางวัฒนธรรมของเมียนมา ทั้งสิ่งพิมพ์และต้นฉบับตัวเขียนที่จัดพิมพ์ในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสงวนรักษาไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
3. เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการจัดตั้งระบบห้องสมุดทั่วประเทศให้เป็นไปตามมาตรฐานของชาติ

โครงสร้างการบริหาร

หอสมุดแห่งชาติเมียนมา แบ่งโครงสร้างการบริหาร ดังนี้

1. กลุ่มจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ
2. กลุ่มวิเคราะห์และลงรายการทรัพยากรสารสนเทศ
3. กลุ่มบริการยืม - คืน ทรัพยากรสารสนเทศ
4. กลุ่มบริการสำหรับเด็กและเยาวชน
5. กลุ่มอนุรักษ์และสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศ
6. กลุ่มบริหารและการเงิน
7. กลุ่มวิศวกรรมและงานช่าง
8. กลุ่มรักษาความปลอดภัย

6. หอสมุดแห่งชาติลาว (National Library of Laos)

ที่อยู่ : National Library of Laos
 Setthathirath Road, Xiengnheune Village,
 Chanthaburi District, Vientiane Capital
 P.O.Box 8818, Vientiane, Laos

โทรศัพท์ : 85621 716032 โทรสาร : 85621 716033

เว็บไซต์ : www.nationallibraryoflaos.net

สังกัด : กรมสิ่งพิมพ์ กระทรวงสารสนเทศ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

(Department of Publishing, Ministry of Information Culture and Tourism)

ผู้บริหาร : Mrs. Khanthamaly Yangnouvong

ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติลาว

พันธกิจ

หอสมุดแห่งชาติลาวมีพันธกิจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ส่งเสริมการอ่าน เพื่อการพัฒนา และส่งเสริมความเป็นเลิศขององค์กรเพื่อสร้างสังคมแห่งความรู้สำหรับคนลาว

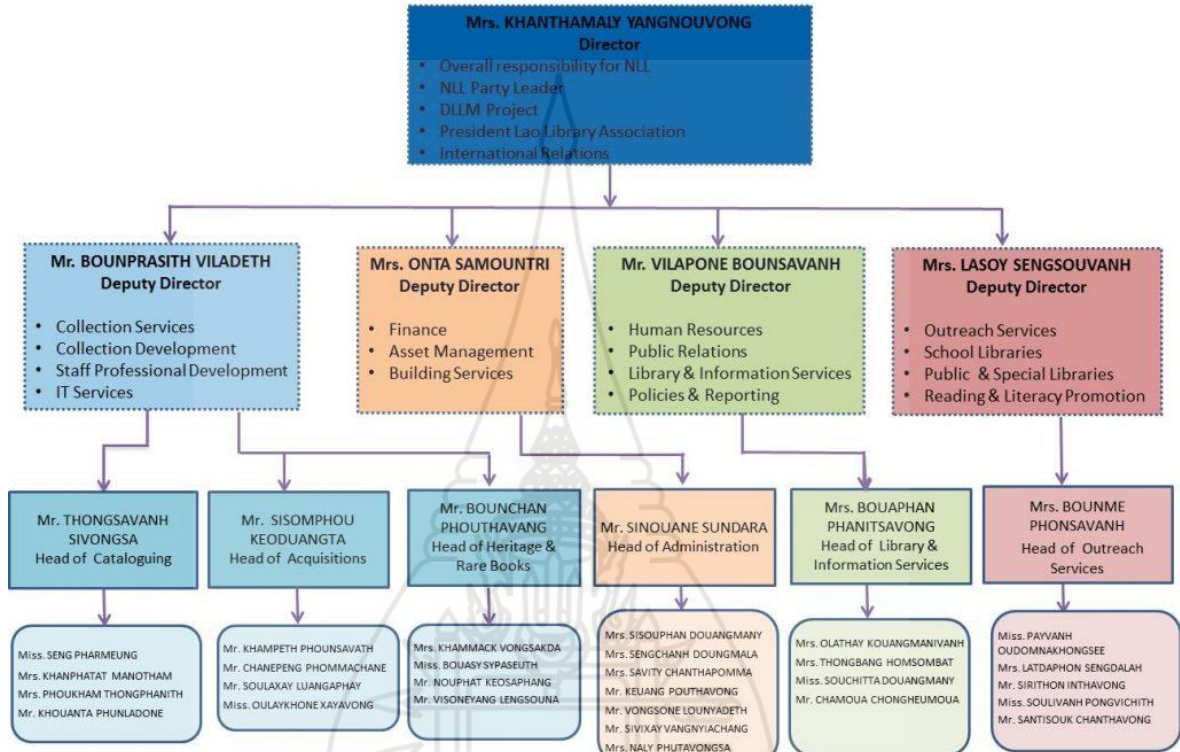
วัตถุประสงค์

หอสมุดแห่งชาติลาวมีการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์เพื่อการบรรลุตามพันธกิจ ด้วยวัตถุประสงค์หลัก 6 ข้อ ดังนี้

1. การพัฒนาคอลเล็กชัน โดยการเก็บรวบรวม สงวนรักษา และสร้างความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคมลาว และเผยแพร่ให้กับประชาชนลาวและนานาชาติ สนับสนุนและส่งเสริมนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ ผสานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. การปรับปรุงการเข้าถึงคอลเล็กชันและบริการสาธารณะของหอสมุดแห่งชาติลาวผ่านห้องสมุดดิจิทัล จัดให้มีบริการเพื่อการเข้าถึงข้อมูลออนไลน์อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเชื่อมโยงในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาสังคมแห่งความรู้
3. พัฒนาศูนย์การเรียนรู้บรรณารักษ์ของหอสมุดแห่งชาติลาว ด้วยการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และความชำนาญในวิชาชีพ พัฒนาโอกาสในการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญของบุคลากร
4. ปรับปรุงโครงสร้างองค์กร โดยการสร้างความเข้มแข็งด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านบุคลากร ห้องสมุด กฎหมาย ระบบการจัดการเนื้อหาและกระบวนการ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของห้องสมุดและการให้บริการสารสนเทศ
5. สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยการส่งเสริมการอ่าน สร้างความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและเด็กก่อนวัยเรียนในเมืองเวียงจันทน์ และเพิ่มพูนการเข้าถึงการอ่านผ่านบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจด้านการอ่าน
6. ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการของห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียนในประเทศลาว โดยการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรห้องสมุดในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียนในเขตชุมชนของตนเอง

โครงสร้างการบริหาร

National Library of Laos Organisation Structure - 2015

7. หอสมุดแห่งชาติเวียดนาม (National Library of Vietnam)

ที่อยู่ : National Library of Vietnam

31 Trang Thi Street,

Hoan Kiem District, Hanoi, Vietnam

โทรศัพท์ : 84 24 38248870 โทรสาร : 84 24 38248051

เว็บไซต์ : <http://www.nlv.gov.vn>

สังกัด : กระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว

(Minister of Culture, Sports and Tourism)

ผู้บริหาร : Mrs. Kieu Thuy Nga

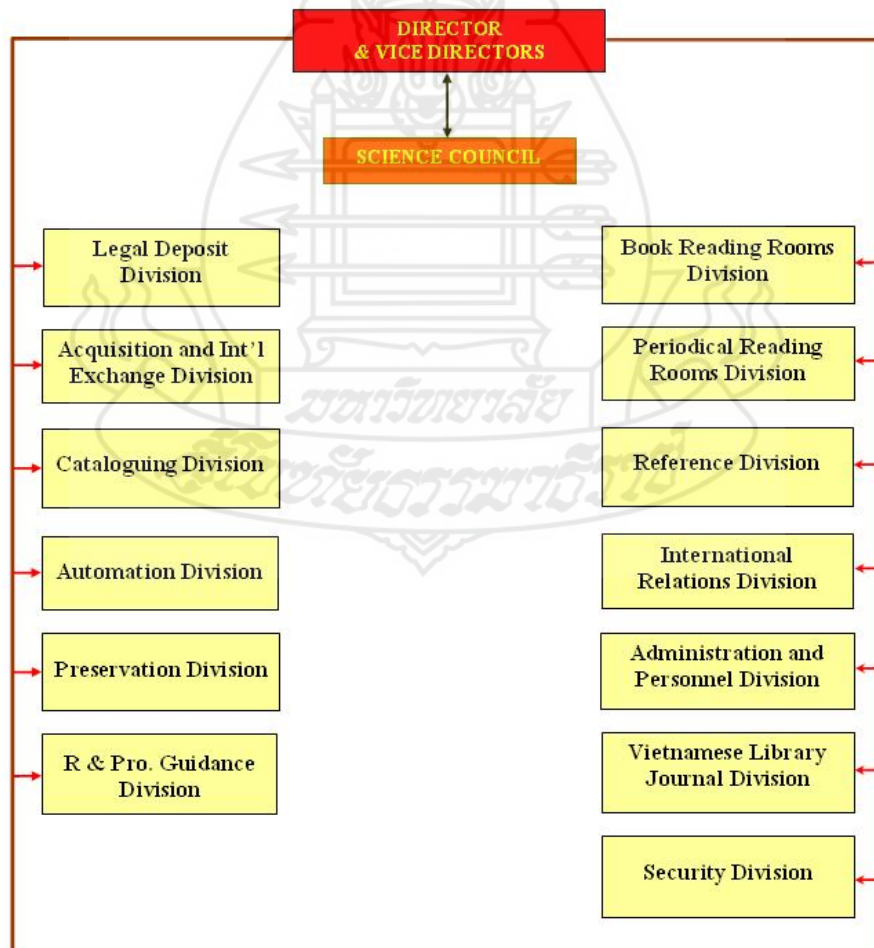
ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม

หอสมุดแห่งชาติเวียดนามเป็นห้องสมุดกลางของประเทศเวียดนาม มีหน้าที่และความรับผิดชอบตามพระราชกฤษฎีกาเลขที่ 2638/QĐ-BVHTTDL ลงวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2551 โดยกระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กำหนดอำนาจหน้าที่ และโครงสร้างการบริหารของหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม ดังนี้

1. รายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ด้านกลยุทธ์การพัฒนาระยะยาว และแผนการดำเนินงานประจำปี
2. รวบรวม พัฒนา และอนุรักษ์วัสดุตีพิมพ์ที่มีการใช้งานระยะยาว ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับประเทศเวียดนาม
3. แสวงหาสิ่งพิมพ์ทางกฎหมายของเวียดนาม และวิทยานิพนธ์ปริญาเอกที่สอบปกป้องโดยชาวเวียดนาม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
4. แสวงหา แลกเปลี่ยนวัสดุ และรับวัสดุที่บริจาค โดยประชาชนชาวเวียดนามและชาวต่างประเทศ ในองค์กรต่าง ๆ ตามกฎหมายเวียดนาม
5. เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงวัสดุห้องสมุดได้ทุกชนิด และช่วยให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดโดยห้องสมุด
6. เพื่อรวบรวมและเผยแพร่เอกสารอ้างอิง และบรรณานุกรมแห่งชาติของเวียดนาม วารสารห้องสมุดเวียดนาม และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ
7. ดำเนินการวิจัยทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพ
8. ให้คำแนะนำด้านวิชาชีพแก่บรรณารักษ์ทั่วประเทศ ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การแนะนำอาชีพ การให้การศึกษาและการฝึกอบรม การจัดสัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการด้านบรรณารักษศาสตร์ ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว
9. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านห้องสมุด ผ่านการมีส่วนร่วมในสมาคมห้องสมุดระหว่างประเทศ การพัฒนาและดำเนิน โครงการรับบริจาควัสดุและอุปกรณ์ห้องสมุดจากห้องสมุดต่างประเทศและองค์กรต่าง ๆ ผ่านการจัดการประชุมที่ได้รับการสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน ตลอดจนการจัดนิทรรศการแสดงผลเอกสารตามระเบียบหรือข้อตกลง
10. เพื่อจัดเก็บวัสดุที่ได้อ้างถึงในข้อ 1 ตามมาตรา 5 ในกฤษฎีกาห้องสมุด และให้บริการผู้อ่านได้ทราบถึงบทประมวลกฎหมายดังกล่าว

11. ให้บริการห้องสมุด โดยสอดคล้องกับกฎระเบียบและภาระงานที่กำหนดไว้ให้กับหอสมุดแห่งชาติเวียดนาม
12. เพื่อธำรงไว้ซึ่งระบบระเบียบที่ได้ระบุไว้ในระเบียบห้องสมุด เพื่อรับผิดชอบการดูแลรักษาความปลอดภัย และความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมพื้นที่การทำงาน ภายใต้การบริหารจัดการของห้องสมุด
13. การจัดโครงสร้างองค์กรด้านบุคลากรห้องสมุด การดำเนินการใช้นโยบายในการชดเชยให้กับบุคลากรภายใต้การจัดการของห้องสมุดตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี
14. ดูแลและรับผิดชอบการใช้จ่ายด้านการเงินและทรัพย์สิน รวมทั้งรายได้อื่น ๆ ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ
15. ปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี

โครงสร้างการบริหาร

8. หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (National Library of Singapore)

ที่อยู่ : National Library of Singapore

National Library Board

100 Victoria Street #14-01,

Singapore 188064, Singapore

โทรศัพท์ : 65 6718 3993

โทรสาร : 65 6332 3611

เว็บไซต์ : <http://www.nlb.gov.sg>

สังกัด : กระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ

(Ministry of Communications and Information)

ผู้บริหาร : Ms. Tan Huism

ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

วิสัยทัศน์

เป็นนักรอ่านตลอดชีวิต เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ คู่ประเทศแห่งปัญญาชน

พันธกิจ

เราสร้างความรู้ให้มีชีวิต เพื่อจุดประกายจินตนาการ และสร้างสรรค์ความเป็นไปได้

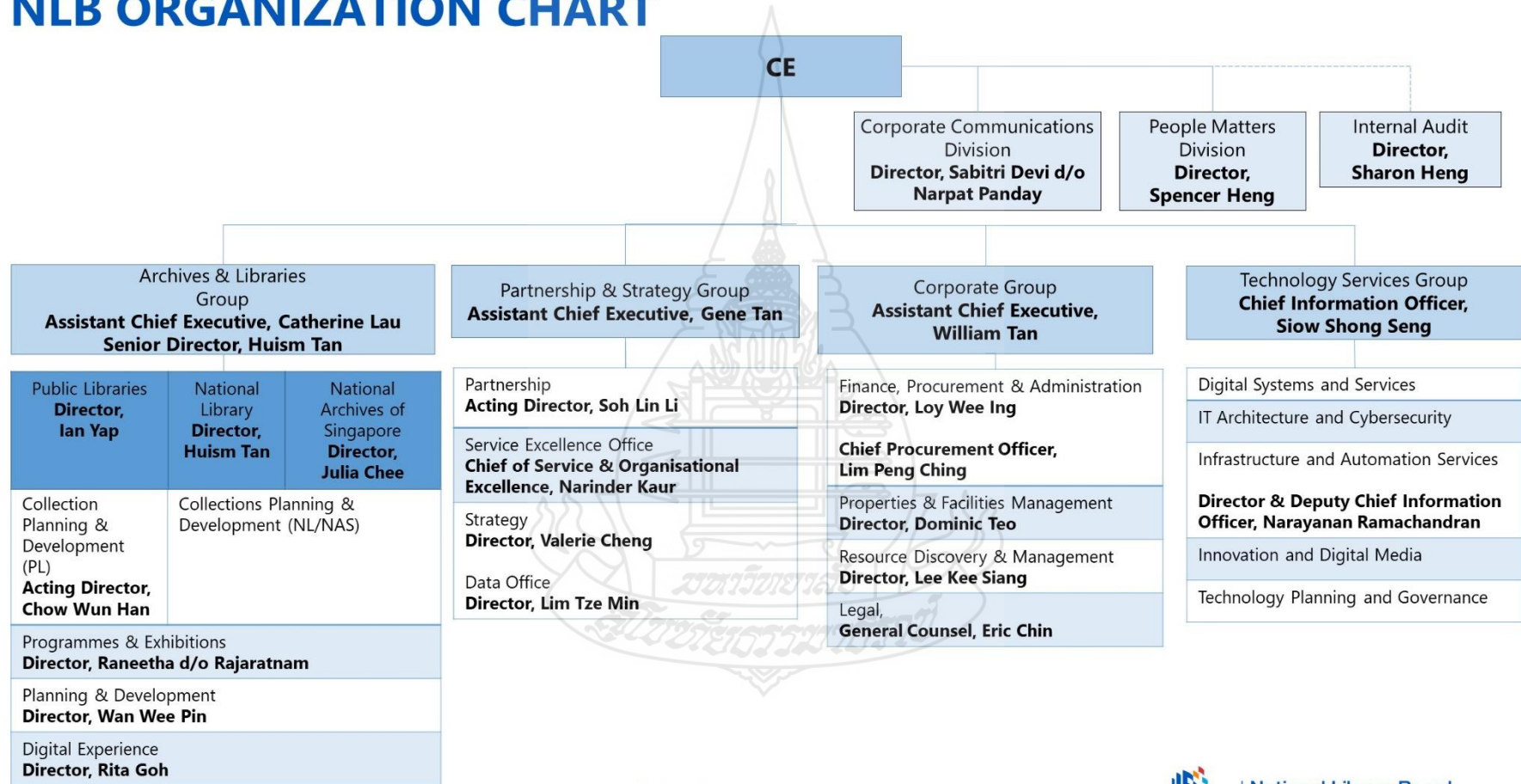
บทบาทและหน้าที่

1. การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อการรวบรวมวัสดุบรรณคดีของสิ่งคโปร์
2. การจัดเก็บรักษาเว็บดาวร (Web Archiving)
3. การบริการบรรณานุกรมแห่งชาติ
4. การจัดทำสหบรรณานุกรมแห่งชาติ
5. การบริการการอ้างอิง

โครงสร้างการบริหาร

NLB ORGANIZATION CHART

Restricted

9. หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย (National Library of Indonesia)

ที่อยู่ : National Library of Indonesia
(PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA)
Jalan Salemba Raya No. 28 A
Jakarta, 10430, Indonesia
โทรศัพท์ : 62 21 3101472 โทรสาร : 62 21 3103554
เว็บไซต์ : <http://www.perpusnas.go.id>

สังกัด : ปฏิบัติงานขึ้นตรงต่อประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ผู้บริหาร : Mr. Muhammad Syarif Bando

ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย

วิสัยทัศน์

เป็นห้องสมุดระดับแนวหน้าของอินโดนีเซียผู้กระหายใฝ่รู้

พันธกิจ

1. พัฒนาทรัพยากรห้องสมุดทั่วประเทศอินโดนีเซีย
2. พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นพื้นฐานด้านการบริการสารสนเทศของห้องสมุด
3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานด้านสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์

ภารกิจและหน้าที่

1. ทบทวนและพัฒนานโยบายแห่งชาติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด
2. ประสานงานความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของตน
3. สนับสนุนและดูแลกิจกรรมของรัฐในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด
4. บริหารและจัดการงานทั่วไปในการดำเนินการวางแผนดำเนินกิจการ การจ้างงาน การเงิน งานเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างการบริหาร

หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ดังนี้

1. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. ฝ่ายวัสดุห้องสมุดและพัฒนาการบริการสารสนเทศ
3. ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ
4. ศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ
5. ศูนย์พัฒนาบรรณารักษ์
6. ศูนย์การศึกษาและฝึกอบรม
7. ฝ่ายตรวจสอบกิจการ
8. หน่วยปฏิบัติการด้านเทคนิคของห้องสมุด Bung Karno
9. หน่วยปฏิบัติการด้านเทคนิคของห้องสมุด Bung Hatta

ภาคผนวก ง

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สมสรวง พฤติกุล
อดีตอาจารย์ประจำแขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วิศปต์ย์ ชัยช่วย
อาจารย์ประจำสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. นางวิลาวัณย์ ทรัพย์พันแสน
อดีตผู้บริหารสำนักหอสมุดแห่งชาติ (พ.ศ. 2551 - 2555)
4. นางสาวกนกอร ศักดาเดช
อดีตผู้บริหารสำนักหอสมุดแห่งชาติ (พ.ศ. 2558 - 2563)
5. ดร. ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์
ข้าราชการบำนาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ
กรรมการและประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์ (พ.ศ. 2562 - 2564)

ภาคผนวก จ
เครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

เครื่องมือการวิจัย

แบบบันทึกข้อมูลพัฒนาการหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

บรรณานุกรม

1. ผู้วางรากฐานการก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติ

.....
.....

2. การก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติ

2.1 ปีที่ก่อตั้ง

2.2 สถานภาพ

2.3 สังกัด

2.4 โครงสร้างบริหาร

3. ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของหอสมุดแห่งชาติ

3.1 สถานภาพ.....

3.2 โครงสร้างการบริหาร.....

3.3 งบประมาณ.....

3.4 กฎหมาย.....

3.5 นโยบายของรัฐบาล.....

3.6 เทคโนโลยีสารสนเทศ.....

.....

3.7 เครือข่ายความร่วมมือ.....

.....

3.8 บุคคลหรือองค์กรที่ให้การสนับสนุน.....

.....

3.9 อื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

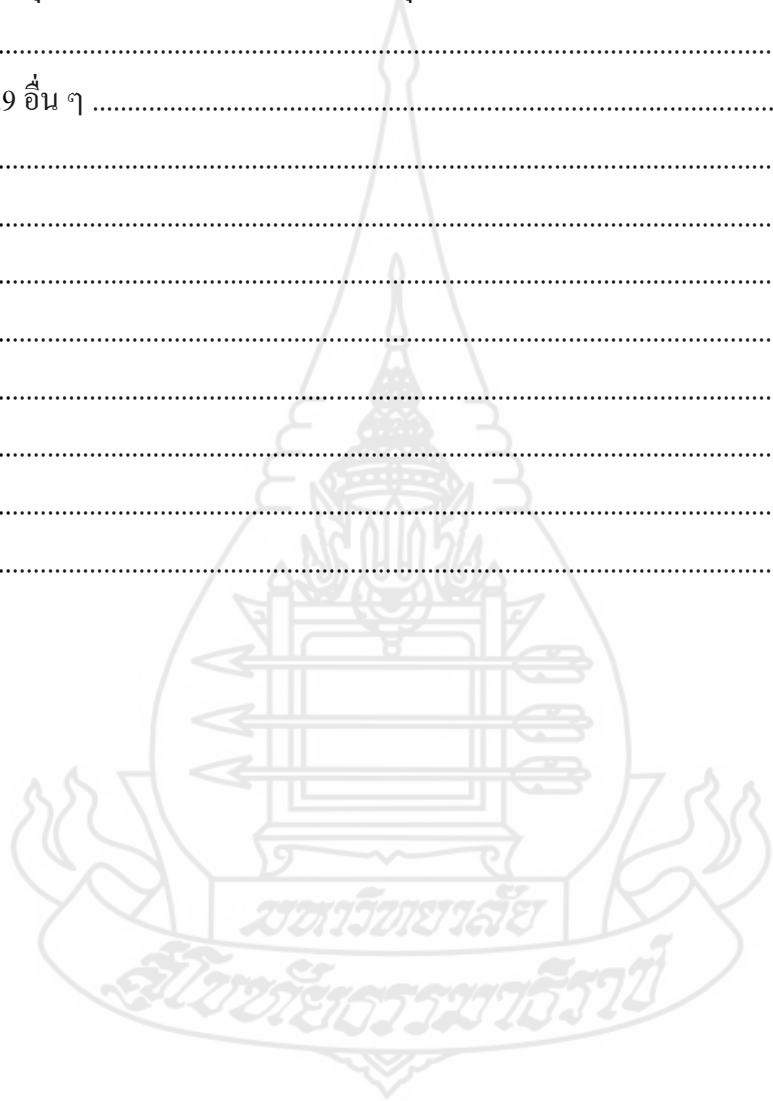
.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกข้อมูลการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

บรรณานุกรม.....

1. ด้านการบริหารงาน

1.1 พันธกิจ

.....
.....
.....

1.2 วิสัยทัศน์

.....
.....

1.3 โครงสร้างการบริหาร

(สถานภาพ สังกัด โครงสร้างองค์กร ผู้บริหาร คณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสาขา หรือห้องสมุดภายใต้การกำกับดูแล และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง)

.....
.....
.....
.....

1.4 บุคลากร (ตำแหน่ง จำนวนบุคลากร)

.....
.....

1.5 งบประมาณ (แหล่งทุนที่ได้รับจากการจัดสรรงบประมาณ จำนวนที่ได้รับการจัดสรร)

.....
.....

1.6 อาคารสถานที่ (ความเป็นเอกเทศ ลักษณะอาคาร รูปแบบสถาปัตยกรรม)

.....
.....
.....

1.7 การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ (เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ ข่าวสาร รายงานประจำปี และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง)

.....

.....

.....

.....

1.8 รางวัลและเกียรติคุณ (ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ, ประเภทของรางวัล)

.....

.....

.....

2. ด้านการจัดการคอลเล็กชัน

2.1 วิธีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ
(การได้รับตามกฎหมาย การจัดซื้อ การบริจาค การแลกเปลี่ยน ฯลฯ)

.....

.....

2.2 ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ (สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ)

.....

.....

2.3 คอลเล็กชันพิเศษ (หนังสือหายาก เอกสารตัวเขียน บุคคลสำคัญ ฯลฯ)

.....

.....

2.4 การจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ (DDC LC ระบบเฉพาะ)

.....

.....

2.5 การสงวนรักษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศ (การควบคุมทางกายภาพ การสำเนาเอกสาร การจัดทำไมโครฟิล์ม การแปลงข้อมูลดิจิทัล การเย็บเล่ม หรือวิธีการอื่น ๆ)

.....

.....

3. ด้านการบริการและกิจกรรม

3.1 ประเภทของการบริการ

.....
.....

3.2 ระบบสมาชิก

.....
.....

3.3 วันและเวลาทำการ

.....
.....

3.4 รูปแบบของกิจกรรม

.....
.....

4. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ

4.1 การเป็นสมาชิกสมาคมหรือองค์กรวิชาชีพ (ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับนานาชาติ)

.....
.....
.....

4.2 เครือข่ายและความร่วมมือ (ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับนานาชาติ)

.....
.....
.....

4.3 รูปแบบความร่วมมือ (การแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศ ความร่วมมือด้านห้องสมุดดิจิทัล การแลกเปลี่ยนบุคลากร/ฝึกอบรม การประชุมสัมมนาวิชาการ การพัฒนาวิชาชีพด้านอื่น ๆ)

.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
- 1.2 ตำแหน่งบริหาร.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานหอสมุดแห่งชาติ

2.1 จุดเด่น พัฒนาการที่สำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญของหอสมุดแห่งชาติของท่านคืออะไร

.....

.....

.....

2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานและการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติของท่านคืออะไร

(เช่น นโยบายของรัฐบาล กฎหมาย งบประมาณ โครงสร้างการบริหาร สังกัด เครือข่ายความร่วมมืออื่น ๆ)

.....

.....

.....

2.3 ทิศทางหรือแนวโน้มของการบริหารงานและการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติของท่านมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

Interview Form for the National Library Directors

The Administration of National Libraries of ASEAN Member Countries

Part 1 Information about the respondent

1.1 Name

1.2 Administrative position

Part 2 Information of National Library administration

Please kindly give your idea on the development and administration of the National library of your country in the following questions. Please feel free to write more as you like.

2.1 What are the **hallmark** or the **important development/ milestone** of the National Library in your country?

.....
.....
.....
.....

2.2 What are **key factors** affecting development and administration of the National Library in your country?

(For example, national policy, laws, budget, organizational structure, affiliation, networking, etc.)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.3 What are the *directions* or *trends* of the National Library's *development* and *administration* in your country?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 Other suggestion

.....

.....

.....

.....

.....

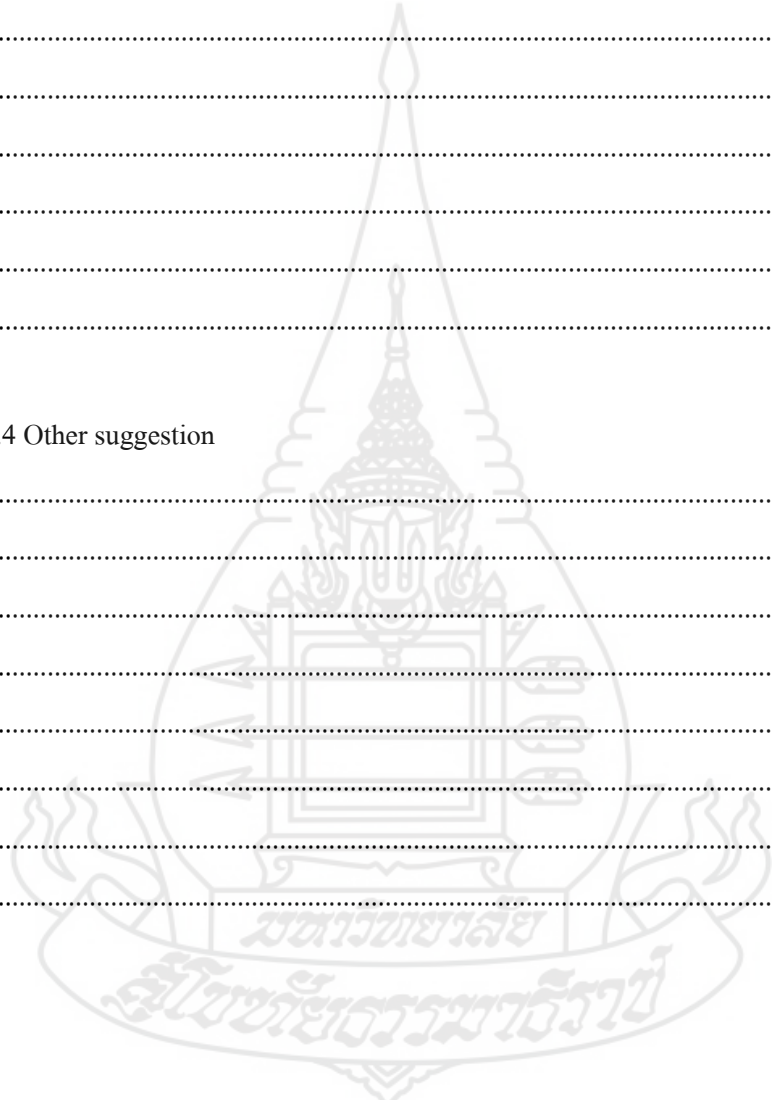
.....

.....

.....

.....

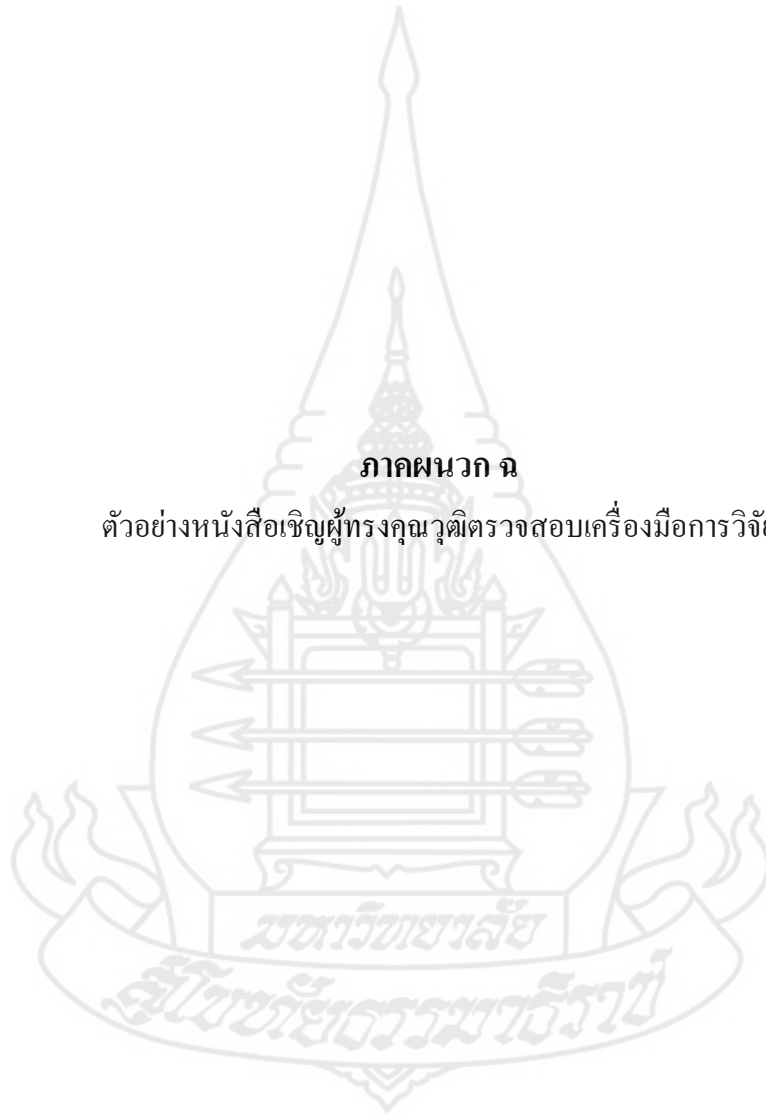
.....

-Thank you-

ภาคผนวก ฉ

ตัวอย่างหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศธ 0522.15(1)/ 39

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 เมษายน 2561

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย
เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมสรวง พฤติกุล
สิ่งที่ส่งมาด้วย - โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด
- เครื่องมือการวิจัย จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางสาวปริศนา ตุ่มชัยพร นักศึกษาระดับปริญญาโท แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่องการบริหารงาน หอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมา โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา สัจจามันท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา เขียวแก้ว เป็นอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เห็นชอบแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้น ได้รับการตรวจสอบคุณภาพในด้านความครอบคลุมของเนื้อหา การใช้ภาษา และสอดคล้องกับกระบวนการวิจัย สาขาวิชาศิลปศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านสารสนเทศศาสตร์ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบคุณภาพและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษา ดังกล่าวด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์
โทรศัพท์ 0 2504 8515-7
โทรสาร 0 2503 3564

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

ที่ ศธ 0522.15(1)/

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

มกราคม 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวปริศนา ตุ่มชัยพร นักศึกษาระดับปริญญาโท แผนกวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การบริหารงานหอสมุดแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.จตุมา สัจจามันท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ รองศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา เขียวแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นจะต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหอสมุดแห่งชาติ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการอนุญาตให้ นางสาวปริศนา ตุ่มชัยพร ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทรศัพท์ 0 2504 8515 - 7

โทรสาร 0 2503 3564

NL 0425/ 67

National Library of Thailand
Samsen Road, Bangkok 10300
Thailand
Tel. +66 2 281 0263
Fax. +66 2 281 7543
Email : director@nlt.go.th

January 11, 2019

Dear Director of the National Library of Singapore, National Library Board,

Greetings from the National Library of Thailand. First of all, I would like to introduce you Ms. Prissana Toomchaiyaporn, the librarian of the National Library of Thailand who is working on her thesis entitled "The administration of the National Libraries of ASEAN member countries." This is as part of her master degree in Information Science at School of Liberal arts, Sukhothai Thammathirat Open University, under the supervision of Professor Dr. Chutima Sacchanand who is also President of the Thai Library Association.

In this regard, she needs to collect data from the directors of the National Libraries in ASEAN countries, using interview questions as attached. We should be most grateful if you could kindly fill your ideas in the attached question and send back to her email (paulred22@gmail.com) before January 31, 2019.

Your kind assistance in this matter will be very much appreciated.

Yours sincerely,

(Ms. Kanok-on Sakdodate)

Director

National Library of Thailand

National Library Board
100 Victoria Street #14-01,
Singapore 188064
Singapore

Enclosure: 1. Thesis proposal
2. Interview questions

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวปริศนา คุ่มชัยพร
วัน เดือน ปีเกิด	25 มกราคม 2524
สถานที่เกิด	อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. ศิลปศาสตรบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2552 ค.บ. ครุศาสตรบัณฑิต (ดนตรีศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีทุกกรมหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ ถนนสามเสน ดุสิต กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	บรรณารักษ์ชำนาญการ

